

150 din
600102 660014

VREME

21. oktobar 2010.

broj 1033

**TEROR
NAD SRBIJOM (2)**

**ČEKJUĆI DERBI
ZVEZDA – PARTIZAN**

EKSKLUZIVNO

RATNI DNEVNICI RATKA MLADIĆA

PUTOVANJE NA KRAJ PAMETI

Na ovoj stranici u štampanom
izdanju nalazi se reklama

izdavač

NP "VREME" d.o.o.
Mišarska 12-14, Beograd

direktor

Stevan Ristić

pomoćnik direktora

Vojislav Milošević

finansijski direktor

Daniela Vesić

glavni urednik

Dragoljub Žarković

odgovorni urednik

Filip Švarn

pomoćnik glavnog urednika

Aleksandar Čirić

sekretarijat

Mirjana Kalezić

redakcija

Dejan Anastasijević, Duška Anastasijević,
Aleksandar Andić (foto@vreme.com),
Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević,
Sonja Čirić, Vera Didanović, Jovan
Dulović, Slobodan Georgijev, Jovana
Gligorijević, Nebojša Grujić (kultura@
vreme.com), Andrej Ivanji (svet@
vreme.com), Jelena Jorgačević, Zoja
Jovanov, Tatjana Jovanović, Jasmina
Lazić (medjuvreme@vreme.com), Zoran
Majdin, Saša Marković, Ivana Milanović
Hrašovec, Milan Milošević, Teofil Pančić,
Ana Radić, Saša Rakezić (strip@vreme.
com), Tamara Skrozza, Zoran Stanojević,
Tatjana Tagirov, Dragan Todorović, Tanja
Topić, Momir Turudić, Biljana Vasić, Miloš
Vasić, Marija Vidić, Ljubomir Živkov

dokumentacija

Dragoslav Grujić (arhiva@vreme.com)
Jelena Mrđa (foto@vreme.com)

tehnička redakcija

Ivan Hrašovec (ur.), Vesna Srbinić,
Tanja Stanković, Vladimir Stankovski,
Slobodan Tasić; korektori: Stanica
Milošević, Marija Halupka; lektori:
Katarina Pantić, Živana Rašković, Ivana
Smolović; daktilograf: Zorica Nikolić

internet izdanje

http://www.vreme.com

Marija Vidić (urednica)

Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata

(prodaja@vreme.com)

Nikola Čulafić, Milan Radović

računovodstvo

Slavica Spasojević

marketing

(marketing@vreme.com)

Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com

telefon redakcije: 011/3234-774

telefaks: 011/3238-662

štampa

Rotografika, Subotica

obrada tiraža

Data Press

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

04 Međuvreme

09 **Kultura sećanja:** Bez uputstva za preživljavanje

10 **Ekskluzivno:** Ratni dnevnik Ratka Mladića

18 **Kako je lociran Ratko Mladić:** Sremski jataci

20 **Teror nad Srbijom (2):**

Čekajući derbi Zvezda-Partizan

23 **Zakonodavstvo:** Pravna država protiv huligana

26 **Portret savremenika:** Tomislav Karadžić

30 **Intervju:** Stiven Vordsvort, ambasador Velike
Britanije

32 **Na licu mesta:** Brod Argus

35 **Forum:** Stambeni krediti oživljavaju tržište

41 **Nuspojave:** Fašističko bratstvo i jedinstvo

42 **Ljudi i vreme**

45 **Lisica i ždral:** Nečista krv

KULTURA

46 **Predstava:** Rođeni u YU

48 **Intervju:** Miodrag B. Protić, slikar

50 **Džez festival u Valjevu**

51 **Reč o delu**

53 **Glasnikove knjige**

SVET

62 **Multikulturalna uzbuna u Nemačkoj:**

Polumesec nad brandenburškom kapijom

64 **Protesti u Francuskoj i trojni samit u Dovilu:**

Pariz gori, Sarkozy se češlja

66 **Rudarska drama u Čileu:** Put iz središta zemlje

68 **Evropska posla:** Banja vs. terme

69 **Meridijani**

MOZAIK

70 **Intervju:** dr Mark Vateršut,
direktor laboratorije Cryo Save

71 **Nobel 2010:** Božje dete iz epruvete

72 **Najseksepilnija žena na svetu:**
Devojka iz komšiluka

75 **Pošta**

76 **Strip:** Ljudi i životinje

78 **Vreme uživanja:** Vera i nada

Nikakve zakonske kozmetike neće promeniti ništa ako nam sudovi budu radili ovako kako rade, ako tužioci – kako izgleda u poslednjem primeru nisu primetili da se Zakon o sprečavanju nasilja na sportskim priredbama ne odnosi samo na sportske priredbe, već i na ostale javne događaje obeležene nasiljem

Piše: Tatjana Tagirov

Nakon što se u Mađarskoj u pritoke Dunava izlio crveni mulj, reporteri "Vremena" posetili su čuveni istraživački brod Argus kako bi saznali da li se i on može upotrebiti za ispitivanje nivoa nastalog zagađenja. Međutim, nemački brod-laboratorija trenutno ne plovi

Piše: Slobodan Bubnjević

Uzbunu su izazvali medijski izveštaji o tome da u priličnom broju nemačkih srednjih škola stranci već predstavljaju većinu, da se učenici koji su poreklom Nemci žale da ih "strana" deca maltretiraju, te da se više ne usuđuju da u školskom dvorištu u svojoj rođenoj zemlji govore svojim maternjim jezikom

Piše: Andrej Ivanji

Olovni vojnici i olovni diktator deo su postavke "Hitler i nemačka nacija i zločin" u Muzeju istorije Nemačke u Berlinu. Na izložbi, koja je otvorena od 15. oktobra do 6. februara, mogu se videti razne tekovine nacističke Nemačke: od Hitlerovih bista u raznim veličinama i od raznih materijala, njegovih slika od rane mladosti do pred smrt, do "reklamnog" materijala – olovaka, kapa, pa čak i papirnatih fenjera sa kukastim krstom.

Foto: REUTERS

21/10/10 - 27/10/10

prognoza vremena

19/10/10
<http://www.meteos.rs>

min°C	max°C	četvrtak		petak		subota		nedelja		ponedeljak		utorak		sreda								
Beograd	6		9	1		11	2		12	4		14	7		14	8		10	5		9	
	Vojvodina	4		9	-2		10	-2		12	2		14	6		14	7		9	3		8
		centralna i južna Srbija	7		9	-1		11	-2		14	2		16	6		17	8		12	6	

Prva tri dana povoljne biometeorološke prilike, ali se u jutarnjim satima savetuje adekvatno oblačenje zbog niskih temperatura. Od nedelje nepovoljnija situacija uz povremene tegobe kod većine meteoropata i hroničnih bolesnika. Krajem perioda poboljšanje biometeoroloških prilika.

politička prognoza

Politička elita stojički podnosi promenljive prilike sa Zapada. Dokazuje da ima i te kako debelu kožu kojoj mnogo treba da bi se naježila. Novi dan D je 25. oktobar. Posle toga elita ili skida sako, ili oblači džemper i stavlja rukavice.

FESTINA

WATCHES

BPM

info tel: 380 98 98 ; www.bpmsatovi.com

Splet okolnosti i nebriga

Štićenik Doma za decu i omladinu ometenu u razvoju u Kulini N. G. (15) preminuo je nakon pada sa drugog sprata zgrade ove ustanove. Prema rečima direktora Doma Dragoljuba Markovića, do potresne tragedije došlo je kada je drugi štićenik Doma izašao iz svog paviljona, došetao do drugog sprata i potom "iz kreveta uzeo najmanje dete, najbliže prozoru, otvorio prozor i ispustio ga". Dežurna negovateljica, u tom trenutku, nije bila prisutna. Usled teškog mentalnog i fizičkog invaliditeta, petnaestogodišnji N. G je bio na nivou deteta od tri godine, bio je nepokretan i težak samo deset kilograma. Nastradalog dečaka su se roditelji odrekli pri rođenju, a 2001. godine prebačen je iz doma "Kolevka" u Subotici u Kulinu kod Aleksinca. "Čuvare i obezbeđenje imamo na kapiji. Kako je sve bilo po propisu, mogu samo da ovaj tragičan događaj pripišem spletu nesretnih okolnosti. Ovde u Kulini svi smo šokirani. Ipak, zahvalni smo Bogu što stariji štićenik nije sve korisnike iz sobe 1, a ima ih osam, bacio kroz prozor", izjavio je Dragoljub Marković. Pritom je objasnio da je stariji štićenik Doma osoba sa teškom mentalnom retardacijom, ali sa potpunom slobodom kretanja i da se pre toga nikada nije ponašao agresivno. U paviljonu gde je bio smešten nastradali dečak obavezno je da, pošto je reč o nepokretnim štićenicima, negovateljica bude sve vreme prisutna. Prema njenim rečima, ona je na nekoliko trenutaka izašla do toaleta. Do Nove godine trebalo je da ode u penziju. Sada je suspendovana. Ostaje otvoreno pitanje

kako ostale negovateljice u sobama nisu primetile šetnju kroz hodnik starijeg štićenika. Ministar Rasim Ljajić je najavio istragu, a nezavisno od toga kazao je da će sva deca do kraja meseca biti izmeštena iz Kuline, osim ona za koje postoje objektivni razlozi da ne mogu biti premeštana u druge ustanove. Za Dom u Kulini šira javnost je čula kada je 2007. godine Međunarodna organizacija za zaštitu prava osoba ometenih u razvoju (MDRI) objavila izveštaj po kome u pojedinim domovima, uključivši i ovaj, osobe sa posebnim potrebama žive u "nehumanim i užasnim" uslovima.

Ta organizacija je sada, povodom pogibije dečaka, pozvala na odgovornost sve nadležne, uključujući i direktora ustanove Dragoljuba Markovića. "Tragedija je rezultat nebrige i zanemarivanja, a ne nemilog spleta okolnosti kako se to navodi u izjavi dotičnog direktora", izjavila je direktorka organizacije Disability Rights International (nekadašnji MDRI) u Srbiji Dragana Čirić-Milovanović. Dodali su da je neprihvatljivo da se sva odgovornost pripiše radnici, a da uprava Doma, kao i nadležno Ministarstvo proglase nevinim. Oni su uputili zahtev da se izreknu sankcije svim odgovornima, da se prestane sa ignorisanjem upozorenja nevladinih organizacija na posledice neadekvatnog tretmana korisnika i konačno da se pokrenu suštinske promene u ustanovama koje se tiču tretmana dece i odraslih sa invaliditetom.

J. JORGAČEVIĆ

Huligan

Predratni Vujaklijin Leksikon stranih reči i izraza ne zna za reč huligan, pa ni za njeno poreklo.

Vebster lakonski kratko i jasno kaže da je to u slengu naziv mladog siledžije ili nasilnika. Poreklo izraza je neodoljivo: Hooligan ili Hoolihan je bilo prezime neke irske porodice iz četvrti Sautvark, London. Kakva slava! Enciklopedija/rečnici skloniji deskripciji i dužim objašnjenjima pominju veći broj teorija. Da bi moglo biti izvedeno od prezimena ili nadimka stvarne ili izmišljene irske familije iz popularnih mjuzik-holova s kraja XIX veka. Klarens Ruk objavio je 1899. roman Hulganske noći, s tvrdnjom da je reč krštena po Patriku Hulišanu ili Huliganu, irskoj lopuži iz Sautvarka, i njegovoj familiji/bandi. Drugi dodaju da se ta divlja seoska porodica preimenovala u O'Holohan, ne bi li tako postala "irskija". Treći misle da reč potiče od imena ulične bande Hulej iz Islingtona. Itd. Reč huligan je prvi put štampana u izveštaju Londonske policije 1894, koji pominje uličnu bandu poznatu pod imenom Huligan boys ili O'Huligan boys. Za izraz huliganstvo (hooliganism) zaslužne su londonske novine „Dejli grafik“, 1898. A onda su se likova, dela i opisa dokopali Artur Konan Dojl (1904), Herbert Džordž Vels (1909) i drugi... Pa, na početku i na kraju, i huligani.

Dospelo je i do neumrlog Sovjetskog Saveza, u kom je 1987. godine mlađahni nemački državljanin Matijas Rust – koji je u svojoj niskoletskoj „cesni“ uspeo da stigne do Moskve i aterira na Crveni trg – osuđen i zbog huliganizma.

Nema mnogo primera reči krštenih po imenu ljudi. Lopov i ubica Baraba, oslobođen da njegovo mesto na krstu zauzme Isus. Dugovečni američki general Metju Banker Ridžvej (1895–1993), koji je u vreme Korejskog rata postao i do danas opstao kao ime kontrolora u Gradskom saobraćajnom Beograd.

A bio je i jedan Steva po kom je, tada još zaista živ, drug Tito dobio ime.

ALEKSANDAR ČIRIĆ

Samsungova galaksija

Za nekoga ko ne skriva svoju ljubav prema novim tehnologijama, provesti “kvalitetno vreme” sa spravom koja je tek počela da se prodaje u svetu i mogla bi da bude veliki hit predstavlja vrhunsko zadovoljstvo. Bez obzira na to da li vam se ta sprava sviđa ili ne.

Dakle, imao sam priliku da neometano isprobam samsungov tablet najavljen pod imenom Samsung Galaxy Tab. Istine radi, kako ovaj tablet nije izašao na celo evropsko tržište, za očekivati je da će ga u Samsungu još doterati, tako da primerak koji sam ja koristio nije predviđen za testiranje. Ali i bez toga slobodno se može reći da je u pitanju revolucionarna naprava, tačnije napravica.

Galaksi tab izgleda kao džinovski ajfon, ili tačno je tri puta veći od Eplovog telefona. To znam jer sam ga premerio ajfonom, ređajući ga postrance, dakle empirijski. Za razliku od ajfona koristi Android operativni sistem, ali za običnog, slabije upućenog korisnika to i nije neka vidljiva razlika. Način pristupanja aplikacijama, pa i izgled ekrana vrlo su slični; ako ste koristili ajfon, galaksi tab će vam biti vrlo poznat.

S druge strane, galaksi tab bi trebalo da bude pre konkurencija ajpedu, Eplovom tabletu, od kojeg je duplo manji. Ipak bih rekao da se smestio negde između ove dve Eplove sprave. Galaksi ima vrlo jake i dobro rešene funkcije telefoniranja (uz slanje SMS poruka i slično), ali je prevelik da bi se udobno koristio kao telefon. Eventualno uz blutut slušalicu. Ali kako je po dimenzijama veličine džepne knjige, možete ga nositi u sakou ili ženskoj torbici, a da to ne predstavlja veće opterećenje.

Ekran mu je pritom dovoljno velik da se sa njega udobno može čitati knjiga, gledati film (samo jedan gledalac, doduše, ili dva ali zaljubljena), pregledati internet, čak i pisati jer ima ThinkFree Office. Ruku na srce, ili ruku na ekran, sa pisanjem će ići nešto teže. Ekran koji je osetljiv na dodir, baš kao i ajpedov, ipak je premali da biste koristili svih deset prstiju za kucanje, te se po njemu kuca kao po blekberiju, dakle palčevima. Što je dobro za kraće poruke, ali teško da ću na njemu napisati tekst dužine ove rubrike, o nečem ozbiljnijem da i ne govorimo. Mada, navika je čudo.

U odnosu na ajped, galaksi tab ima više dugmića. Osim dugmeta za uključivanje i dva za pojačavanje zvuka, u dnu prednje strane su još četiri opcije, za povratak na početnu stranu, za vraćanje korak nazad, za pretraživanje interneta i jedno dugme za opcije koje variraju od aplikacije do aplikacije. To ga možda čini nešto upravljivijim od ajpeda, jer ako ne razumete aplikaciju ovo opciono dugme dođe vam kao neka pomoć, prečica.

Ovaj prototip galaksi taba ima slot za SIM i mikro SD karticu, ne i USB, barem ne direktni ulaz. Pristup internetu isprobao sam i preko 3G i preko bežične mreže i u oba slučaja internet se otvarao zadovoljavajuće brzo, ni kod pregledanja filmova sa Jutjuba nije bilo štucanja. Uređaj ima kamere i sprema i pozadi, što znači da je viđen za video telefoniranje, a takva aplikacija se i nalazi na njemu.

Da bi galaksi tab ozbiljno pripremio eplu biće neophodno da se za njega brzo razvijaju dodatne aplikacije, Android je tu svakako u zaostatku. Drugi problem je cena – ne bi smeo da bude skuplji od ajpoda, a teško da će moći da košta mnogo manje. A već prema prvim najavama, bez ugovora sa mobilnim operaterom, koštaće gotovo hiljadu evra! To bi moglo znatno da utiče na popularnost i prodaju ovog tableta, ako već treba da služi kako biste siže vašeg glavnog računara iz kuće nosili u džepu. Nije baš srećna ideja da vam za džepni računar treba dublji džep.

Ako bude jeftiniji, ili ako ga ugovor sa mobilnim operaterom učini pristupačnijim, samsung galaksi tab biće hit među tinejdžerima koji su njime (proverio!) potpuno oduševljeni. Galaksi tab ima sve što vole mladi i više od toga. I, zapravo, uz ajped najavljuje kakva će biti budućnost informatičke industrije i naših života s njom.

Simpozijum o neurološkoj rehabilitaciji

U Beogradu se 22. oktobra održava simpozijum “Istraživanja u neurološkoj rehabilitaciji”. Skup organizuju Klinika za rehabilitaciju “Dr Miroslav Zotović” Beograd, Društvo za neuronauke Srbije, Udruženje neurologa Srbije i Udruženje fizijatara Srbije, a prisustvovalaće mu eminentni stručnjaci iz ovih oblasti. Prema rečima predsednika Organizacionog odbora simpozijuma, dr Lasla Švirtliha, program obuhvata različite aspekte iz oblasti neurološke rehabilitacije – od predavanja o bazičnim istraživanjima, preko bioinženjeringa i procene funkcionalne sposobnosti do neurologije i neurorehabilitacije. “Za neurološku rehabilitaciju najvažniji je multidisciplinarni pristup. Zato će za kolege koje prisustvuju skupu i koje se neurološkom rehabilitacijom bave na direktan ili indirektan način, ovo biti dobra prilika da zajedno razmotre probleme, ali i da na osnovu tuđih iskustava dobiju i neke nove ideje koje bi mogle unaprediti ovu oblast”, kaže dr Švirtlih za “Vreme”.

Osim praktičnog i naučnog značaja, simpozijum o neurološkoj rehabilitaciji ima i sentimentalnu notu – posvećen je pokojnom profesoru Petru Arežini. “Prof. Arežina je među prvima shvatio da nema napretka u našoj struci ukoliko ne pratimo bazična istraživanja i ako se ne uključimo u istraživanja drugih struka. Njegova najlepša osobina bila je to što je uvek težio da podigne nivo kvaliteta rada i da motiviše i pomaže mladim kolegama da unaprede svoje znanje”, kaže dr Švirtlih. “Koristeći svoja poznanstva u inostranstvu, prof. Arežina je mnoge mlade kolege poslao van granica naše zemlje da nauče nešto novo i da to novo znanje primene kod nas.”

Nažalost, prof. Arežina deli sudbinu mnogih dragocenih ljudi koji su više priznanja za svoj rad dobili u inostranstvu, nego u svojoj zemlji gde su proveli ceo radni vek. Zahvaljujući njemu i još nekim njegovim kolegama, medicina nekadašnje Jugoslavije je bila visoko cenjena u celom svetu. Značajan trag u svetskoj istoriji medicinske robotike ostavili su upravo jugoslovenski akademici Rajko Tomović i Mihajlo Vukobratović. Tomović je 1963. godine napravio prvu veštačku šaku sa pet prstiju u svetu, a Vukobratović, devet godina kasnije, prvu mašinu za hodaње invalida. “Beogradska šaka” akademika Tomovića danas se nalazi u Muzeju robotike u Bostonu, a “spoljni skelet” akademika Vukobratovića u Muzeju robotike u Moskvi.

J. L.

Beogradski nedeljnik "Vreme" i Fondacija "Friedrich Ebert" 27. oktobra u 14 časova
u Centru za kulturnu dekontaminaciju (Birčaninova 21) organizuju:

Tribinu "Rođeni u YU"

Tribina posvećena pitanjima jugoslovenskog nasleđa – 20 godina posle. Neke od tema za razgovor biće:

• Diskusija povodom predstave *Rođeni u YU* (JDP); • Lično pamćenje i kolektivno sećanje na Jugoslaviju; • Šta je bila Jugoslavija? • Nasleđe ratova i raspada. • Pitanje identiteta. • Dekonstrukcija jugoslovenskog identiteta. • Nacionalni i drugi postjugoslovenski identiteti. • Lokalni provincijalizmi. • Jugoslovenski kulturni prostor. • Da li se Jugoslavija baš sasvim raspala? Jugoslovenski i evropski koncept. • Pitanje suvereniteta • Sudbina i perspektive jugoslovenskog prostora, politički i kulturno.

Učesnici tribine su:

- *Mirjana Karanović* – glumica Jugoslovenskog dramskog pozorišta
- *Muharem Bazdulj* – književnik, Sarajevo
- *Želimir Žilnik* – reditelj, Novi Sad
- *Ante Tomić* – književnik i novinar, Zagreb

Tribinu vodi *Teofil Pančić* – novinar nedeljnika "Vreme".

broj nedelje

650.000

U svetu se obeležava Međunarodni dan borbe protiv siromaštva i gladi, a Srbija taj dan dočekuje sa oko 650.000 građana koji žive ispod linije siromaštva.

**lgbt
SOS**

(011)
3290 846

utorkom i četvrtkom 19-22h

Dr Ristić

dom **zdravlja** +

Narodnih heroja 38

- OPŠTA MEDICINA
- MEDICINA RADA
- PEDIJARIJA
- GINEKOLOGIJA
- FIZIKALNA MEDICINA
- RADIOLOŠKA DIJAGNOSTIKA
- BIOHEMIJSKA I MIKROBIOLOŠKA LABORATORIJA
- PREVOZ SANITETOM
- INTERNA MEDICINA
- KARDIOLOGIJA
- ENDOKRINOLOGIJA
- REUMATOLOGIJA
- UROLOGIJA
- OFTALMOLOGIJA
- OTORINOLARINGOLOGIJA
- NEUROLOGIJA
- OPŠTA HIRURGIJA
- MEDICINA SPORTA
- GASTROENTEROLOGIJA

GINEKOLOGIJA

od 01. do 31. oktobra do 50% popusta

na ginekološki program u prostorijama Doma zdravlja Dr Ristić

11070 Novi Beograd, Narodnih heroja 38, Tel. 011/2693-287, 2697-808 mob.tel. 063/205-764, Pregledi u ordinaciji od 08 do 21:30h
Kućne posete od 00 do 24h, www.dr-ristic.com, e-mail: zcentar@dr-ristic.com

Počela sadnja platana

M. MILENKOVIC

Ekipe Javno-komunalnog preduzeća “Zelenila Beograd” posadile su u utorak, 19. oktobra, prva stabla platana u beogradskom Bulevaru kralja Aleksandra. Prema ranijim najavama, u Bulevaru će biti posađeno ukupno 415 platana, visine oko osam metara, teških tonu i po i starih 18 godina, što znači da su već više puta presađivani i otporni na promenu mesta. Nabavljeno je ukupno 450 sadnica, od kojih će 35 biti rezerva u slučaju da se neko od stabala ne primi. Sadnice su nabavljene

u Belgiji, od firme Arbor, koja je izabrana za najboljeg ponuđača na tenderu za nabavku sadnica platana. Arbor je ponudio cenu od 341.450 evra za svih 450 sadnica sa prevozom i isporukom, a u to ne ulaze troškovi carine i PDV-a. U Beograd će dnevno stizati dva kamiona sa po devet sadnica, a radnici će raditi u dve smene do završetka sadnje. Direktor “Zelenila Beograd” Radovan Draškić istakao je da bi sadnja platana trebalo da bude završena za manje od mesec dana, i dodao da posle

sadnje svake sadnice sledi postavljanje horizontalne i vertikalne zaštite, kao i pločica sa imenima donatora. Draškić je rekao i da su se za tu akciju radnici usavršavali mesec dana, koristeći iskustva velikih evropskih gradova. U Bulevaru će, dok bude trajalo sađenje platana, svakoga dana biti zatvarana jedna kolovozna traka u dužini od po 200 metara. Kompletan drvored imaće ukupno 483 stabla (60 više od prethodnog).

Seča starih platana, obavljena u februaru i martu ove godine, izazvala je brojne reakcije od strane građana koji su se seći protivili. Mada su gradske vlasti i Gradsko zelenilo najavili da će stari platani biti posečeni zbog starosti i bolesti stabala, kao i opasnosti da usled nevremena drvo ili grana padnu i povrede nekoga ili unište imovinu. Izgovoreno je mnogo teških reči, naročito na račun gradonačelnika Dragana Đilasa, a čak se i na snimku obraćanja gradonačelnika povodom incidenata u Beogradu u vreme održavanja Parade ponosa 10. oktobra iz pozadine čuo glas žene koja je dobacila: “Ubico platana!”

M.T.

INTERNET I TELEVIZIJA!

SVET JE OTVOREN!

Postanite novi Open ADSL korisnik i uživajte u super ponudi Interneta i Televizije!

Uz Internet brzinu od 4Mb/s po ceni 1Mb/s*, dobijate i osnovni Open IPTV paket i paket Arena Sport prvih 12 meseci za samo 1 dinar mesečno.

Prijavite se preko broja 9818, posetite najbližu poslovnicu Telekom Srbija ili adresu www.open.telekom.rs.

*Ugovor se zaključuje na 24 meseca. Mesečna pretplata za Open ADSL 1Mb/s je 1.208 din.

Sve cene su bez poreza.

Četiri puta brži Internet plus godinu dana Televizija za po 1 dinar mesečno!

Telekom Srbija

Kultura sećanja: **Bez uputstva za preživljavanje**

Dvadeset godina nedeljnika “Vreme”

IDUĆE NEDELJE, 29. oktobra, navršiće se dvadeset godina od osnivanja nedeljnika “Vreme”. Građani Srbije, a, verujemo, čitaoci “Vremena” ponajbolje, znaju kako je bilo preživeti tih 20 godina. Trčali smo, atletskim rečnikom, s vetrom u grudima.

Dokle god je više onih koji bi nam uz čestitku za jubilej najradije čupali uši, smatramo da smo na dobrom putu.

Pravog uputstva za preživljavanje nema. U čitavom nizu godina ta pravila smo pisali gotovo nedeljno. Iskustva je teško podeliti s onima koji nemaju strah od praznog lista papira i koji ne osećaju odgovornost za ono što napišu i izgovore.

Upravljanje redakcijom u kojoj je višak, oduvek je bio, razbarušenih

pojedinaца, nesklonih bilo kakvoj vrsti kolektivne pameti, gotovo da je nemoguća misija.

Mi se često i politički ne slažemo, ali smo to gajili kao vrlinu.

Iz ove redakcije potekao je čitav niz ljudi koji kreiraju javnu scenu Srbije. Doživljavamo ih kao proširenu porodicu i onda kada su se rasuli po različitim spektrima, opcijama i poslovima srpskog društva.

Svu tu šaroliku masu, inače koloritnih ljudi i karaktera, pokušaćemo da okupimo na rođendanskom slavlju, i očekujemo, mislim s pravom, da to bude jedan značajan društveni događaj.

U četvrtak, 28. oktobra, izaći će prošireno, slavljeničko izdanje nedeljnika “Vreme” i preporučujemo ga čitalačkoj pažnji. D. Ž.

Putovanje na k

Haški tribunal nedavno je obelodanio sve dosad pronađene beležnice odbeglog generala Ratka Mladića. U dvadeset svezaka, na blizu pet hiljada stranica, sadržana je detaljna istorija Mladićevog ratovanja, od kninskog garnizona do Srebrenice i Dejtonskog sporazuma. “Vreme” od ovog broja objavljuje najzanimljivije izvode

Policajcima koji su krajem februara ove godine pretresali porodičnu kuću Ratka Mladića bili su potrebni specijalni uređaji da bi na tavanu pronašli skriveni sef. General je na ovom mestu držao svu dokumentaciju za koju je, pretpostavlja se, verovao da bi mu mogla zatrebati u slučaju da bude uhapšen i isporučen u Hag, kako bi mogao da pripremi odbranu. Pronađeno je nekoliko hiljada stranica zapisnika sa raznih sastanaka, na stotine audio i video zapisa na kasetama i diskovima,

NA POČETKU RATNOG PUTA: Ratište u Krajini

210

210
208

РЕФЕРИОКЪЕ

J000-3793

Задача:

5. - Ор. мод. ордат га түр
захире Пер. жибви
за похузу жармачик
Р-таа Батт. - сув. н ж
дүйт - сув олзосомити

sve upakovano u plastičnu foliju radi zaštite od vlage. Glavna premija, međutim, bilo je osamnaest svezaka sa Mladićevim radnim beležnicama i beleškama u koje je general hronološki, reklo bi se opsesivno, zapisivao sve svoje aktivnosti i sastanke, krupnim ćiriličnim slovima, gotovo dečjim rukopisom. Prva sveska počinje 30. decembra 1991, a poslednja se završava beleškom od 28. novembra 1996. Uz dve sveske koje je policija prilikom ranijeg pretresa pronašla u kući, ovaj komplet sadrži gotovo sve što general činio između ta dva datuma. Nažalost, nedostaje sveska sa beleškama za period između 28. januara i 14. jula 1995, koja izvesno sadrži detalje vezane za ofanzivu na Srebrenicu i genocid koji je usledio. Da li je tu svesku Mladić poneo sa sobom ili sklonio na neko posebno mesto, nemoguće je reći, ali će bez nje njegova sabrana (ne)delo ostati nepotpuna.

Sve što je u sefu pronađeno skenirano je i prosleđeno Haškom tribunalu; kopije su u Hag pristigle već krajem marta, a originali početkom maja ove godine. Tužilaštvo je već u aprilu, pre nego što su mu dostavljeni originali, počelo da koristi kopije Mladićevih beleški kao dokaze u tekućim procesima, čim su stručnjaci potvrdili njihovu autentičnost. Iako su se u nekim medijima (uglavnom zagrebačkim i sarajevskim) pojavile teze da su dnevници falsifikat srpske tajne policije, izvodi iz njih već su prihvaćeni kao verodostojni dokazi u čitavom nizu suđenja; general Manojlo Milovanović, koji je tokom rata bio Mladićev pomoćnik, potvrdio je u sudnici njihovu autentičnost). Radovan Karadžić je u jednom trenutku najavio da će pokušati da dokaže da su dnevници falsifikat, ali je brzo odustao od te teze.

Osim Karadžića, pojavom Mladićevih dnevnika ojađen je čitav niz haških optuženika: Jovica Stanišić i Franko Simatović koji su, prema izvodima, sa Mladićem ugovarali "izlete" paravojnih jedinica u Bosnu; general Momčilo Perišić, koji je kao načelnik štaba Vojske Jugoslavije mnogo tešnje sarađivao sa Mladićem nego što je na sudu tvrdio; hrvatski oficiri (Slobodan Praljak

i drugi) koji su sa Mladićem dogovarali čišćenje Bosne od Muslimana... "Dnevници su jači dokaz nego da se Mladić nekim čudom lično pojavio i pristao da svedoči", kaže jedan od istražitelja Tribunala. "Njegova iskrenost bi se lakše dovela u pitanje nego autentičnost beležaka."

Mada i dalje ima nevernih Toma kojima je čudno što dnevници nisu nađeni ranije, činjenica da u njihovu verodostojnost ne sumnjaju ni haški tužioci ni odbrana optuženih, kao i to da je veliki broj zabeleški potvrđen audio i video snimcima (Mladić je, izgleda, tajno snimao skoro sve svoje razgovore), praktično otklanja sve sumnje. Da je materijal nađen na tavanu Mladićeve kuće bio dostupan drugom haškom sudu – Međunarodnom sudu pravde – tokom procesa protiv Srbije i Crne Gore zbog genocida u Bosni, pitanje je da li bi taj sud oslobodio Srbiju od optužbe za učestvovanje u genocidu i okrivio je "samo" za nesprečavanje istog.

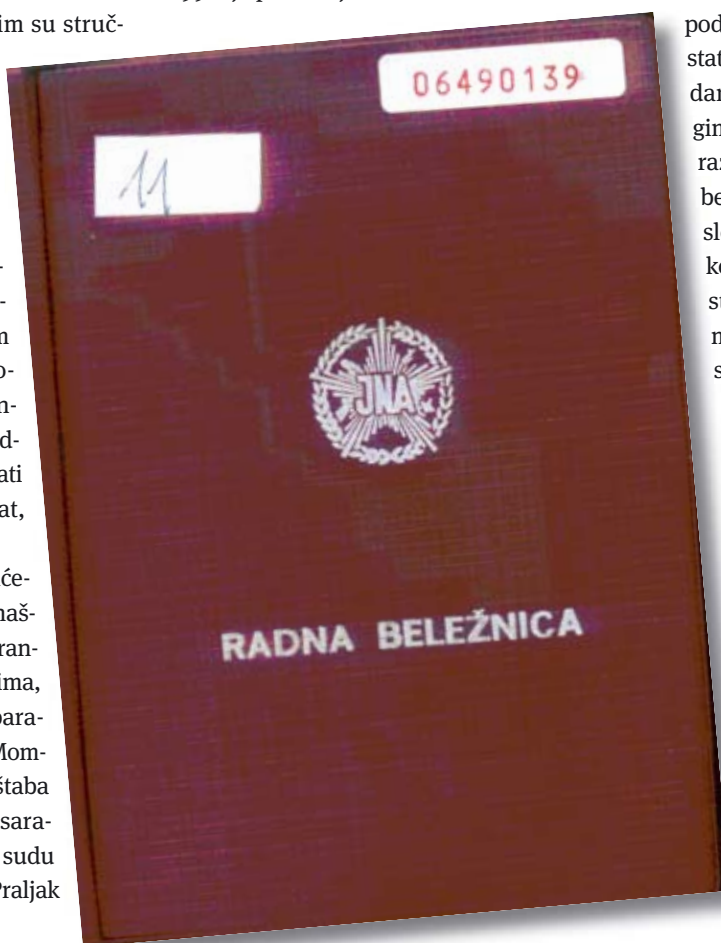
Osim onih delova koji su se dosad pojavili na haškim suđenjima, pojedini izvodi procureli su i do beogradskih medija. Njegov sastanak sa "vidovitom Ratkom" (na njen zahtev) iz 1996. je poslednja Mladićeva beleška.

Navodna proročica predviđa novi rat u sledećoj godini, kao i da će 1998. svi Mladićevi lični i porodični problemi "početi da se rešavaju bukvalno sami od sebe." General, koji je samo sedam dana ranije bio penzionisan ukazom tadašnje predsednice Republike Srpske Biljane Plavšić, ne komentariše proročanstvo, već samo beleži njene reči.

Uopšte, stiče se utisak da je Mladić sve vreme izbegavao da u beleške unosi svoje stavove ili da beleži primedbe na stavove drugih; uglavnom je samo zapisivao šta su drugi govorili, i tek tu i tamo dodavao znak pitanja ili usklik. Njegovo mišljenje može se naći samo u pripremnim beleškama za pojedine sastanke i u govorima pred Skupštinom RS. U svakom slučaju, pronađeni materijal biće dragocen izvor za istoričare jugoslovenskih ratova.

SREĆNA NOVA KRVAVA GODINA: Mladićeve beleške su sve samo ne lako štivo. Šta god je imao na umu kad ih je pisao, nije se trudio da odvaja bitno od nebitnog: između transkripata sa važnih sastanaka sa domaćim vojno-političkim vrhom i stranim izaslanicima nalaze se beleške o trebovanju čizama, pritužbe podoficira da im neko krađe gorivo, konstatacija da se neki kapetan I klase već tri dana ne trezni... sve to garnirano mnogim vojsci svojstvenim, a civilima teško razumljivim skraćenicama. Gotovo sve beležnice su tipične radne sveske Jugoslovenske narodne armije sa grbom na koricama i po 400 jasno numerisanih stranica. Ovo je dobro, jer ne ostavlja mogućnost da je nešto otcepljeno, a da se ne primeti.

Prva sveska počinje zapisom sa samog kraja uveliko ratne 1991. godine. Mladić se u tom trenutku još nalazi u Kninu kao komandant korpusa, sa sveže stečenim generalskim činom (vanredno je unapređen u general-majora ukazom Predsedništva SFRJ 11. decembra iste godine). Prvih nekoliko stranica isprskane su mrljama tamnocrvene boje nalik na krv, a među prvim beleškama je tekst novogodišnje čestitke: "Svim pripadnicima Kninskog korpusa i narodu ovog kraja čestitam novu 1992. godinu sa željom da uspešno

ispunimo sve zadatke koji nam se budu postavili. Snaga naša leži u jedinstvu, odlučnosti i rešenosti da izborimo slobodu i damo puni doprinos pravednom rešenju krize u zemlji. Na to nas obavezuju i žrtve naših palih drugova koji su u borbi protiv ustaša, nacizma i plaćenika dali svoje živote...”, piše Mladić i završava: “Put do slobode i mira biće težak, ali ćemo sve teškoće i iskušenja uspešno savladati.” Tu se nalazi i jedan naglo prekinut pasus u kome se izražava nada da će “svi faktori u zemlji uz pomoć međunarodne zajednice...”, ali je nade generalu, izgleda, naglo ponestalo.

Ta Nova 1992. godina zaista nije ništa dobro donela. Situacija u Kninskoj krajini bila je početkom te godine relativno mirna; glavne bitke odigrale su se ranije, tokom leta i jeseni. To, međutim, nije značilo da je general mogao da se opusti: moral je bio nizak, kriminal carovao, stanovništvo uplašeno i zabrinuto, a krunje Presedništvo u Beogradu i Generalštab sa generalom Blagojem Adžićem na čelu nisu delovali kao da znaju šta rade. Pored toga, Mladić dobija pritužbe na “paniku u koreničkoj opštini” i na “emisare SDS koji unose razdor, defetizam i nepoverenje”. U to vreme, Mladić među potčinjenima još uvek ima Muslimana, Hrvata, čak i kosovskih Albanaca. “Vojnički sastav svih nacionalnosti”, beleži Mladić na sastanku sa starešinama 4. januara 1992. “Do danas nije bilo ekscesa sa nacionalističkih pozicija.” Istovremeno, Mladiću stižu izveštaji o pljačkanju, maltretiranju, čak i ubistvima hrvatskih civila u Krajini, ali s obzirom na to da to ne rade njegovi vojnici, nego dobrovoljci i lokalni kriminalci, on to očigledno ne vidi kao svoj problem.

FARBANJE U PLAVO: Mnogo veći problem za generala predstavlja potpisivanje Vensovog plana, koji predviđa raspoređivanje snaga Ujedinjenih nacija na teritoriji samoproglašene Republike Srpske Krajine i stavljenje teškog naoružanja pod kontrolu UN-a. Deo krajiškog rukovodstva, sa Milanom Babićem na čelu, otvoreno se protivi tom planu. Iz Beograda 21. februara stiže general Adžić, i Mladić uredno beleži stavove Generalštaba. Ove beleške prenosimo onako kako su napisane, bez ispravki i intervencija:

“ 21.02.1992.

Stavovi GŠ 40

a)

1. Dolazak UN blizu, naše pripreme na početku

2. Pol. borbe još traju

3. Mir nema alternativu

4. Ako rat produži mi ga gubimo

5. Snage UN oko 14.000

b) Vlast:

1. Stanje vlasti na ovim prostorima je žalosno

2. Da se okonča borba oko Babića.

3. Danas je u Bgd rad sa civilnim vlastima

4. Ima IDEJA da se deo naših ljudi ugradi u Vlast, a ne samo u MUP i TO ‘Teritorijalne odbrane’.

Recimo Mrkšić da se ugradi u Vlast, a posle da preduzmeš od Đujića.

5. Policija, formirali Krajinsku policiju. Ona mora da zaživi po vertikali i horizontali.

* MUP, SJB i OM.

6. Odabrati najbolje ljude za Miliciju.

– Bataljon Mil. —> k-nt naš starešina, a ako može i KČ ‘Komandiri četa’ (ali sa njima obaviti razgovor).

– JNA će dopuniti prijem za policiju

– JNA će dati 3-5 ljudi za MUP Krajine.

– Odeće plave dati MUP iz RV ‘Ratnog vazduhoplovstva’ (ali ne više od 6000 kompleta)

– Oni traže tenkove, OT’oklopne transportere i helikoptere —> mogu dobiti samo BOV – ove borbeno vozila koje prefarbati.

– Karta Krajine

– Karta MUP Krajine

– Karta TO Krajine

– Skladišta TOK.....

* Zasad je k-nt TO Krajine gen. Đujić, dajemo 4-5 starešina u ŠTO Krajine

– Treba biti 6 ZnŠTO, u koje 3-5 oficira naših

– Svak ZnŠTO 1-3 brTO po mogućnosti unificirane

– Ako se bude moglo u OPŠTO po 1 naš oficir

– U odrede TO po 1 naš oficir

* Prvo stokirati oružje TO, to raditi javno po sistemu 2 ključa, a drugi deo tajno.

* Armija na granici sa Krajinama, izigran plan UN (jaki prednji odredi, “A” ešaloni.....)

* Moramo raditi u hodu,

* Stokirati oružje dublje i na bokove, ako nema objekata u kuće i podruma.

* Prethodnica UN dolazi u sedišta, pa u 6 zona k-dež, pa tek onda na dubini.

– Kada dođu UN uskladištuje se oružje, pa se onda preda front i počinje pomeranje JNA (teško oružje, tenkovi)

– Treba im ostaviti puno inž. Opreme.

– Kada se formira Milicija, form. jed. TO, pa što ostane to je JNA

– Oko 10.000 ljudi će mo plaćati u P. Odredima ako ih uzmemo sada sa prostora Krajine.

– /Ti bi ljudi bili plaćeni, imali bi posebne dozvole, često bi išli kućama i bili bi garancija da će narodu jer su to njihovi ljudi i dodatna su garancija da narod neće biti izigran.-

VREME ► 21/10/2010

ŠTEDITE MUNICIJU:

Blagoje Adžić

Foto: Miloš Lužanin

borbom srp. naroda u BiH, onda treba reći da je srp. narod dokazao svojom borbom da neće biti građanin drugog reda.-

– Srp. narod, sem malih izuzetaka, živi na oslob. teritorijama. To je rezultat pameti starešina, to je vojnička pobjeda, koja se nažalost nije mogla krunisati zajedničkom državom.-

– Samo pol. laici mogu da misle da smo odlučnijim dejstvima mogli sve rešiti. To je apsolutno nemanje širine.-

U čemu su velike nepovoljnosti trenutka u istoriji srps. naroda:

1. – Amerika je pokazala lice i da je glavni nosioc razbijanja komunističke Jugoslavije.-

– Pala je u vodu teza da Am. neće dozvoliti širenje Njemačke na Balkan. To se nije dogodilo.

2. – Evropa je apsolutno pod uticajem Njemačke koja niučemu ne zaostaje za Hitlerovom Njem. koja to sada radi snagom ekonomije, razvoja... Toj zavisnosti su se priklonile i istočne zemlje na čelu sa Rusijom. –

– Visoki oficir ČSR kaže – teško ćete proći na KEBSU, a na pitanje kako ćete glasati govori da će gledati kako će glasati Njem. i SAD.

– Evropa nastavlja razbijanjem Jugoslavije.-

– Bosna je morala zaratiti, cilj je bio nastaviti razbijanje J. i da se na Balkanu ne ostavi nikakva Srpska država.

Nemci i Austr. su posijali kosti na Balkanu i to nam nikada nisu mogli oprostiti.

Šta se može očekivati: postojala je opasnost da se spreči stvaranje bilo kakve Jugoslavije, i zato se požurilo sa stvaranjem SRJ.

Deo naroda našeg, nažalost, shvatio je to izdajom Srba van SRJ, ne radi se o tome, to je jedino što se moglo stvoriti.

Opasnosti još vrebaju SRJ. Nije isključena mogućnost daljeg razbijanja preko Kosova, Sandžaka i Vojvodine. U neku ruku smo preduhitrili Evropu i ako insistiraju na samostalnosti Kosova moraju to dozvoliti i srp. narodu u RSK i BiH.

– Treba raditi na što bržem priznavanju SRJ, biće značajno ako to učini i bilo koja pojedinačna zemlja zapadne

1 – SRJ kao država se mora učvršćivati.

– Ako bude doneta naredba o povlačenju JNA sa prostora BiH, to mora biti shvaćeno da je u funkciji spašavanja onoga što se spasiti može.-

2 * Vensov plan na ter. RSK mora da se sprovede – i da UN preuzme obavezu zaštite srp. naroda. – U izvesnom smislu oko granica smo prevareni.-

* Nisam siguran da zbog toga dela smemo totalno zaratiti.-

* Stalno smo bežali od utvrđivanja granica i da se to učini sa lokal. vlastima.

– Da se sit. u BiH reši na način bez većeg sukoba ili totalnog građanskog rata.-

– Zato su štetne izjave o ostajanju vojske već će nam pokvareni svet reći da smo odavno planirali da stvorimo srpsku vojsku.

Šta dalje?

– Vrlo brzo se može očekivati da Pred. SRJ donese odluku da nema ništa sa vojskom preko Drine, a da naredi da se njeni građani vrate. Na tu odluku ne možemo uticati i silom se za ovaj prostor ne možemo izboriti (očekivati ovakvu odluku).-

– Nije mala stvar da nam je na proglašenju bilo 50 dipl.

– ► Ako se donese ovakva odluka onda Vlada SR BiH treba javno pozvati sve oficire da brane svoj narod.

– Da to ne bi bilo stihijsko moraćete uraditi sledeće:

1. – Informisati K-te br.-puk i bataljona, da budu spremni kad treba – onog momenta da postroje sastav i postupe ovako-

Onda izjava K-ta K. – da se ostaje tu.

2. – Da se jedinice JNA izvuku na prostor srp. naroda i 100% popune borcima Srbima i da borci i star, neće napustiti svoj narod.-

3. – Maksimalno mobilisati sastav srpske TO koje vojnički organizovati.-

4. – Granice srp. oblasti na ter. BiH omediti i utvrđivati.-

5. – Štedeti municiju –

6. – Računati da municijom možda treba braniti i SRJ jer ako nju izgubimo onda ćemo sve izgubiti.-

7. – Možemo još uvek razbiti RH, možemo dobro udariti i NATO ako se angažuje, ali ne možemo se njima efikasno suprostaviti.-

8. – Ovo reći otvoreno K-tima brig.-puk. i obezbediti pouzdane ljude K-te i Kdi-re.-

Krajine:

– učiniti sve da se Plan Vensa sprovede, a ako nije moguće onda biti spremni kao ovi ovamo.-

Ima li lakša varijanta od iznete? Ima:

– No njih želi srušiti Hrv.-muslim. koalicija u BiH. Abdić je samo realniji od Alije. Mnogo će zavisiti od dogovora u Lisabonu.

Mogu se dogovoriti:

– da imaju 3 konst. jed. ►

- da budu demilitar (prvo rešenje)
- da svak ima svoju voj.
- da imaju i svoju voj. i nešto zajedničko.-
- Da se dovedu snage UN.

* SAD se izjasnila da JNA napusti BiH, jer nas stalno optužuju da smo naoružavali Srbe.

- Postoji opasnost da se zapad i vojno umeša.

Konkretna pitanja:

* status starešina? Ne znam ko bi nam tu mogao dati pismenu garanciju. Imamo garanc. sad. rukovodstva SRJ i Srbije da će se njihov status rešavati plaćanjem iz budžeta SRJ, a deo i iz Krajina koje mogu.-

- Izuzetno je vel. problem plaćanja rezer. sastava. Jedan je osnov da bude mir, a drugi je da branimo zemlju besplatno.-

- Kako bude nama, dok sam ja gore - biće i Vama.

- zabrinjava što najveći bukači otkazu.

- Najrađe bi se sutra preselio na ter. BiH, ima razlog zašto to sada ne smem jer bi ceo svet rekao da sam ceo život radio da stvorim srpsku vojsku.-

- Ne smemo se zanositi mišlju da će biti lako, moramo se ravnati prema Mladiću, Špiru, Torbici. Moramo tražiti ljude koji su spremni da se stave na uslugu svome narodu.-

Ogromne štete:

- Arkan u Bjeljini
- Rušenje Foče, pljačka, paljevina
- Paljenje Hrv. sela na Kupresu
- Bombardovanje starog dela Sarajeva.-

* Moramo imati više pameti nego hrabrosti.-

Šta dalje:

- Da vojska ostane u BiH (JNA)

Kako sa jed. koje se izvlače na ter RH:

- mora se to planski realizovati, ali se to mora znati da one tu neće ostati, pa ako ne može ostati JNA u BiH onda će ostati srpska vojska.-

- Šta ako se postigne dogovor oko BiH, onda neće biti problema zaštite naroda u RSK."

Dogovor oko BiH ipak nije postignut, i rat se rasplamsao. Na Palama je proglašena Srpska Republika Bosna i Hercegovina, koja je ubrzo preimenovana u Republiku Srpsku, sa Radovanom Karadžićem na čelu i Mladićem kao komandantom oružanih snaga.

DRUG ANDREJEV I JAPANSKA TAJNA BOM-

BA: Samo dva dana nakon Adžićevog izlaganja, 1. maja 1992, Mladić je u svom štabu primio Viktora Andrejeva, visokog službenika UN-a. Andrejev, koji je u to vreme bio savetnik za civilna pitanja Generalnog sekretara Butrosa Butrosa Galija, tražio je da se sa Mladićem vidi "neformalno i poluzvanično" i njegovoj želji je udovoljeno. Pored niza korisnih saveta o tome kako Srbi treba da se ponašaju u budućnosti, Andrejev je dao i krajnje zanimljivo viđenje geopolitičke situacije i, kako je rekao, "buduće podele sveta. General je i to uredno zabeležio:

01.05.1992. god. 20.30

SA savetnikom Snaga UN gospodinom Viktorom Andrejevim.-

* Vensov plan

- Nije mi se svidela delegacija koja je na čelu sa Jovićem išla kod Guldinga. Da se ide kod Vensa i gen. Sekretara, Guiding Galija

- Mora biti napisano vel. pismo Gen. sekr. UN i predsedavajućem saveta bezb; i da održe sast. sa obojicom i da im se uruče lično. General Nambijar je uradio što je mogao.

- ► Morate ići i u Moskvu jer se te stvari rade koordinirano i na pravi način. U Moskvu, u Kinu i svim članovima sa kojima možete kontaktirati i odmah sutra ili prekosutra da se prez. Galijui ili i Vensu.

Onda mora odmah biti neka država koja će to tražiti da hitno zaseda sav. bezbedn. Još nije kasno. Imate vremena.

- U tom slučaju može biti sigurni da će predlozi ili njihov deo biti prihv.

- Posle ovog plana mogu samo biti kompromisi

- Ako to uradite onda možete da dobijete.

-> Gospodin / Du B de BeauceV/ de Bose

* Nemačka je na vozačevom sedištu EZ, a to je najveća opasnost za

Francusku, a to oni shvataju da se istorija ponavlja.

- On shvata posetu Potpreds. Konf. o Jugosl., a taj je najbliži savetnik Miterana a to je znak

da se Francuska plaši da Nemačka ponovo ne počne.

- Francuska našu situac. razmatra u kontekstu odnosa sa Nemačkom

- Poseta koja je bila, a mnogi pol. je nisu ni primetili vidi početak zaokreta, jer su Francuzi uvek na Njem. stranu gledali sa strahom. Rezultat kraja II sv/rata je bila podela Nj. i dok se oni nisu ujedinili Franc. je bila vodeća u Evropi.

Trenutno je EZ u usponu a ne vidi da će tako biti i ubuduće jer će N. postati prevelika za mnoge zemlje.-

Pridaje izuzetno vel. važ. poseti potpred. E vlade, bliskog prijatelja Miterana i očekivati je zaokret.

SAD - normalno je da je Evropska zajednica pod patronatom SAD, ali što se podele sveta tiče moguće je da se izvrši podela SAD, EZ i Japan, mada je malo verov...

- Vidi mogućnost da dođe do koalicije između sila u II sv/r sa moguć. priklj. Japana.

- Jedan dok. poslat UN potpisale Austrija, Mađarska Slovenija i Hrvatska.

* Vrlo interesantan zaokret - ► tako da izgleda počinje, zato se i slaže sa mnom da će Nemačka probati.

* Zato će SAD probati da posreduju zato što imaju interese u ovom delu sveta. To je njihova uloga i bila 30-ih god. i opet se istorija pon.

* Živimo u vrlo interesantnim i opasnim vremenima.

* Zato morate biti mudri i da Vas ne uvuku u zamku i biti staloženi da shvatite šta se dešava.

**LOKACIJA: Mladićeva kuća
u kojoj su nađeni dnevni**

Foto: Ivan Milutinović

– Ostavka Genšera neće ništa promeniti, dobio je što je hteo, čak i više, ostvario je svoj san. Puno je učinio, bio je prodoran, napadan. –
– Uvek je cilj bio Njemačka da bude sa ljudima koji je razumeju, a to su isti ljudi uvek. –
– Opet je Balkan, bure baruta i stecište sukoba.

Zašto?

– Zato što se na Balk, sreću interesi Ist. i Zapada.

Kad su j/sloveni isterani iz dol. Volge ovde su 240 doterani od strane Avara koji su ovde došli

U to pismo dodati sve te fotografije, dokazni material, čak jednom se desilo, stavljen je veliki ekran, SAD je to jednom pokazivala preko vel. ekrana. – Probajte to, to je Vrlo važno. –

* ENGLESKA će biti jedno vreme u EZ kao članica ali će uvek biti uz SAD, a nikada uz Nemačku i nikada neće biti što je bila u svet. razmerama.

Uvek će biti jedna od svet. Sila, ali ništa više od toga.

Održavaće dobre odnose sa zemljama Komonvelta koje će im pomagati, ali će ostati kao i Franc, sile Evropskog značaja. –

Rusija

– Ostaće velika sila

– Nivo obrazovanja u Rusiji je mnogo veći nego u SAD, iskorenili su kompletno nepismenost. –

* Zapadni svet je uvek smatrao da su Hrvati Zapad, a Srbi Istok

* Linija između Hr.-Srba uvek je bila linija između Zapada i Istoka u ekon. i kult. smislu. To je prosto rečeno, ali se otprilike svodi na to. –

—► Kina i Japan nikada ne mogu na dužu stazu biti bliski, suviše se mrze i različiti su. Koreja je drugo, uvek je bila kolonija Japana.

* Japan je tajna bomba i sjetit će se oni što im je Amerika uradila.

* Problem sa Kinom je ekonomski, treba to sve nahraniti, i tokom istorije imali su uvek

probleme u sebe i kod sebe.

* Zemlja na koju treba paziti je Japan i zapad ih nikada nije razumeo niti će ih razumeti. Kod njih je sve drukčije, jezik, kultura čak i način razmišljanja drukčiji je nego kod drugih.. –

Japan će uvek gledati ka Rusiji zato što je Sibir ogromna zemlja sa velikim potencijalom.

* Rusija će uvek zadržati Sibir, može samo dati Japanu na korišćenje, ali samo za korist Rusije. –

* Značaj Sibira što je sa Brazil. šumama pluća sveta i ne sme se dati nikome da se poseže. Japan će dobiti mogućnost da eksploatiše Sibir, ali vrlo ograničeno.

* Vrlo će se brzo iznaći rešenje za 3 sporna ostrva sa Japanom, biće iznađen dogovor, kao ustupanje na 100 godina, pošto je Rusiji potreban Japan radi tehnologije i znanja. Iskreno, ta ostrva nisu naša.

Kako vidite rešenje krize u našoj zemlji?

– *Odcepljenje Bosne je najteži udarac.*”

Mladić će se tokom rata često sastajati sa ovim Rusom i sa njim bistrirati geopolitičku ►

Sremski jataci

“Rade Bulatović je krajem februara i početkom marta 2006. više puta vrlo jasno rekao da je Ratko Mladić opkoljen, i da će biti uhvaćen za dan ili dva”, kaže izvor “Vremena” koji je prisustvovao sastancima tima koji je koordinisao potrage za haškim beguncima

POLOVINOM 2005. GODINE operativci Bezbednosno-informativne agencije i Vojnobezbednosne agencije priznali su ono što su čelnici Haškog tribunala ponavljali godinama: da se Ratko Mladić skriva u Srbiji, i da niko pre toga nije ozbiljno ni pokušao da ga uhapsi. Jesu ga, doduše, sa velikom mukom isterali iz vojnog objekta Krčmari kod Valjeva 1. juna 2002, ali umesto da se, sa zavešljajem na leđima, uputi put rodnih Božanovića, Mladić je zapucao u “opel kadetu” do kasarne Gardijske brigade na Topčideru, a onda, lagano, “jugo floridom”, put Bežanijske kose gde je proveo narednih mesec dana.

To bi se skretanje sa puta prema Kalinoviku ka Beogradu, koji mu je prethodnih godina ukazivao puno gostoprimstvo uprkos optužnici za najteže zločine i genocid, nekako zabašurilo, da ovaj haški begunac nije nastavio da se baškari po novobeogradskim blokovima. A negde tu su ga, prateći tragove njegovih bivših saboraca, otkrile civilna i vojna služba bezbednosti, s tim što je BIA znala nešto više od onoga što nije htela, ili mogla da vidi VBA: da se, na primer, na kauču u Upravi za ljudske resurse pri Generalštabu Vojske SCG zaposleni ispovedaju psihologu Nadi Tolimir, rođenoj ženi Zdravka Tolimira, starog Mladićevog bezbednjaka, koji je bio dugo u bekstvu zbog optužnice za zločine koji su počinjeni nakon pada Srebrenice; da u Upravi za bezbednost Generalštaba radi troje ljudi koji su u dosluhu sa Mladićevim pomagačima, a da sličan hobi upražnjava i jedna od sekretarica u Ministarstvu odbrane koja, po prirodi stvari, čuje na radnom mestu i ono što baš ne bi trebalo čuti.

Ti ljudi su ubrzo uklonjeni, ali to, kako kažu izvori “Vremena”, nije

umanjilo sve vidljivije nepoverenje koje se razbukalo između čelnika VBA Svetka Kovača i BIA Radeta Bulatovića, koji tih meseci nisu mogli da gledaju jedan drugog. Bulatović je stalno sumnjičio vojsku da skriva Mladića, što je tokom potraga dobijalo groteskne razmere, tako da se dešavalo da su operativci ove dve službe legitimisali jedni druge tokom pojedinih akcija, držeći pritom ruke na poklopcima futrola heklara koji su im se klatili na opasačima. Jedna od najopsežnijih akcija sprovedena je u to vreme kod vojnog magacina u Bujanj Potoku, jer je dobijena informacija da se bivši komandant vojske bosanskih Srba skriva u jednoj kućici u šumi. A tamo su, nakon upada, specijalci zatekli nekog starog zastavnika na koga behu već odavno svi zaboravili. Nakon niza neprijatnih scena Kovač i Bulatović sastali su se 18. decembra 2005. i svečano obećali policijskom i vojnom vrhu da će zajedno, bez surevnjivosti, raditi na tome da otpreme Mladića put Sheveningena.

Prethodno su operativci VBA stupili u kontakt sa nekadašnjim šefom Biroa Vojske RS u Beogradu Jovom Đogom, i jasno mu stavili do znanja da im je poznata njegova uloga u nalaženju stanova u kojima se Mladić krio po Novom Beogradu. Slična poruka diskretno je upućena ostalim jatcima, ali je njen eho stigao i do samog Ratka Mladića, koji je na brzinu potrpio stvari u staru vojničku torbu, i zauvek zalupio vrata stana u Jurija Gagarina 118, negde poslednjih dana decembra 2005.

I dok su čelnici VBA čekali da čuju od ljudi na terenu da li je Mladić izabrao “opel” ili “floridu”, ne bi li na osnovu toga zaključili koliko se daleko zaputio, na programu državne televizije saznali su 27. januara da je uhapšen Jovo Đogo, upravo onaj koga su pokušavali da ubede da

situaciju. Inače, bar u jednoj stvari Viktor Andrejev se pokazao kao loš prorok: Kurilska ostrva su još predmet spora između Rusije i Japana, i ozbiljno opterećuju odnose između te dve zemlje.

LISŠĆE PREKRIVA LISABON: Krajem maja, Karadžić se vratio sa neuspešnih pregovora u Lisabonu i o tome informisao Mladića. Evo kako je predstavio situaciju:

“Nedelja, 31.05.1992.
22.00 JAHORINA

SASTANAK sa rukovodstvom SR BiH

dr. Karadžić: Informisanje o događajima u Lisabonu i Beogradu . –

– U Lis. su namerno odugovlačili od 21. – 27. i želi da nas još jednom fingiraju. –

– Saznali smo od Kineza da SAD odugovlače konferenciju o BiH jer na njoj lakše lome Srbiju . –

– BiH su primile u UN za 2 dana, mimo predloga da od predl. do prijema prođe mesec dana . –

– Za mesec dana Brit. preuzima predsed. EZ . – Pitanje šta oni misle i šta nam je povoljnije – Što se tiče Bgd, koliko je ranije bilo oholog zaletanja, toliko je sada zabrinutosti. –

– Srbija će uvesti racionalno snabdevanje . –
– Postoje priče o vojnoj intervenciji . –
– Kutiljero je rekao da smo na dnu i da se mora krenuti nagore . –
– Zahtevaju da prestanu dej. oko Sarajeva i

pust. Aerodroma. To traže radi lomljenja Srbije i da joj ne dozvole izlazak na more jer se Jug. proglasila mimo njihove volje . –

– Kozirjev rekao da što pre post. tenkove na granice i okrenuti ih ka nama . –

Problemi naše rep:

– U mnogim opšt. vlas ne funkc. . – Ima lopova, vojvoda, raznih vojski –

– Ne znamo ni šta se ni kako proizvodi –
– Mobil. je dala neke rez. u Krajini
– Ne postoji koord. K-di, izgubljena je Modriča? kao i B. Brod . –

Padom Modriče strašno je ugrožen Šamac.
– Oko Drine ne postoji jed. K-da.

Odluke moramo doneti:

1. – Da li bez progl. r/stanja možemo uvesti

im bar kaže na kojoj strani “Halo oglasa” će se naći stan sa sledećom Mladićevom adresom. Kada su Svetka Kovača pozvali iz Ministarstva odbrane i pitali o čemu je reč, on je samo slegnuo ramenima. Slično je reagovao i nešto kasnije kada je šef BIA Rade Bulatović prvi put na jednom od sastanaka tima koji je koordinisao potrage za haškim beguncima nagovestio da zna gde se skriva Ratko Mladić.

“Rade Bulatović je krajem februara i početkom marta 2006. više puta vrlo jasno rekao da je Ratko Mladić opkoljen, i da će biti uhvaćen za dan ili dva”, kaže izvor “Vremena” koji je prisustvovao ovim sastancima. Bilo je to u trenutku kada su državni čelnici stranim diplomata- ma koje su dolazile u Srbiju otvoreno govorili da su u toku pregovori o Mladićevoj predaji.

A pregovaralo se, kako saznajemo, sa penzionisanim potpukovni- kom Vojske Srbije Stankom Ristićem, pitomcem Vazduhoplovne aka- demije u Zadru, koji je kao pilot helikoptera obleteo većinu ratišta biv- še Jugoslavije, od Slovenije i Hrvatske, do Bosne i Kosova. Jedni su ga viđali tokom opsade Vukovara u Negoslavcima, drugi u blizini Knina, sam je priznao da je službovao u Hercegovačkom i Sarajevsko-roma- nijskom korpusu, a pred društvom u kafani se redovno hvalio kako je sa Miloradom Ulemekom, glavom i bradom, učestvovao u akcijama na Kosovu. Tada, doduše, Ristić nije posebno isticao svoje švalerske

sposobnosti, niti je govorio da je strastven igrač preferansa, jer je va- ljalo sačuvati nešto lepih reči o sebi i za neku drugu priliku, koja mu se ukazala kada je sredinom aprila 2006. uhapšen zbog sumnje da je plaćao kiriju za stanove u kojima se skrivao Ratko Mladić. To hapšenje je tužilac za ratne zločine Vladimir Vukčević nazvao u prošlom broju “Vremena” katastrofalnim potezom šefa BIA Radeta Bulatović, koji je omogućio Mladiću da pobjegne.

Prethodno je Ristić, samom Bulatoviću, koji nije imao običaj da tra- či vreme baš svakoga u Institutu za bezbednost na Banjici, rekao da može da ih odvede do Ratka Mladića. Naš izvor iz Nacionalnog save- ta za saradnju sa Tribunalom kaže da je Mladić bio lociran u “blizini jednog mesta u Sremu”, po svemu sudeći Erdeviku, gde se, gle slučaj- nosti, nalazi vikendica Stanka Ristića u selu Ljuba. Oni koji, po priro- di svog posla, znaju nešto više o tome, kažu da su otkrili i lokaciju na koju se Mladić prebacio nakon toga, “opelom” ili “floridom”, svejedno.

Na padinama Fruške gore Stanko Ristić se naprasno oslobodio svo- jih kockarskih strasti i sklonosti ka ženama, tako da je vreme provo- dio, kako sam kaže, čuvajući koze i jariće. Sud će vrlo brzo oceniti da li mu ovi četvoronožci daju čvršći alibi od kompanjona za preferans, s obzirom na to da se suđenje Mladićevim jatacima bliži kraju, mada bi se o ovoj epizodi moglo nešto doznati i od samog Radeta Bulatovića. Bilo je, naravno, pokušaja da se on priupita nešto o tome na svečano- sti povodom Dana Bezbednosno-informativne agencije, ali je Bulato- vić, ostajući dosledan manirima Službe kojom je rukovodio, odbrusio da ne želi da govori o takvim stvarima, i mirno nastavio da časka sa svojim društvom. Za neke ozbiljnije razgovore o tome gde se skrivao Ratko Mladić, i zašto ga nije uhapsio, ovaj novopečeni advokat bi mo- rao da upotrebi i nešto od znanja svoje sadašnje profesije. ◀

Slobodan Kostić

OD SKROVIŠTA DO SKROVIŠTA: Mladić na oprezu Foto: Emil Vaš

red, rat. proizv., mobil.,
i reg. disc. –
2. – Odrediti što pre razumne granice.
3. – Za neke poslove moramo osposobiti po-
liciju i vojsku .
-4. – Najviše poslova će imati MO, Min. pol.
i KGS V SR BiH. –

=► Vojna polic. na Palama uzeo pasoš
Amer. novinaru. – ? Koji?

* Kutiljero je htio da sazna o ponašanju ofi-
cira u BiH i da li su to gospodari rata.

* Avijaciju više ne smemo upotrebiti sem u
krajnjoj nuzdi. –

* Da li u sredu da dođu K-nti – na savetovanje

o zauzimanju gradova,
– taktička dej –
– diverz. grupe –
– tihi rat –

* Oni koji su se pokazali do sada treba
unapređivati.

* Mauzer (u Bjeljini) se osilio i on ne može
da radi onako kako on hoće

– U Bjeljini se naseljavaju Muslimani (Uhva-
ćene poruka: Kontrola nikakva, dođi oružje ti
ne treba) –

* Ako je odziv na mobil. u 1. Kr.K onda da
očistimo posavinu od Hrvata . –

– Oko Sarajeva moramo sesti i razgovarati.
To je i naš odnos prema SRJ, Srbiji i JNA.

– Moramo uzeti kasarnu, preseći grad, utvr-
diti granicu / ul. Ante Brkića, upreko preko

stud. domova, kas. J Džonlić .

-Presecanje kod kasarne nateralo bi ih na
pregovore –

=> Moramo imati:

– Koridor u posavini

– Deo Sarajeva

– Oper. grupu na Drini. –

Zaslugom generala Mladića, sve tri želje dok-
tora Karadžića su ubrzo ispunjene: probijen je
koridor kroz Posavinu, zauzet deo Sarajeva (do-
duše manje nego što je planirano) i formirana
je Operativna grupa na Drini. Ali, kraj rata bio
je još daleko. ◀

(NASTAVIĆE SE)

*Priredio:
Dejan Anastasijević*

Čekajući de

Posle nedelje i posle Đenove, sada nas čeka subota. Na svu sreću, sa Portugalcima ovi igraju tamo u Bragi, što ne znači da u utorak uveče neće biti pucnjave i ostalog; na svu sreću te pljušti kiša. Kakva su iskustva od nedelje i iz Đenove? Jesmo li imalo pametniji? Znamo li šta se radi, kako i zašto? Ko je tu kome šta? Odakle pare?

Čemu sve to i šta je život, zapitao se oči-
to potreseni Dragan Đilas predveče 10.
oktobra, oslonjen o polupani prastari
trolejbus na Slaviji. Pitanje je sasvim na mestu,
ama je upućeno na pogrešnu adresu, građani-
ma Beograda to jest. To je trebalo da pita na-
čelnika Policijske uprave beogradske, s kojim
bi trebalo da je u svakodnevnom kontaktu; čo-
vek bi mu lepo objasnio na vreme, pa da se ne
iznenađuje posle. To se sve podvodi pod opšti
pojam “bezbednosne procene” kojom se BIA
hvalila ovih dana: kao, lepo smo im rekli i dali,
a oni šta su s njom uradili – mi ne znamo. Sa
druge strane stiže odgovor: e i bila vam je pro-
cena, svaka čast; bez nje ne bismo ništa zna-
li. Istini za volju, istu takvu, verovatno i bolju,
bezbednosnu procenu mogao je da im napravi
bilo koji razuman građanin Beograda koji prati
štampanje. Nema tu velike pameti: svi smo znali
šta će se desiti 10. oktobra, a oni malo upuće-
niji u fudbalska mračna posla rekli bi im i šta
će biti u utorak u Đenovi.

ZEBNJA I IZJAVE: Sada se sa zebljnom očeku-
je taj njihov “veliki derbi” u subotu. Ne znamo
kakve su “bezbednosne procene” za taj događaj
napravljene, ali se već razlikuju dve škole mi-
šljenja. Jedna smatra da to treba da se odigra;
reč je o uverljivosti države, o obrazu predse-
dnika i ministra koji su rekli da je država jača od
huligana; o uverljivosti državnog sekretara Ho-
mena, koji je pretio “jezivim posledicama”. Dru-
gi misle da bi to trebalo otkazati utakmicu; Goran
Ješić iz Indije bio je odlučan u ponedel-
jak u “Kažiprstu” B92: biće to samo utakmica

za dve huliganske bande, kaže on; s fudbalom
to više nema veze. Policajci, oni uniformisani
iz kordona, s kojima smo razgovarali, uzima-
ju s rezervom podatke o do sada uhapšenim
izgrednicima (dvadesetak u Đenovi, još toliko
na graničnim prelazima, stotinak u Beogradu):
ne, kažu, to nije dovoljno za sigurnu utakmi-
cu u subotu. Banda se, plaše se oni, sada spre-
ma na revanš i da ponovo potvrdi svoje pravo
na ulicu i na nasilje. Pa zar ih Miroslav Marki-
ćević iz Nove Srbije nije onako lepo osokolio u
Skupštini, prošle nedelje? Stvar je, glasi njego-
va poruka, u pukom broju: “Kad nas bude šez-
deset, sto šezdeset, dvesta šezdeset hiljada, šta
ćete onda?”

Pošto je suština ove stvari predstavljena ova-
ko jasno i iskreno, dakle kao pitanje iznad sve-
ga političko, a ne fudbalsko, socijalno ili sek-
sualno, hajde da vidimo kakav je odnos sna-
ga. Iz godine u godinu, kažu ljudi iz policije
i pravosuđa, navijačke i prateće bande razvi-
jaju sve efikasnije metode: obaveštajne, kon-
traobaveštajne, telekomunikacijske, logističke,
finansijske, političke i medijske. Sve su dr-
skije i bestidnije upravo zato što im navedene
metode funkcionišu bez problema. Bivši tuži-
lac specijalizovan za navijačko nasilje (a sada
advokat) Zoran Jakovljević kaže na tribini Pres
kluba Medija centra NUNS-a u ponedeljak da
je sedam godina proveo na stadionima, na uli-
cama i u Upravi za javni red i mir, sa policaj-
cima. Prilikom policijskog pretresa prostorija
koje koriste navijači velikih klubova pronalaze-
ne su fantomke, pirotehnika, hladno i vatreno

oružje – ali i velike sume novca u devizama.
Sve je to nekako kasnije završilo nigde. Sudovi
su sistematski izricali uslovne kazne manje od
zakonskog minimuma – kad je do suda uopšte
stiglo. Svako je imao nekog svog među vođa-
ma bandi. Sudije, tužioci i policajci bili su si-
stematski zastrašivani. Tužilac pominje nađene
video-kamere kojima su krupno snimani poli-
cajci u civilu infiltrirani na tribine, ali i policaj-
ci iz interventnih jedinica. Posle je ispalo da su
neki od tih policajaca dobijali “kućne posete”
sa pretnjama, ali se nisu usudili da to prijave
starešinama, znajući “odnose snaga”. U jed-
nom od pretresa navijačke jazbine na izvesnom

erbi Zvezda-Partizan

ORGANIZOVANI, OPREMLJENI, NAORUŽANI, PLAĆENI: Huligani Foto: TANJUG

stadionu nasilno je otvoren plakar u kome su bila i dva pištolja; prisutni policijski oficir uzeo ih je i prometnuo kroz gole ruke – na užas kolega – i vratio natrag; zbogom dokazi... Posle pokušaja ubistva žandarma Trajkovića (bio je u civilu, na tribinama) pojavila se informacija da je jedna radnica MUP-a dojavila svom dečku, navijaču, da Žandarmerija ima obaveštajne operativce u civilu na tribinama.

TEHNIKA I PLANIRANJE: Banda je, dakle, obaveštajno probušila policiju i iz toga izvela odgovarajuće kontraobaveštajne zaključke. Analize koje je radila Uprava policije MUP-a pokazale su sasvim jasno da huligani predviđaju

pokrete i mere policije i prilagođavaju se. Od početka se koriste skeneri za slušanje policijskog VHF i UHF radio-saobraćaja. Otkad se – ali samo za najvažnije komunikacije – koristi moderni digitalni sistem Tetra, opasnost je manja; ali, pre ili kasnije, slušaće se i to; sve što emituje, to se i sluša, naročito ako imaju nekoga unutra da ih nauči. S druge strane, iskustvo od ranije, ali naročito od 10. oktobra, pokazuje da se banda koristi sopstvenim taktičkim telekomunikacijama: glavni su GSM mobilni telefoni, naravno, ali i civilne ručne radio-stanice frekventnog opsega 460 MHz i one dečje na 27 MHz, što se kupuju za male pare na buvljaku. Domet

nije neki, ali rade radnju. Te voki-tokije lako je neutralisati, da sada ne ulazimo u tehničke detalje; GSM telefone, međutim, nije – osim ako se neko odluči da isključi okolne bazne stanice, pa šta bude; ali to bi otežalo i komunikacije policije koja se u velikoj meri oslanja na GSM mobilnu telefoniju upravo zato što je svesna prisluškivanja sopstvenih radio-veza. To je tematika koja je nadasve zanimljiva za dobre ljude iz BIA, pa neka se njome bave.

Sada je već sasvim jasno da nasilnici imaju organizaciju, planiranje, komandovanje i kontrolu na zavidnom nivou. Imaju, međutim, i logistiku: redovno se pronalaze unapred ►

Pesma 10. oktobra

To su borci, nisu huligani
Srbija se od pedera brani
Nije lepo da jebe drug druga
Dok Srbijom vlada bela kuga
Al ne shvata ova vlast kretenska
Naša zemlja da nije pederska
Ovo ti je Dačiću Srbija
Gde je pica od guze milija!
(Pesmica koja kruži SMS-ovima ovih dana)

pripremljena skladišta kamenja, motki, piro-tehlike itd. na ključnim mestima u gradu, ali i na stadionima. U jednom trenutku, pred utakmicu, na stadionu Zvezde pronađeno je ispod sedišta 50 baklji, 30 dimnih bombi, 20 topovskih udara, 30 "fleš" baklji i 15 ostalih pirotehničkih sredstava, izvestile su pre nekoliko godina novine. I šta? Ništa. E, sad: sve to veselje košta. Postoje podaci o pronalaženju torbi sa većim sumama deviza u navijačkim prostorijama proteklih godina. I šta? Ništa. Pri okupljanju većih formacija, kao za 10. oktobar, ljudima treba platiti put do Beograda i natrag, ali i nešto džeparca. Put do Đenove tek je skup (namamo se da za put do Brage u Portugaliji ipak nema para, ali videćemo). Tu, dakle, kako vidimo, pljušte stotine hiljada evra. Odakle? Ko ima interesa da investira (sigurno ne plaćaju zato što vole fudbal i svoj klub) tolike pare u ulično nasilje? Šta ima za uzvrat, kad je već investirao? Koliko znamo, to nisu naivni ljudi: oni za svoje pare hoće nešto, inače ih ne bi ni imali. Nije tu – da se odmah razumemo – reč ni o kakvom Darku Šariću; on je samo gume-na kost koju izvesni mediji bacaju narodu u rale ne bi li se skrenula pažnja sa važnijih veza.

Fudbal je – to svi znamo – velika pumpa za lovu, jedna od retkih uspešnih industrija u Srbiji (pored Parking servisa i kladionica, koje ipak spadaju uz fudbal). Tu se provlače ogromne količine nekontrolisanog gotovog novca uz blagonaklono žmurenje države i poreskih organa. Država takođe – kroz političare i stranke – ima tu svoj interes: svaki glas je dragocen... Uzmimo to ovako: rimski hroničar i satiričar Juvenal svojevremeno je s prezirom pomenuo "hleba i igara", *panem et circenses*, kao način da se vlada razuzdanom ruljom dokonih i razmaženih rimskih građana, to jest da se ta svetina o nečemu zabavi. Tada su "igre" bile, ovaj, nešto drugačije, je li: klanje živih ljudi u areni, hranjenje lavova hrišćanima i već to, mada se ove sadašnje igre polako bliže antičkom uzoru. U svom sjajnom ogledu pod naslovom "Juvenal na Mundijalu", Dževad Karahasan, još jedan od velikih poznavalaca fudbala i fudbalski filozof nalik na Božu Koprivicu, Muharema Bazdulja i Sinana Gudževića, zamera Juvenalu: hleb je, kaže s pravom, nešto protiv čega nemamo ništa; isto tako i igra, ama ne ovakva! Te igre, međutim – hleb na stranu, on je osigurao – imaju i te kakvu ulogu i u ovom modernom društvu. Tu negde leži i verovatni razlog

za investicije: igre donose popularnost onima koji ih obezbeđuju i podržavaju. To postaje i poslovno i statusno (što se često podudara) pitanje. Osim toga, kroz fudbal, tako omiljen, popularan i zaštićen, tako se lako pere novac. Obrneš nekoliko miliona evra kroz kupoprodaju igrača, ugradiš se bez poreza i niko te ništa ne pita – jer je o fudbalu reč, a fudbal je svetinja (pošto je hleb već osiguran; koliko-toliko i kako kome); investiraš u klub, a navijači onda izvikuju tvoje političke parole na stadionu, na ulici, a sve u TV prenosu.

RAT ZA ULICE: Naravno da su i klubovi i navijači svega toga svesni, da su stavili nogu u vrata i sada više nema natrag. Razumeli su da je u njihovim rukama sila kojom mogu da ucenjuju vlast i okrenuli se političkim saveznicima. Koji su to saveznici bili na raspolaganju – znamo: oni koje navijačka "živa sila" razume i s njima se njuhom sporazumeva. Svi se sećamo Arkana i njegove uloge kao vođe navijača Zvezde. Uskoro se formirala mezalijansa profesionalnih navijača, klerofašista i neonacista, sastavljena u velikoj meri od ljudi koji su sve troje istovremeno. To zločinačko udruženje doživelo je da se o njegovu prethodnu naklonost počnu da bore desničarske političke stranke, Crkva i "nevladine organizacije" tipa Obraza, Naših, Dveri, Racionalista itd. Ko ima vlast na ulici, poželjan je partner. Ulična vlast uskoro se proširila na trgovanje narkoticima, zaštitni reket i ostalo: od nečega se mora živeti. Sve dok su u stanju da dokažu da je ulica njihova, oni su poželjan partner. Odatle eskalacija sukoba, sa bilo kojim povodom: nije reč o fudbalu, homofobiji, Kosovu ili bilo čemu drugome; reč je o potvrđivanju prava sile na ulici. Veseli Miroslav Markićević nije jedini koji je to razumeo; on je samo jedan od retkih koji to smeju i da kažu – kao da je to najnormalnija stvar na svetu. ◀

Miloš Vasić

SLIKE SRAMA: Huligansko divljanje u Đenovi i Beogradu

Foto: REUTERS

Foto: M. Milenković

Evropska zakonodavna praksa

Srbija i huligani

Nikakve zakonske kozmetike neće promeniti ništa ako nam sudovi budu radili ovako kako rade, ako tužioci – kako izgleda u poslednjem primeru – nisu primetili da se Zakon o sprečavanju nasilja na sportskim priredbama ne odnosi samo na sportske priredbe već i na ostale javne događaje obeležene nasiljem

AUTORI ISTRAŽIVANJA “MEDIJI, sport, nasilje” (Ministarstvo omladine i sporta i Udruženje sportskih novinara Srbije, mart 2009) izračunali su da je približno na svakih 136 dana ubijen po jedan navijač u Srbiji, a da su sve žrtve i napadači imali od 17 do 25 godina.

Isto tako, da se “zna da je Srbija evropska zemlja s najviše navijačkih sukoba sa smrtnim ishodom”.

Blagonaklonost klubova i države prema navijačima dovela je do toga da najekstremniji pripadnici navijačkih grupa često prolaze nekažnjeno nakon učinjenog nasilja. Najveći broj huligana (a računa se da tih nasilnika ima oko 2000) bude i uhapšen, ali tek njih 2,4 odsto je bilo kažnjeno.

Godinama od nadležnih slušamo da je država spremna obračunati se s nasilnicima na našim ulicama, a niti ovoga puta nije ništa drugačije, pa se čeka nova dopuna Krivičnog zakona i Zakona o sprečavanju nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama (izmjene odredbi o određivanju i trajanju pritvora). To, međutim, neće promijeniti ništa ako nam sudovi budu radili ovako kako rade, ako tužioci – kako izgleda u posljednjem primjeru u kojem nasilnike prijavljuju za nasilje na sportskim borilištima (a to Terazije i Slavija nisu) – nisu primijetili da se ovaj drugi zakon ne odnosi samo na sportske priredbe već i na ostale javne događaje obilježene nasiljem i ako “jeziv” odgovor države (Slobodan Homen, državni sekretar) bude mlak i tek verbalan kao što je bio dosad.

REGION: Nije za utjehu, ali nismo sami: u Hrvatskoj, na primjer, profesor sociologije Dražen Lalić u jednom svom tekstu o stanju u hrvatskom nogometu “koji je umro” (maj prošle godine), konstatira sljedeće: “Političari u vezi s mladim navijačima zazivaju pendreke, a ‘mudro’ šute što se tiče utjecaja organiziranih

kriminalaca i korumpiranih likova na proizvodnju nogometa”, te “Nositelji državne vlasti, očito nesposobni da osmišljavanjem i provođenjem balansne strategije (koja bi trebalo sadržavati i represiju i prevenciju) suzbiju već dugo prisutan društveni problem nasilja ekstremnih navijača, nakon svakoga većega incidenta se ‘ritualno’ zaklinju javnosti da će taj problem ‘riješiti’ radikalnim i drastičnim mjerama, da bi potom sve to stavili u zapećak.”

S istim se problemima muče i ostali naši nedavni “zemljaci”: Bosna i Hercegovina tek je nedavno zakonski regulirala nasilje na stadionima, a i u Sloveniji je nogomet u službi politike, pa su nakon dugogodišnjih frustracija što ta zemlja nema niti jedan nogometni stadion koji odgovara velikim evropskim i svjetskim duelima, nakon što su ga dobili, osporavali zasluge ljubljanskom gradonačelniku Zoranu Jankoviću koji ga je napokon sagradio (usprkos takvim napadima desnice, prije nekoliko dana ponovo je osvojio Ljubljanu na lokalnim izborima).

Nerijetko svi zazivaju “britanski model”. Riječ je o dvije najveće tragedije osamdesetih godina prošlog vijeka: na utakmici na stadionu Heysel u Briselu 1985. godine u sukobu navijača engleskog Liverpula i talijanskog Juventusa poginulo je 39, a 400 ljudi je povrijeđeno, dok je četiri godine kasnije na stadionu Hillsboro u Šefildu (Škotska), poginulo 96 navijača Liverpula, koji je tog dana igrao sa Nottigham Forestom, dok je 776 ljudi povrijeđeno. BBC je izravno prenosio tu utakmicu i upravo su te stravične slike prenošene uživo na TV ekrane bile poticaj da tadašnja britanska premijerka, “željezna lejdi” Margaret Tačer, prelomi i kaže da će ili ukinuti nogomet, ili uvesti reda. Otad su u Britaniji uvedene kamere na sve stadione i njihovu okolinu, ukinuta su stajaća mjesta i uvedena numerirana, kontrolira se prodaja ▶

Britanska praksa

U Velikoj Britaniji je već 1985. godine donesen Zakon o zabrani točenja alkohola na stadionima, a policiji je dopuštena jača primjena represije prema onim alkoholiziranim navijačima koji uz to imaju baklje, dimne bombe i slično. Godinu dana poslije, 1986. donesen je *The Public Order Act*, koji regulira sprečavanje nasilja uopće na javnim mjestima, a zakon namijenjen upravo nogometnim navijačima donesen je 1991. godine.

U njemu su predviđene vrlo stroge kazne za navijače koji posjeduju baklje ili ih koriste na stadionima, za rasističke i druge nedolične ispade s tribina i za one koji ulaze u teren. Kazne za takva djela bile su potpuna zabrana dolaska na stadione, kućni pritvor za vrijeme utakmica, ili obavezni dolazak u policijsku stanicu za vrijeme utakmice.

Osim toga, 1998. godine donesen je *Football Spectators Act*, koji je britanskim sudovima omogućio da huliganima s policijskih spiska zabrane odlazak na stadione, a njega dopunjava *Football Disorder Act* iz 2000. godine, koji sudovima nalaže oduzimanje pasoša svim huliganima za koje policija smatra da mogu biti prijetnja javnoj sigurnosti. Taj je zakon rezultirao oduzimanjem 3600 pasoša britanskim huliganima koji su namjerili otići na Svjetsko nogometno prvenstvo u Njemačku 2006. godine.

karata, koje su – uzgred – drastično poskupjele. Zakonske mjere su policiji omogućile da koriste snimke s kamera (ne samo oko stadiona), te da sami razviju svoju obavještajnu mrežu i naprave spiskove potencijalnih huligana prije, za vrijeme i nakon nogometnih utakmica.

BRITANSKA REŠENJA I MI: Ono što je bitno, tim je zakonskim rješenjima omogućeno policiji da traži zabranu kretanja za huligane. Ta mjera može trajati čak i do deset godina (najčešće je tri), te nasilni navijači – na mjeru osuđeni u regularnom sudskom postupku – moraju predati svoj pasoš na trodnevno čuvanje policiji prije svake utakmice svoga kluba ili reprezentacije. Samim time, nemoguće mu je otputovati negdje u inozemstvo i tamo sramotiti vlastitu državu.

Nekad engleski huligan, a danas publicist

STADIONSKA STRAVA I UŽAS: Međusobne tuče i obračun sa policijom(desno) Foto: REUTERS

Dagi Brimson, ovih je dana za B92 ustvrdio da bi Srbija trebala proučiti engleski model suzbijanja nasilja, ali da je od ključnog značaja da nogometni savez i rukovodstva klubova moraju uspostaviti suradnju s vlastitim navijačima, jer je to jedini način rješavanja problema. Jer, kaže on, englesko iskustvo pokazuje da hapšenje sto huligana ili zabrana da uđu na stadion neće riješiti problem, jer će se pojaviti još njih sto ili dvjesto. “Morate se uhvatiti u koštac s mentalitetom mržnje i s uvjerenjem da je nasilje tradicija”, kaže Brimson.

Ali, dodaje on i to da je nasilje suzbijeno i zahvaljujući zakonima koji tretiraju nogomet i načinu na koji se u Engleskoj održava javni red i mir: “Vrlo je teško da budete umiješani u bilo kakvo nasilje, a da ne budete uhvaćeni, jer policija koristi sigurnosne kamere da identificira i hapsi počinioc nakon incidenta. A ako ste uhvaćeni i osuđeni za nasilje na utakmicama, onda je velika vjerojatnost da ćete u zatvor.”

Kriminolog Dobrivoje Radovanović, govoreći o britanskom video-nadzoru, ističe da su tamo čak ukinute i zaštitne ograde i da se zna “zamišljena crta” koju se ne smije prekoračiti: “Ako navijač pređe tu crtu i bude snimljen, automatski i veoma brzo, gotovo trenutno, dobija kaznu zatvora od tri godine. U tom slučaju kazna ne može biti manja. Time je eliminirano nasilje na stadionima u Velikoj Britaniji. Za razliku od njih, kod nas se doneti propisi u praksi preispituju, počevši od toga da li će video-snimak biti priznat ili ne i kolika je najveća ili najmanja kazna.”

Sasvim, dakle, suprotno od naše situacije: ako ste nekim čudom prijavljeni za nasilje, velika je vjerojatnost da će vaša krivična prijava ostati u nečijoj ladici i da nećete u zatvor, već kao slobodan čovjek na novu utakmicu, u nove navijačke pohode.

Italija se protiv svojih huligana – nerijetko povezanih s ekstremnom desnicom i fašističkim organizacijama – također bori. Još sredinom dvehiljaditih, dok se ta zemlja nadala da će ipak uspjeti u nastojanju da postane domaćin Evropskog prvenstva u nogometu 2012. godine, sve talijanske policijske uprave dobile su uputu po kojoj pri prekidu utakmica zbog nereda glavnu riječ više neće imati suci, delegati i nogometna federacija, već upravo policija. Ona je dobila pravo zabraniti održavanje utakmice ako navijači divljaju prije utakmice ispred stadiona, ako prije početka utakmice padnu predmeti na teren, a naredba je i da se utakmica istoga trenutka prekine ako se to počne događati za vrijeme utakmice, ili ako u gledalištu dođe do nereda. U to je vrijeme talijanska policija objavila i podatak da je od 80.000 najradikalnijih talijanskih navijača koji su dolazili u sukob sa zakonom, njih 20 hiljada u članstvu neofašističkih grupa, a situacija se – u usponu talijanske desnice posljednjih godina – nije previše promijenila.

I tu možemo povući paralelu s našom situacijom: srpska policija od 2003. godine vodi bazu podataka o nasilnicima, isto to je napravila i hrvatska policija, kojoj je prije dvije godine lično premijer Ivo Sanader – pod plaštom zaštite privatnosti – zabranio da objavi i imena

Foto: REUTERS

četrdesetak već kažnjenih huligana, koji su potom slobodno otputovali na utakmicu u Sloveniju, gdje su napravili novi kaos.

NEMAČKA POUKA: Čini se da je, osim Britanije, Njemačka najdalje odmakla u borbi protiv huligana. U toj je zemlji u toku više od 40 projekata za borbu protiv huligana, u kojima zajedno rade njemački klubovi, policija, udruženja navijača i Nogometni savez Njemačke. U

Njemačkoj, prema posljednjim raspoloživim policijskim podacima, ima oko 13.000 huligana, od kojih je deset odsto blisko ekstremno desničarskim organizacijama i grupama, ali je zanimljiv podatak da nasilja gotovo da i nema u vrijeme utakmica Bundeslige, već je ono rezervirano za utakmice druge i treće lige.

Zabrana ulaska na stadion, koja se izriče u suradnji klubova i policije, uobičajena je

mjera, pa zasad zabrana približavanja svim stadionima u zemlji vrijedi za oko tri hiljade huligana. Ima i primjer da je 2009. godine nasilnim navijačima jednog kluba koji su demolirali autobus suparničkog tima dobili doživotnu zabranu ulaska na stadion u Krefeldu, bez obzira na visinu i vrstu kazni koje će im biti izrečene u sudskom postupku.

Osim toga, prije velikih međunarodnih nogometnih susreta (u vrijeme Svjetskog nogometnog prvenstva 2006. godine, na primjer), nadležni u Njemačkoj izriču zabranu udaljavanja od kuće registriranim nasilnim navijačima, uz obavezu čestog javljanja policiji.

Uz sve to, Nogometni savez Njemačke posebnu brigu poklanja i borbi protiv rasizma, jer su mnogi huligani bliski ekstremnoj desnici, pa tako sa saveznom vladom od 2007. godine vode akciju "Nogomet protiv rasizma i diskriminacije u nogometu".

Zajedničko navijačima iz svih evropskih zemalja koje su huligane stavile u zakonske okvire jest konstatacija da žive u "policijskim državama", a zajedničko onima koji su pristali s državama i nogometnim savezima svojih država rješavati problem da tek zajedno mogu smanjiti ili spriječiti nasilje.

Oni koji su se time bavili, zagrebački (Lalić, Benjamin Perasović), splitski (profesor Srđan Vrcan, pokojni, na žalost), beogradski (Srećko Mihajlović, na primjer) stručnjaci upozoravaju da nije riječ samo o policijskom i represijskom djelovanju u suzbijanju nasilja, već da je izlaz u kombinaciji represije i prevencije. I navijače valja mijenjati: "U osnovi je riječ o temeljitoj promjeni slojevno-klasne i generacijske strukture nogometne publike, kao i promjeni u tradicionalnim vezama klubova za pojedine sredine i društvene slojeve", prije desetak godina je upozorio profesor Vrcan.

Ratovi, izolacija, nedostatak sistema vrijednosti, sitni i krupni interesi političkih i sportskih nomenklatura, vlast koja zatvara oči pred rastućim problemima, korupcija, kriminal i sumnjive veze, nedostatak političke volje za kažnjavanje huliganstva i (usprkos reformama) nesposobnost tužilaštava i sudova...

Sve to govori da nije dovoljno izvesti policiju u ulični rat u kojem će uglavnom policija, građani i imovina stradati, ako se ne promijeni ona konačna cifra privedenih pravdi.

Onih 2,4 odsto u krajnjem skoru.

Tatjana Tagirov

Mrtvo slovo na papiru

Zakon o izmjenama i dopunama krivičnog postupka, usvojen prošlog decembra, uveo je i institut zabrane prisustva određenim sportskim priredbama. Od jedne do pet godina može se time kazniti učinilac koji se zbog zaštite opće sigurnosti neposredno prije početka održavanja određenih sportskih priredbi mora lično se javiti u policiju i boraviti tamo za vrijeme trajanja sportskog događaja.

Kažnjava se i nasilničko ponašanje. "Ko fizički napadne ili se fizički obračunava sa učesnicima sportske priredbe ili javnog skupa, vrši nasilje ili oštećuje imovinu veće vrednosti prilikom dolaska ili odlaska sa sportske priredbe ili javnog skupa, unese u sportski objekat ili baca na sportski teren, među gledaoce ili učesnike javnog skupa predmete, pirotehnička sredstva ili druge eksplozivne, zapaljive ili škodljive supstance koje mogu da izazovu telesne povrede ili ugroze zdravlje učesnika sportske priredbe ili javnog skupa, neovlašćeno uđe na sportski teren ili deo gledališta namenjen protivničkim navijačima i izazove nasilje, oštećuje sportski objekat, njegovu opremu, uređaje i instalacije, svojim ponašanjem ili parolama na sportskoj priredbi ili javnom skupu izaziva nacionalnu, rasnu, versku ili drugu mržnju ili netrpeljivost zasnovanu na nekom diskriminatornom osnovu usled čega dođe do nasilja ili fizičkog obračuna sa učesnicima." Kazne su u rasponu od šest mjeseci do pet godina i novčane kazne, za djela počinjena u grupi od jedne do osam godina, dok kolovođa grupe može očekivati zatvor od tri do dvanaest godina.

Ako je izvršenjem djela došlo do nereda u kojima je nekome nanesena teška tjelesna povreda ili je oštećena imovina veće vrijednosti, učinilac će se kazniti zatvorom od dvije do deset godina, a odgovornima za mjere sprečavanja nereda u kojima ima ugrožavanja sigurnosti ljudi i imovine veće vrijednosti, prijeti zatvor od tri mjeseca do tri godine i novčana kazna.

Portret savremenika:
Tomislav Karadžić

Lice

Uprkos javnom zalaganju na izgradnji stabilnog i uspešnog fudbalskog ambijenta, sadašnji predsednik Saveza će ostati upamćen kao čovek za čijeg je vaktu domaće loptanje nogom doživelo svoje vrhunce u povezanosti sa kriminalom i nasiljem

srpskog fudbala

Možete da zamislite razgovor Mišela Platinija, prvog čoveka UEFA, i Tomislava Karadžića (71), prvog čoveka Fudbalskog saveza Srbije, ovih dana u Francuskoj na otvaranju nove evropske kuće fudbala. I pored dodatnih časova engleskog Karadžić razgovor zapravo vodi uz posredovanje Ivana Ćurkovića, svog potpredsednika i čoveka koji u Francuskoj ima bolji status nego u Srbiji.

Platini i Ćurković se znaju još iz Sent Etjena. Platini pita Karadžića da li je sve sa njim i njegovom porodicom u redu jer je načuo da postoje neki koji mu prete. Karadžić, uz pomoć Ćurkovića, kaže da to ne treba da bude tema nego da bi hteo da mu objasni šta se zapravo dogodilo u Đenovi 12. oktobra na prekinutoj utakmici kvalifikacija za evropsko prvenstvo 2012. godine između Italije i Srbije.

“Mi smo uradili sve što je bilo u našoj moći”, kaže Karadžić Platiniju i predlaže mu da pogleda zvaničan zapisnik.

“Tamo smo se nekoliko dana osećali kao u barutani”, dodaje Karadžić dok Platini pažljivo sluša šta Ćurković prevodi.

“Ja sam sve što sam znao o tome ko je organizovao prekid utakmice preneo nadležnim organima Srbije”, kaže Karadžić i dodaje da sumnja na neke narko-bosove iz Beograda kojima je u interesu da izazovu haos u Srbiji.

Razumete da su se ova dvojica našla u misiji čiji je cilj pokušaj da se isposluje što je moguće manja kazna za FSS i reprezentaciju, bez obzira na to što je jednodušna ocena svih “nadležnih” u Srbiji da je krivica na Italijanima.

Platini je saslušao Karadžića i ljubazno mu se zahvalio što je sve to podelio s njim. “Ne brinite, sve će to rešiti nadležne službe UEFA, siguran sam da će odluka biti pravedna”, govori Platini oprašajući se od srpskog dvojca dok Ćurković još jednom pokušava da ga zadrži na još koji minut razgovora.

ORKESTRIRANA KAMPANJA:

Trideset godina ranije, u doba kada je Platini bio jedan od najboljih fudbalera sveta, Karadžić nije ni mogao da sanja da bi sa njim imao šansu da razgovara. Platini, osim što

je osvojio sve sem titule prvaka sveta, pamti utakmicu na stadionu Heysel u Briselu 1985. godine kada je kao igrač Juventusa prisustvovao jednoj od najvećih tragedija na tribinama nekog fudbalskog stadiona u Evropi. U finalu tadašnjeg Kupa šampiona, pred početak utakmice između Juventusa i Liverpula, u navijačkim sukobima je nastradalo preko trideset ljudi. Platini se seća tog dana i verovatno su mu neke scene sa stadiona u Đenovi ličile na ono što je uživo video dvadeset pet godina ranije.

Međutim, Karadžić je uporan čovek i pokušava da zadrži bar malo ponosa za sebe i organizaciju koju predstavlja. Pokušava da, uz pomoć Ćurkovića, privoli prvog čoveka evropskog fudbala na svoju stranu.

Strašno bi bilo ako bi Srbija bila izbačena ili kažnjena tako kao da je izbačena, razmišlja Karadžić i to baš kada smo bili na korak do toga da Srbi ponovo pomisle da fudbal nije samo utočište za podlace. Karadžić drži do suda javnosti i zato je poslednjih dana uveren da mu neko smešta i da je na delu “orkestrirana kampanja protiv njega i Saveza”. On to verovatno može da prepozna jer je njegova kampanja protiv Radomira Antića, prethodnog selektora, tako dobro organizovana da se narod nije digao da zapali Savez zbog njegove smene.

A kada ga je Antić navodno ucenio pre manje od godine, posle uspeha u kvalifikacijama, tražeći veći novac, Karadžić je nevoljko pristao plašeći se reakcije “naroda”. Zato ovog leta ništa nije prepušteno slučaju, nego je Antić razapinjan sa svih strana i novinari sportskih i drugih redakcija su nam objasnili šta sve možete da uradite sa novcem koji Antić halapljivo zahteva za svoje usluge. Takav pristup nikada nismo videli kada je bilo reči o tome šta sve ima u svom vlasništvu Tomislav Karadžić, preduzetnik iz Subotice.

“Pre desetak godina ‘Gloria’ je proglašena za najbolju privatnu firmu u zemlji sa prometom većim od četrdeset miliona dolara. Novac ne iznosimo u strane banke, već ulažemo u nove poslove. Uz promet hrane imamo, u vlasništvu, niz poslovnih prostora u Subotici i Novom Sadu. Vodimo veliku špediciju, trgujemo naftom i derivatima, imamo hotel u Subotici,

a drugi ćemo graditi na Paliću...”, priznao je Karadžić u intervjuu beogradskoj “Politici” 2009. godine.

Finansijski izveštaji za tu godinu ipak govore da i pored velikog imanja i poslovanja Karadžić ne zarađuje puno. Naime, njegova kompanija je za 2009. godinu prijavila dobitak od oko 119.000 dinara, što je kudikamo manje od preko 57 miliona dinara neto prihoda u 2008. godini kada je Karadžić zaseo na čelo srpskog fudbalskog saveza. Iako je sam u više navrata govorio da kompanija ne trpi zbog njegovog odsustvovanja, jer je to neka vrsta porodičnog biznisa (kao porodica Karić), rezultati govore suprotno. Takođe, drugo preduzeće u kome je ovaj preduzetnik imao udela Alijansa-S (upisana delatnost sportskih objekata), takođe iz Subotice, i koje je vodio sa svojim nedavno uhapšenim kumom Momčilom Rajićem (osumnjičenim da je vođa alko-mafije), nastradalo je i od prošle godine je u stečaju.

Pre nego što je ušao u preduzetničke vode, ovaj Crnogorac sa Durmitora, školovan u Nikšiću, Beogradu, Novom Sadu i Subotici, bio je dugi niz godina rukovodilac u društvenim preduzećima u kojima nije ostavio neki trag. Kontroveržno je njegovo napuštanje kompanije “29. novembar” iz Subotice krajem osamdesetih godina prošlog veka, kao i učešće u poslovanju “Podruma Palić”. I za jedan i za drugi njegov angažman u Subotici misle da nije doneo tim kompanijama ništa dobro, a to možda može da se zaključi i po tome gde se one danas nalaze na poslovnoj mapi Srbije.

Tole, kako mu mediji tepaju, objašnjava da je nešto drugo bilo u pitanju. Njegov preduzetnički duh su kočili političari.

“Ali, 1989. godine nisam hteo da vodim radnike u Novi Sad na miting Slobodana Miloševića. I od tada sam bio u velikim problemima. Isključen sam iz Saveza komunista, pa sam osnovao privatno trgovinsko preduzeće ‘Gloria’ koje je bilo meta svih ‘jastrebova’ režima”, objasnio je on u jednom intervjuu.

Iz ovoga bi moglo da se pomisli da je Karadžić bio u nemilosti tokom devedesetih, ali je on upravo tada zaradio veliki novac trgujući naftom i drugim proizvodima kojih nije bilo na ▶

Na ovoj stranici u štampanom
izdanju nalazi se reklama

► Danas, kada se srpski fudbal nalazi u situaciji da o njegovoj sudbini treba da odluči kabinet predsednika Republike, kontroverze oko prvog čoveka Saveza se samo pojačavaju a on ne radi ništa osim što ih dalje proizvodi praveći šum u javnosti svojim izjavama

izolovanom tržištu. Međutim, ovo nije jedina kontradikcija koja ide uz ovog čoveka. On se poslednjih godina pokazao kao ličnost koja se ne seća uvek onoga što je govorio u prošlosti i daje izjave koje su kontradiktorne.

Tako je za plasman na Svetsko prvenstvo u Južnoj Africi rekao za "Press" da je to ogroman uspeh i da ako se vratimo posle prvog kruga to neće biti strašno.

"Plasman u Južnu Afriku već predstavlja veliki uspeh. Tamo će nas sačekati ozbiljni rivali, gledali ste Ganu na Kupu nacija. Australija je opasna, dok o Nemačkoj neću da trošim reči. Verujem da ćemo izboriti plasman u nokaut fazu, mada ne bi bila tragedija da ispadnemo i posle takmičenja u grupama", rekao je Karadžić u februaru ove godine.

Po ispadanju sa takmičenja u Južnoj Africi napao je Antića i vratio zlu krv u srpski fudbalski prostor. On je tada rekao da je ispadanje u prvoj fazi katastrofa, tragedija i da je Srbiji bio otvoren put do četvrtfinala. O sukobu sa Antićem je puno pisano a ovde samo jedan nivo značenja: medijska lavina pokrenuta sa ciljem da zatrpá sećanje na Antića dovela je do toga da se u srpski fudbal vrati atmosfera od pre dve godine kada je on bio samo polje za obračun raznih kriminalnih grupa koje su kontrolisale i takmičenja i protok igrača.

ZLA KRV: Uspeh u kvalifikacijama, umesto da bude iskorišćen kao osnova za sređivanje drugih problema jer je poverenje bilo vraćeno, gurnut je u drugi plan i izbile su sujete onih koji vode fudbalsku organizaciju. Karadžić, koji je u devedesetim kao bogatiji Subotičanin pomagao lokalnom FK Spartak (koga nigde apsolutno na mapi nije bilo do pre dve godine kada je Tole postao predsednik Saveza), nije nikada bio čovek iz sporta. Na scenu ga je izveo nekadašnji generalni sekretar FK Partizan Žarko Zečević, predstavljajući ga kao privrednika koji hoće da pomogne.

Sa te pozicije je bio imenovan za predsednika FK Partizan u jesen 2007. godine posle smene Nenada Popovića, a posle potere za tada okrivljenim i odbeglim Zvezdanom Terzićem seda na čelo Saveza u leto 2008. godine. Zanimljivo je kako on sam opisuje svoj fudbalski uspon i liderske sposobnosti.

"Fudbal sam igrao amaterski kao učenik i

student. A moje aktivnosti u fudbalu, na položaju vođe, iste su kao u bilo kojoj sferi rada. Bio sam sedamnaest godina fudbalski predsednik Vojvodine, pa potpredsednik federacije, a radio sam taj posao i u dva kluba, nekad u Spartaku i, nedavno, u Partizanu. Od prošlog leta sam vođa srpskog fudbala. Mandat mi ističe u julu 2012. godine. Do tada će ova organizacija biti pravi primer za ugled. I Evropi i razvijenom svetu. Videćete...", odgovorio je u "Politici" ovaj preduzetnik na pitanje otkud on u fudbalu.

On postaje vodeći čovek u mesecima u kojima nekada najveći srpski fudbalski klub, Crvena zvezda, prolazi kroz najgori period, a njegovi bivši prvi ljudi sedeli su i u pritvoru. Iako mnogi izvori govore da je Karadžić želeo da "pomiri" Zvezdu i Partizan, to se nije dogodilo jer je uvek izgledalo, onima iz Zvezde, da je njegovo postavljanje pokušaj trajnog uništavanja Zvezde (uz hapšenja njene najveće legende Dragana Džajića). Taj sukob, koji je pratilo brojno medijsko prepucavanje i koji je dodatno pojačan u poslednjih godinu i po dana od kada se na čelu Zvezde nalazi Vladan Lukić, ide dotle da se sada govori o tome da je upravo klub iz Ljutice Bogdana organizovao rušenje Karadžića prekidom utakmice u Đenovi.

Ovaj sukob se prvi put ispoljio na dramatičan način u proleće 2010. godine kada je Karadžić izjavio da ima saznanja da mu pretnje stižu iz Zvezdinog okruženja. Zbog toga je napravio mini skandal kada se nije pojavio na dodeljivanju pehara osvajaču kupa u maju na stadionu Partizana.

Danas, kada se srpski fudbal nalazi u situaciji da o njegovoj sudbini treba da odluči kabinet predsednika Republike, kontroverze oko prvog čoveka Saveza se samo pojačavaju a on ne radi ništa osim što ih dalje proizvodi praveći šum u javnosti svojim izjavama.

"Znamo ko je organizovao prekid u Đenovi", rekao je iste večeri kada se incident dogodio.

"Ne znam više od onoga što znaju nadležni organi", kazao je tri dana docnije u Beogradu.

"Karadžić je rekao policiji da su organizatori oni koji su povezani sa novobeogradskim klanom Dejana Stojanovića Keke jer kontrolišu ugovore fudbalera", objavili su beogradski tabloidi, a onda je Karadžić preko sajta FSS-a zamolio novinare da ga više ne zovu i ne pitaju za "te okolnosti". Pojavila se informacija da je svoju ostavku nudio na sednici IO FSS-a prošle nedelje, ali to zvuči kao pokušaj spina. On je nudio, a ovi mu nisu dali da ide jer nema krivice naše, nego onih koji kuju zavere protiv srpskog fudbala i organizatora utakmice u Đenovi.

Bez obzira na želju Karadžića, toliko puta promovisanu u javnosti, da želi da sredi stvari ("ja nisam došao u Savez, mene su zvali da pomognem"), situacija poslednjih meseci samo ide od lošeg ka gore. On je uspeo da na svoju stranu privuče pola vlade koja se slikala na izgradnji "Kuća fudbala" (za koju tek sada saznajemo da nije to, već sportski centar koji bi trebalo da služi brojnim sportskim savezima – odbojkaškom, vaterpolu, atletskom) i da time sebi obezbedi dobro zaleđe, ali to nije dovelo do dekriminalizacije ovog sporta. U tome mu svesrdno pomažu i oni koji se slikaju s njima jer sam Karadžić ne može na mnogo stvari zaista da utiče. On zna šta se dešava i zna kolika je njegova odgovornost za ono što se dešava, ali kao "iskusan čovek" čekaće da se svi izređaju pre nego što izgovori nešto što zaista ima smisla.

A reč je delo, kako nas stare knjige uče. Čim oni koji znaju, s njim na čelu, progovore otvoreno o tome "ko je ko i ko je kome u srpskom fudbalu", možda se stvori prostor da se ta grana sporta i privrede dekriminalizuje. To mogu da urade sami, a mogu i tako što će ih neko "motivisati" da to urade.

"Nadležni organi", razume se.

Slobodan Georgijev

Srbija nije u poziciji da prizna Kosovo

“Saradnja s Haškim tribunalom je standardni uslov za sve države u regionu. Naša je procena da u tom smislu Srbija čini najbolje što može po pitanju zaštite svedoka i pristupa dokumentaciji, dok je hapšenje preostalih begunaca uglavnom pitanje vremena. Moje je viđenje da službe Republike Srbije daju sve od sebe, iako je činjenica da se uvek može bolje. Ipak, očigledno je da postoji dobra volja”

KADA 24. NOVEMBRA 2010. bude odlazio iz Srbije, britanski ambasador Stiven Vordsvort moći će da kaže sve osim da mu je u Beogradu bilo dosadno. Tokom četiri godine, koliko je zastupao Ujedinjeno Kraljevstvo, bio je svedok mnogih promena: menjala se vlada, menjali su se sagovornici, menjao se status Kosova, menjala se spoljna politika. Osim toga, gorele su ambasade i u više navrata razbijan je grad u koji je došao. Uprkos svemu tome, u oproštajnom intervjuu za “Vreme” ističe da se Srbija tokom poslednje četiri godine promenila nabolje, a da su u ovom trenutku diplomatski odnosi sa Srbijom dobri. “Naš najveći međusobni problem bio je odnos prema Kosovu. Međutim, od septembarske rasprave pred Ujedinjenim nacijama imamo bolju osnovu za rešavanje te situacije. Kad je u pitanju većina drugih tema, mi se slažemo. Imamo mnogo kontakata na različitim nivoima i saradnju u različitim oblastima”, kaže Vordsvort.

“VREME”: Smatrate li da će priznavanje Kosova biti jedan od uslova za ulazak Srbije u Evropsku uniju?

STIVEN VORDSVORT: Deklaracija o proglašenju nezavisnosti Kosova bila je, s našeg stovišta, jedina moguća opcija u tadašnjoj situaciji. I mišljenje Međunarodnog suda pravde je jasno pokazalo da to ni na koji način nije predstavljalo kršenje međunarodnog prava. Ipak, nama je jasno da Srbija nije u poziciji da prizna Kosovo. Stoga smo već neko vreme tražili način kako da se “složimo da se ne slažemo” oko ovog pitanja tako da možemo da ostavimo po strani naše razlike po pitanju Kosova i usredsredimo se na

druga pitanja, posebno na proces integracija u EU. Mi veoma snažno podržavamo ulazak Srbije u EU i sada, kao rezultat sporazuma između Srbije i Evropske unije u Njujorku oko predloga rezolucije u Generalnoj skupštini UN-a, taj proces kreće se u pozitivnom pravcu. Budućnost Srbije, kao i budućnost Kosova u dogledno vreme, jeste u Evropskoj uniji. Nikome nije u interesu da na Zapadnom Balkanu postoji nekakva “rupa”. To svakako nije ni u interesu Srba koji žive na Kosovu. Taj proces uvođenja celog regiona – uključujući Srbiju i Kosovo – u EU biće komplikovan, a veoma je bitno da sve strane koje su u to uključene imaju poverenja jedna u drugu i da zajedničkim naporima pokušamo da stignemo do cilja.

Šta zapravo znači “snažna podrška” evropskim integracijama koju pominjete i vi, kao i druge diplomate?

Evropska unija ima veliku ulogu u političkoj stabilizaciji kontinenta, ona doprinosi naporima država da reformišu svoje institucije i postanu moderne demokratije u smislu slobodnog tržišta, ekonomije i ljudskih sloboda. Srbija je važan deo tog procesa. Stoga je prirodno da mi sarađujemo sa Srbijom u različitim oblastima kako bismo unapredili taj proces.

Kako praktično izgleda ta podrška?

Najpre, Unija obezbeđuje značajne pretpostupne fondove namenjene pružanju podrške integraciji Srbije, sa otprilike dvesta miliona evra godišnje. Ta podrška se odnosi na veliki spektar aktivnosti, sa ciljem da se institucije i procedure u Srbiji približe evropskim standardima. Pošto Velika Britanija učestvuje u evropskim

investicionim fondovima sa šesnaest odsto, njen ukupan udeo u tih 200 miliona iznosi 32 miliona evra. To je novac koji Srbija dobija od britanskih poreskih obveznika svake godine. Pored toga, mi kroz različite bilateralne projekte pomažemo razvoj institucija, smanjivanje siromaštva, razvoj slobodnih i odgovornih medija, reformu odbrane i bezbednosti, reformu obrazovanja i slično. To ćemo nastaviti da činimo i ubuduće.

Tokom poslednje dve sedmice, Srbija je imala mnogo problema s huliganima i fudbalskim navijačima. Velika Britanija je svojevremeno bila suočena sa sličnim problemom, ali ga je u međuvremenu rešila. Možete li da uporedite te dve situacije ili smatrate da se ovde događa nešto specifično?

Svaka situacija u sebi ima nešto specifično, iako je vrsta ljudi koji učestvuju u takvim događajima obično slična. U Velikoj Britaniji bilo je zanimljivo to što huligani i oni koji su organizovali te grupe i događaje uglavnom nisu bili nezaposleni, kao što bi možda moglo da se pretpostavi. U pitanju su često bile inteligentne osobe s dobrim poslom koje su samo želele da se zabave. A to je bila njihova ideja zabave. Odgovor na to je bio da policija razvije sistem prikupljanja informacija o huliganima kako bi saznala ko su ti ljudi, kako su organizovani i povezani, kako prave planove. Potom, trebalo je poremetiti taj njihov sistem, utvrditi ko su ključni ljudi i lideri, otežati im putovanja u inostranstvo i odlaske na utakmice, u suštini uticati na urušavanje njihove strukture.

Osim toga, mi smo tada imali staromodne

Foto A. Andić

Osım Kosova, šta još vidite kao veliki problem integracije Srbije u EU?

To je proces, a ne "problem"! I isti je za Srbiju kao i za bilo koju državu koja želi da se pridruži Evropskoj uniji. Sledeći korak je da se prijava Srbije za status kandidata za članstvo prosledi Evropskoj komisiji. Velika Britanija se nada da će se to desiti krajem ovog meseca. Onda kada Srbija dobije status kandidata, otpočeće proces detaljnih pregovora, od ukupno 35 poglavlja, koji obuhvataju širok spektar tema. Za to je potrebno vreme, a opet je svrha svega toga dovesti Srbiju do usklađenosti sa standardima Evropske unije. I to se ne odnosi samo na donošenje zakona, već i na njihovo sprovođenje i rezultate koje će to proizvesti.

Ono što je takođe neophodno ispuniti jeste regionalna saradnja. Odnosi sa Hrvatskom se poboljšavaju zahvaljujući naporima obeju strana. Mi verujemo da Srbija takođe može da ima jako pozitivan uticaj i na situaciju u Bosni i da joj pruži podršku na njenom putu ka EU. I mi bismo želeli da vidimo napredak i pozitivno odvijanje planiranog dijaloga između Beograda i Prištine.

Druga bitna stavka je naravno saradnja s Haškim tribunalom. Nema tu nekih specifičnih prepreka. Saradnja s Haškim tribunalom je standardni uslov za sve države u regionu. Naša je procena da u tom smislu Srbija čini najbolje što može po pitanju zaštite svedoka i pristupa dokumentaciji, dok je hapšenje preostalih begunaca uglavnom pitanje vremena. Moje je viđenje da službe Republike Srbije daju sve od sebe, iako je činjenica da se uvek može bolje. Ipak, očigledno je da postoji dobra volja.

stadione na kojima se uglavnom stajalo, stadione bez mnogo sedišta, što je tim grupama omogućavalo veću slobodu kretanja. Rešavanje problema je, dakle, podrazumevalo više stvari, od izgradnje boljih stadiona, preko identifikovanja lidera i organizacione strukture, do sprovođenja sudskih postupaka protiv organizatora i njihovog kažnjavanja. To je proces koji je komplikovan za bilo koju državu. I to je jedna od tema u vezi sa kojom sarađujemo. Nedavno je Britanski savet imao program razmene iskustava po pitanju huligana i navijačkih grupa. Iako je svaka situacija specifična, pokazalo se da tu ima određenih sličnosti između Srbije i Velike Britanije. Poslednji događaji pokazuju da je srpsko Ministarstvo unutrašnjih poslova odlučno da se s tim problemom suoči i identifikuje lidere. Sada predstoje sudski postupci i videćemo kako će to da se izvrši. No svakako treba razlikovati kriminalce od pravih navijača. Nedavno se u Beogradu odigrala utakmica između Arsenala iz Londona i Partizana, gde nije došlo ni do kakvih bitnijih nereda.

Mnogi ipak smatraju da su ovi neredi neka vrsta političke poruke.

To je nešto što će morati da utvrde istražni organi. Ukoliko je zaista u pitanju neko ko pokušava da, putem nasilja, poremeti društvenu strukturu, to bi trebalo da se shvati kao vrlo ozbiljna pretnja po bezbednost.

Tokom vašeg četvorogodišnjeg boravka u Srbiji, da li ste zapazili neke konkretne promene?

Sada sve izgleda bolje, čistije, sređenije, prosperitetnije. Kada sam prvi put došao u Srbiju,

2001. godine, izgledalo je mnogo siromašnije. Naravno, još uvek ima dosta toga da se unapredi. Srbija i dalje pati od posledica Miloševićeve katastrofalne vladavine tokom 90-ih prošlog veka. I dalje su neophodne investicije, razvoj infrastrukture i komunikacija. Ali to je oblast u kojoj Evropska unija već pomaže. Potrebno je i rešavanje problema korupcije, kako bi se poboljšala atmosfera za dalja ulaganja i dolazak stranih kompanija. Ali ono što je impresivno jesu mladi obrazovani ljudi, koji sjajno govore engleski jezik, koji žele da vide svet, da naprave nešto u svom životu. To je veoma bitno kada je u pitanju privlačenje investicija, uključujući one iz inostranstva. Verujem da Srbija sada ima svetlu budućnost – uprkos tome što će sledećih nekoliko godina biti dosta teške.

Šta vidite kao glavne političke promene u tom periodu?

Bitna prelomna tačka bili su izbori 2008. godine i promena na političkoj sceni, odnosno konačan prekid sa nacionalističkim ekstremistima. Naravno, to je proces koji traje i koji se razvija, ali izvesno je da izbori u budućnosti neće podrazumevati pitanja o generalnom usmerenju Srbije. Sada sve najsnažnije partije idu u istom pravcu, prema evropskim integracijama. Naravno, nije dovoljno jasno da li sve stranke u potpunosti razumeju šta to podrazumeva do najmanjeg detalja, ali je njihova orijentacija jasna. To je važno. Druga velika promena se desila u Skupštini, gde su uvedene procedure koje su stopirale nacionaliste da blokiraju zakonodavstvo i time zadržavaju napredak Srbije prema EU. To je u velikoj

meri pomoglo ubrzanje procesa integracija.

U poslednjih nekoliko godina, jedna od najvažnijih tema u Srbiji jeste borba protiv organizovanog kriminala. Neki od ljudi s domaćih poternica imaju nekretnine ili su povremeno boravili u Velikoj Britaniji. Da li britanske i srpske službe sarađuju po tom pitanju?

Postoji izuzetno aktivna saradnja između naše službe za organizovani kriminal i srpskog ministarstva unutrašnjih poslova. Organizovane kriminalne radnje prevazilaze sve granice. Neophodno je da radimo na tom pitanju na međunarodnom nivou kako bismo ih pobedili. Geografska pozicija Srbije je čini privlačnim tranzitnim pravcem pa su srpski kriminalci, baš kao i kriminalci iz Britanije i svih drugih zemalja, aktivni širom sveta. Drago mi je da mogu da kažem da je naša saradnja postala znatno efikasnija u poslednjih nekoliko godina. Želeli bismo da se to nastavi radi postizanja konkretnih rezultata i ubuduće.

Da li ste tokom boravka u Srbiji otkrili nešto novo, nešto što niste znali o našoj zemlji?

Ono što sam istraživao sa priličnom dozom entuzijazma jeste razvoj srpske proizvodnje vina. Nisam ništa znao o srpskim vinima kada sam došao ovde. Za četiri godine provedene u Srbiji obišao sam priličan broj vinograda, i razgovarao sa mnogim njihovim vlasnicima. Zaista me je impresionirala njihova posvećenost poboljšanju kvaliteta vina i to se najbolje vidi u rezultatima koje oni danas postižu. Opet, to je još jedna oblast gde je došlo do stvarnog napretka. ◀

Tamara Skrozza

Simbol petooktobarske Srbije

Nakon što se u Mađarskoj u pritoke Dunava izlio crveni mulj, reporteri "Vremena" posetili su čuveni istraživački brod Argus kako bi saznali da li se i on može upotrebiti za ispitivanje nivoa nastalog zagađenja. Međutim, nemački brod-laboratorija za koji je tragično ubijeni srpski premijer Zoran Đinđić pre sedam godina isposlovao da stigne u Srbiju, trenutno ne plovi

Ovo možda niste znali. Za razliku od ostalih zemalja u donjem Podunavlju, Srbija ima ploveću laboratoriju kojom se, uz brojne druge stvari, može detaljno ispitati kakve su sve posledice po Dunav nastale nakon ekološke katastrofe u fabrici aluminijuma Ajka u Mađarskoj. Međutim, istraživački brod Argus, koji je Nemačka svojevremeno poklonila Srbiji zahvaljujući uticaju premijera Zorana Đinđića, danas više podseća na onu napuklu mađarsku branu, nego na jedan od najboljih evropskih instrumenata za ispitivanje voda.

Već godinama, brod-laboratorija Argus je ukotvljen u vojnom pristaništu na Dunavskom keju u Beogradu. Zajedno sa porđalim lovcima na mine, brod je privezan za dok u bazi rečne flotile koja, skrivena Velikim ratnim ostrvom, zauzima deo obale Dunava između Ušća i hotela "Jugoslavija". Baza je ograđena i obeležena znacima koji rasteruju zalutale šetače uz Dunav. Na ulazu se nalazi stražarska kućica, a na sredini podšišanog travnjaka iza nje vijori se državna zastava.

U sivom oktobarskom danu, tišinu ovog mesta prekida samo jato gnjuraca koje se spušta na Dunav i pluta na vodi. Uz obalu, vojna plovila se ljuljuškaju na plitkim rečnim talasima. Na krmi jednog od njih dva vojnika zaklonjena kabinom čutke piju kafu. Jedan kapetan promiče obalom. Vojska živi svoj život, sasvim naviknuta na laboratoriju koja je parkirana u njenom dvorištu.

UKOTVLJENO DOMAĆINSTVO: Ispred Argusa, koji je brodarskim užadima čvrsto privezan za dok i spojen na mrežni izvor struje, stoji domaćin broda Tomislav Anđić. On je već šest godina jedina osoba koja se neprekidno stara o brodu. Zaposlen u Ministarstvu životne sredine i prostornog planiranja, Anđić svakog dana boravi na Argusu i pokušava da ga održava u

najboljem stanju, ali za to jedva da ima raspoloživih sredstava. "Ovo je više od posla", kaže i pokazuje brod.

Na kapetanskom mostu, iznad upravljačkih uređaja i pokvarenog radara, instrumenti za kontinulano očitavanje pokazuju da je trenutna pH vrednost dunavske vode 10,7. To je nezanemarljivo više od bezbednih pH 8 koliko je mereno kod Bezdana nakon što je opasni mulj ušao u Srbiju. Međutim, kako objašnjava Anđić, to ništa ne znači. Sonde za merenje ispod korita broda nisu servisirane niti kalibrisane, pa je to merenje nepouzđano.

"Nadam se da će se do sledeće godine brod izvući na suvo i uraditi redovan servis, koji je po našim zakonima obavezan na svakih šest godina. Lično sam očekivao da će do sada biti učinjeno više", kaže Anđić, dodajući da Argus trenutno nije čak ni registrovan, tako da uopšte ne isplovjava duže od godinu dana. Kako objašnjava, postoji sumnja da mu je pokvorena takozvana "kopča", što je najbliži lameleli na automobilu. Međutim, brod nije popravljen, mada cena tih popravki ne bi bila veća od 200.000 dinara.

Pored toga, na brodu ne radi radar, u kvaru su i dve radio stanice, kao i pumpa za izbacivanje fekalne vode čija popravka ne košta više od 30.000 dinara. Mada ova sredstva za državu ne predstavljaju značajan izdatak, Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja, kome se domaćin broda redovno obraća, nije u stanju da plati celokupno održavanje.

Sa druge strane, sredstva koja su potrebna za popravke mala su ne samo za državu, već su neznatna i u odnosu na vrednost ovakvog broda koja nije manja od pola miliona evra, s obzirom na to da na tržištu toliko vrede pojednako stari, ali obični brodovi, sa sličnim performansama i 33 m dužine. Međutim, već

pune dve godine nije pronađeno nikakvo rešenje za kvarove na Argusu niti istraživači njime kreću u ekspedicije.

Na boku broda, na ogradi visi oljuštena tabla od mesinga sa dvojezičnim natpisom da je Argus poklon nemačke pokrajine Hessen građanima Srbije. "Sâm sam je farbao nekoliko puta, ali ne вреди, taj jeftini lak se opet oljušti", uzdiše Anđić i donosi koricu sa jabukama kako bi poslužio retke goste na brodu. "Morate da dođete opet, kad budemo krenuli na plovidbu", neprekidno ponavlja, bezrezervno uveren da će Argus jednom ponovo ploviti.

DUNAVSKA KOMISIJA: Nakon što je još 1972. godine sagrađen, brod su godinama koristili nemački istraživači koji su plovili Rajnom ispitujući kvalitet vode, stanje ribljeg fonda i

ŽRTVE NEBRIGE: Istraživački brod Argus

ekosistema na reci. Ova istraživanja su znatno doprinela da se Rajna očisti, a laboratoriju Argus su proslavila i izvan Nemačke.

Danas na evropskim rekama postoji samo još jedan takav brod-laboratorija – to je Argus 2, koji je u Nemačkoj nasledio svog starijeg prethodnika. Kad je došlo do ove zamene, vlasti u pokrajini Hesens su ponudile Dunavskoj komisiji da se stari brod dodeli nekoj od zemalja iz donjeg toka Dunava, što je izazvalo veliko interesovanje. Vodili su se žestoki pregovori među podunavskim državama, a onda je početkom 2003. kod Nemaca intervenisao lično Zoran Đinđić, zamolivši da se brod dodeli Srbiji.

To je urodilo plodom i mada je Srbija među poslednjima ušla u Dunavsku komisiju, brod je doplovio na beogradsko pristanište 31. januara

2003. Nakon svečanog potpisivanja, mediji su ispratili kako ga, kao bogat evropski ulov za Srbiju, prvi i poslednji put obilazi premijer Đinđić. Tačno četrdeset dana posle toga premijer će biti ubijen na ulazu u zgradu Vlade Srbije, a Argus će nakon sređivanja u brodogradilištu pripasti u nadležnost Ministarstva za životnu sredinu i prostorno planiranje, koje je u poslednjih sedam godina menjalo imena i status, ali je jednako malo toga moglo da učini za Argus.

Brod je isprva koristio Republički hidrometeorološki zavod Srbije koji je pomoću njega vršio takozvana maršutna merenja kvaliteta vode duž toka Dunava kroz Srbiju, što je prema zakonu u nadležnosti ove ustanove. Međutim, ubrzo je zaključeno da je efikasnije i jeftinije

za ovaj posao koristiti čamce i pokretne laboratorije koje stanu u jedan kofer nego ceo brod. Tako je odlučeno da se aktivnosti broda preusmere na veća naučna istraživanja.

Tokom 2007. duž Dunava, od Crnog mora do izvora u Nemačkoj, Argus je preplovio više od 5000 kilometara u Drugom zajedničkom istraživanju reke Dunav, JDS 2 (*Joint Danube Survey*), koje je dalo izuzetno važne podatke o stanju dunavskog sliva. Ova međunarodna istraživačka ekspedicija koju je organizovao ICDPR trajala je oko dva i po meseca, a Argusa su na njoj pratili i dva pomoćna broda. U međuvremenu, Argus je učestvovao i u nekoliko drugih akcija, ali su u poslednje dve godine sve akcije zamrle zbog kvarova i finansijskih problema. ►

“BROD JE NAJSKUPLJI KAD NE PLOVI”: Danica Baćanović
Foto: A. Anđić

BITKA ZA BROD: “Argus je bio glavni istraživački brod tokom JDS2 samo zato što smo bili u obavezi to da učinimo”, kaže za “Vreme” naučnica Milica Pucar sa Instituta za multidisciplinarna istraživanja u Beogradu. Ona je zajedno sa profesorom Aleksandrom Hegedišom i više svojih kolega pokrenula širu akciju da se nešto učini sa brodom. Ona smatra da je, pored kvarova i nedostatka novca, glavni problem Argusa “nezainteresovanost nadležnog ministarstva” i da će, ako pripreme uskoro ne počnu, Srbija propustiti JDS3 koji se organizuje 2013. godine.

Sudbina Argusa je postala prava paradigma petooktobarske Srbije. Hegediš, Pucar i njihove kolege poslali su čitav niz dopisa nadležnima, ali sa ograničenim uspehom, kako to već biva. Nije pomoglo ni prisećanje na Đinđića i činjenicu da se svojevremeno Srbija borila da dobije Argus, a da ga sada pušta da propadne.

Kako bi se javnost podsetila na Argus i kako bi bio predstavljen široj publici, brod je, na inicijativu ovih naučnika, u maju pomeren sa svoje lokacije i vezan malo dalje na Dunavu da bi učestvovao na festivalu “Mikser”. Ovu akciju podržao je niz institucija, a tada je prvi i jedini put Argus posetio i ministar životne sredine Oliver Dulić koji je obećao da će se nešto učiniti. Međutim, brod je tada plovio poslednji put.

“Kad su se konačno uključili motori, osetila sam jezu”, kaže Pucar dok objašnjava koliko je energije bilo potrebno samo da se brod ponovo pokrene.

Brod nema svoju stalnu posadu, niti je od početka Ministarstvo za taj posao zaposlilo

“DOMAĆIN BRODA ZA KOJI NEMA PARA”: Tomislav Anđić
Foto: A. Anđić

jednog profesionalnog mornara. Zbog toga se pri svakom isplovljavanju rečnoj kapetaniji šalje molba da Argusu pozajmi jednog kaptana i jednog mašinistu, kako bi se popunio zakonski minimum od tri člana posade.

Pored njih, brod može da primi još dvanaest istraživača, ali u višednevnim ekspedicijama oni moraju da spavaju na kopnu, jer pored kabina za posadu i dnevnog boravka, brod ima samo dva pomoćna ležaja. Međutim, u potpuno opremljenom brodu ima kompletno opremljenu laboratoriju za hemijska, fizičko-hemijska i biološka ispitivanja. To je prostor sasvim uporediv sa mnogim domaćim laboratorijama na kopnu.

Na brodu se nalaze tri pumpe pomoću kojih se uzimaju uzorci vode – rečna voda se tako, integrisanim sistemom, dovodi direktno do česme u laboratoriji. Pored toga, na pramcu broda se nalazi hidraulični teleskopski kran za uzorkovanje sedimenata. Pomoću njega se može prikupiti materijal nataložen na dnu korita. Uz to, na krmi se nalazi centrifuga pomoću koje se može izdvojiti i onaj čvrsti materijal koji se nije slegao na dno. Na palubi takođe postoji prostor za rad istraživača. Brod je dug 33 metra, ima gaz od 1,3 metra i pokreće se pomoću dva motora, a opremljen je i sa dva agregata za struju. Pomoću dva krmena propelera može da dostigne brzinu od 21 km/h, a poseduje i jedan pramčani propeler za bočno kretanje.

VISOK VODOSTAJ: “Brod je najskuplji kad se ne koristi”, kaže za “Vreme” Danica Baćanović, pomoćnica ministra životne sredine i prostornog planiranja u čijoj je Argus nadležnosti.

“Brod je lep, njegove laboratorijske mogućnosti su velike”, kaže podsećajući na akcije u kojima je brod učestvovao. Pritom dodaje da brod ove godine nije plovio ne samo zbog kvarova, već i zbog visokog vodostaja.

Objašnjavajući zašto se ne izdvoje adekvatna sredstva za Argus, Baćanović ukazuje na podatak da se za ekologiju u Srbiji izdvaja samo 0,25 odsto republičkog budžeta. “Jedan stalni serviser bi bio najbolji za brod”, smatra, dodajući da je problem sa servisiranjem povezan i sa tim da u Srbiji ne postoji jedinstven servis koji bi mogao kontinuirano da se bavi svim problemima koji se javljaju na brodu.

“Nadamo se da ćemo ga osposobiti do sledeće godine”, kaže pomoćnica ministra, najavljujući da će se tokom zime brod najzad izvući na suvo kako bi se servisirao. “Brod treba da se uključi u edukativne i promotivne aktivnosti, da izađe pred oči ljudima”, smatra Baćanović.

U međuvremenu, za brod postoje mnogobrojne mogućnosti. Pored takvih edukativnih aktivnosti, koje podrazumevaju praktične vežbe studenata Biološkog i drugih fakulteta, istraživači žele da ga uključe u bar dva aktivna projekta koje ne finansira njegov staralac, već Ministarstvo za nauku i tehnološki razvoj. Uz to, brod je izuzetno tražen i za međunarodnu saradnju.

“JDS2 je u međunarodnim razmerama ocenjen kao najveći istraživački poduhvat na rekama u svetu u 2007. godini”, kaže profesor Aleksandar Hegediš sa Instituta za multidisciplinarna istraživanja u Beogradu, objašnjavajući da su time Srbija, nadležno ministarstvo i naš tim pokazali kako su “sposobni da organizaciono i kadrovski odgovore na izazove i najzahtevnijih projekata”.

“Brod-laboratoriju Argus ne treba posmatrati kao ‘balast’ za koji će se naći nekakvo loše *ad hoc* rešenje”, smatra Hegediš, dodajući da Argus pruža “mogućnost za realizaciju čitave lepeze različitih korisnih merenja, istraživanja i edukacija”.

Trenutno je, međutim, laboratorija u potpuno opremljenom brodu sasvim prazna. Prostorija je očišćena, uređaji su uredno složeni, ali su česme za uzimanje uzoraka davno usahle. Iza njih se kroz velika okna vide samo patke koje naizmenično zaranjaju u Dunav. Na zidu laboratorije visi uramljena fotografija Zorana Đinđića kako sa predstavnicima pokrajine Hesenske potpisuje ugovor o preuzimanju broda. Neposredno uz sliku visi kalendar. Oktobar 2010.

Slobodan Bubnjević

Forum „Kreditiranje građana i privrede za kupovinu nekretnina i lizing nekretnina“

Stambeni krediti oživljavaju tržište

Da bi se podstakla tražnja za stanovima, a time i stambena izgradnja, nije dovoljna samo subvencija kredita, već i veće angažovanje banaka oko novih proizvoda, osiguravajućih kuća, ali i donošenje novog Zakona o finansijskom lizingu, kako bi se konačno omogućio lizing nekretnina. O ovim pitanjima se govorilo na forumu „Kreditiranje građana i privrede za kupovinu nekretnina i lizing nekretnina“ u organizaciji Biznis info grupe i nedeljnika Vreme

Nakon rekordne 2008. godine kada je NKOSK osigurao neverovatnih 650 miliona evra stambenih kredita, došla je krizna 2009. u kojoj je taj iznos pao na svega 260 miliona. Ipak ova godina donela je oporavak tržišta, jer je tražnja za stambenim kreditima u prvih devet meseci veća nego u celoj prethodnoj godini. S druge strane, iz lizing kuća sve češće se čuju apeli da se zakonski omogući lizing nekretnina koji bi doveo do investicija i obaranja kamatnih stopa.

U 2009. godini postojao je realni rast stambenih kredita, koji se ubrzao u prvoj polovini 2010. godine, ističe **Mira Erić Jović**, viceguverner Narodne banke Srbije.

- Za period nakon preliivanja krize u našu zemlju karakteristično je da su banke prestale da odobravaju stambene kredite indeksirane u švajcarskim francima. Uprkos tome, ovi krediti učestvuju sa 46 odsto u ukupnim kreditima. Od ukupnih kredita fizičkim licima oko 50 odsto se odnosi na stambene kredite.

U poslednje vreme često se u javnosti pominje „kupovina“ na lizing. Kod lizinga se u suštini ne radi o kupovini. To možda može dovesti u zabludu potencijalnog primaoca lizinga kada stekne državinu, odnosno uđe u prostor koji je zakupio, da pomisli da je postao i vlasnik i da može da ga proda. Suštinska razlika između finansijskog i operativnog lizinga je to što kod finansijskog

postoji opcija kupovine nekretnine nakon isteka ugovorenog roka i da se kod tog lizinga naknada koja se plaća uzima u obzir kod celokupne vrednosti nepokretnosti. To nije slučaj kod operativnog lizinga. Zbog toga se i direktivama EU i u većini zemalja koje su regulisale lizing nekretnina pravi razlika i institucije koje se bave finansijskim lizingom nekretnina smatraju se finansijskim posrednicima.

Lizing u odnosu na kredit ima i mane i prednosti. Jedna od prednosti je da kod lizinga postoji mogućnost liziranja nekretnine sve dok postoji potreba za njom. To može da se odnosi i na fizička lica koja su privremeno u nekom gradu ili na male kompanije koje kreću sa manjim poslovima, pa će im tek kasnije biti potrebna veća nekretnina.

Nedostaci lizinga su vezani uglavnom za nesticanje vlasništva nad nekretninom. Korisnik lizinga nekretnina treba da zna da ne može da pribavi korist od uvećanja tržišne vrednosti nekretnine. Ukoliko ne postoji opcija u ugovoru da može steći nekretninu po isteku ugovora, on je mora predati u celini.

Istraživanjem drugih tržišta mi smo zaključili da ne postoji tradicija zaključivanja lizing ugovora nekretnina, jer fizička lica uglavnom žele da steknu svojину nad stanovima. Ukupna vrednost novozaključenih lizing ugovora na nekretnine na nivou Evrope u 2008. i 2009. godini iznose oko 14 odsto svih zaključenih lizing ugovora. U svim zemljama u okruženju lizing nekretnina postoji i zakonski je regulisan, a izuzeci su Albanija i Crna Gora koje nisu regulisale operativni lizing.

Učešće vrednosti lizinga nekretnina u vrednosti ukupnih lizing ugovora u poslednje četiri godine iznosi između 13 i 18 odsto. Narodna banka Srbije je zadužena za finansijsku stabilnost i superviziju većine finansijskih institucija. Trenutno postoji regulatorni okvir za finansijski lizing, ali on ne pokriva lizing nekretnina. Potrebno je ili značajno izmeniti ovaj zakon, ili doneti novi koji bi obuhvatio i lizing nekretnina. Postoji mišljenje da bi operativni lizing mogao da se obavlja na osnovu Zakona o obligacionim odnosima kao zakup. Ono što je važno za sigurnost i davaoca i primaoca nekretnina je transparentnost. Neophodno je precizno, jasno i profesionalno prezentovanje proizvoda, kao i postavljanje zahteva za davaoce lizinga, da se ne bi otvorio prostor za regulatornu arbitražu, koja, na žalost, sada postoji. Taj novi ili izmenjeni Zakon o finansijskom lizingu koji bi obuhvatio i nekretnine, morao bi jasno da definiše davaoca lizinga kao finansijskog posrednika i razlikovao se od operativnog lizinga. Sada imamo situaciju da dolazi do prebacivanja značajnog dela poslovanja iz finansijskog lizinga u rent kompanije. Neophodno je za lizing kompanije propisati prudencijalne propise, slične onima koji važe za banke, kao što su jačanje solventnosti i postavljanje minimalnih zahteva za kapitalom. Sadašnji zakon propisuje minimalni kapital od 100.000 evra što kod lizinga nekretnina ne pruža sigurnost ni davaocu ni primaocu lizinga.

Potrebno je postaviti regulatorne zahteve za upravljanje rizicima kao i velikih izloženosti i postaviti organizacione zahteve.

Ovo sve je važno jer u slučaju stečaja ili likvidacije davaoca lizinga, morala bi da postoji mogućnost da nekretnina ili ne ulazi u stečajnu masu, ili da ne može da se oduzme od onoga ko je u njenoj državi.

Ako govorimo o fer konkurenciji između bankarskih kredita i lizinga, svakako bi trebalo da se analizira poreski tretman finansijskog lizinga, kaže Mira Erić Jović.

U poslednjih pet godina tržište stambenih kredita u Srbiji je eksplodiralo, a za to je svakako zaslužno i osnivanje Nacionalne korporacije za osiguranje stambenih kredita. **Danijela Popadić**, direktorka NKOSK-a napominje da je pre pet godina, odnosno pre početka rada Korporacije, situacija na tržištu stambenih kredita bila takva da su kamate bile i do 15 odsto, a kreditni rizik izuzetno visok.

- Za ovih pet godina osigurano je više od dve milijarde evra kredita i više od 60.000 građana je na ovaj način rešilo stambeno pitanje. Ako se uporedimo sa zemljama u okruženju, prostora za rast itekako ima. Kamate na stambene kredite značajno su snižene zbog prebacivanja rizika sa banaka na Korporaciju. Rizik likvidno-

sti banaka zbog modela osiguranja je značajno smanjen. Standardizovani su uslovi među bankama i stvorena je konkurencija, zbog čega danas klijenti mogu da odu od banke do banke da se raspitaju za uslove. Istovremeno, ostvarena je edukacija korisnika kredita i sada skoro svaki građanin koji je zainteresovan za stambeno kreditiranje, barem u globalu zna koji su uslovi dobijanja kredita.

Ponosni smo na to da su sve banke koje daju stambene kredite i naši klijenti. Od početka finansijske krize tražnja za stambenim kreditima značajno je opala u odnosu na period do 2008. godine. U 2008. imali smo jako veliku tražnju za stambenim kreditima i samo u toj jednoj godini osigurali smo 650 miliona evra stambenih kredita. I u 2009. godini postojala je tražnja za stambenim kreditima, iako znamo šta je usloviло finansijsku krizu i kakav je strah nastao kod ljudi. Iznos od 260 miliona evra kredita koji smo imali na kraju 2009. godine relativno je dobar rezultat ako posmatramo celokupnu situaciju. Mi smo pokušali maksimalno da izađemo u susret klijentima i da utičemo na banke da relaksiraju uslove koji ne mogu predstavljati rizik i uticati na likvidnost, a mogu da rasterete klijente. Odobrili smo pomeranje starosne granice sa 65 na 70 godina, pogotovo kako bismo omogućili klijentima koji su već uzeli stambeni kredit da produže rok otplate ukoliko bi im to olakšalo otplatu.

Napravili smo veliki iskorak sa bankama, kako bi se pomoglo ljudima koji su upali u probleme i imaju otežanu otplatu kredita usled nezaposlenosti, rasta kursa, pogotovo za klijente koji su uzeli kredite u švajcarskim francima. U saradnji sa bankama pokušali smo da nađemo način da se klijenti vrate u otplatu. Ugovori nisu raskidani ni nakon tri ili pet neplaćenih rata, pa čak ni nakon 10 ili 15 rata, kako bi se omogućilo svakom klijentu koji može da se vrati u otplatu. Posledica je da su na 56.000 osiguranih kredita, samo 104 ugovora raskinuta. To je 0,02 odsto, a i među njima veći deo se odnosi na kredite koji su vraćeni u otplatu, nego na one kod kojih je prodato nekretnina.

Ipak, doći do stambenog kredita nije lako, a građane čeka veliki broj dokumenata i visoki prateći troškovi. Kako se sa tim izborila Rafajzen banka objasnila je **Jelena Aksić**, direktorka Sektora za prodaju stanovništvu ove banke.

- Prema poslednjim istraživanjima, da bi građani kupili stan od oko 40 kvadrata u Beogradu po prosečnoj ceni od 1.400 evra, odnosno za koji je potreban kredit od 50.400 evra, prateći troškovi iznose više od 4.000 evra. Tu je i obavezno učešće od 10 odsto, odnosno 5.400 evra. Ostali troškovi iznose oko 4.000 evra i njih čine bankarske provizije, provizije NKOSK, razne takse za overu dokumentacije i provizije posrednika

za nekretnine. Uz sve to sam proces prikupljanja dokumentacije u proseku traje 45 dana. Ovo nije rezultat komplikovanih bankarskih procedura već obuhvata vreme za prikupljanje dokumentacije, vreme za overu ugovora i uspostavljanje hipoteke. Prema istraživanju, zbog inicijalnih troškova naši građani se odlučuju da uzmu gotovinski kredit, pa tek onda ulaze u proceduru uzimanja stambenog kredita. Neretko se dešava da podnosilac zahteva uključuje i sadužnika zbog nedovoljne kreditne sposobnosti, što rezultira u dodatnoj dokumentaciji i troškovima. Poslovne banke svesne su problema i komplikacija, tako da se prilikom kreiranja kredita trude se da ih imaju u vidu. Rafajzen banka sagledala je ceo proces od pronalaženja nekretnine do realizacije i uvidela ključne detalje koji otežavaju taj proces. Prodavci nekretnina znaju da budu sumnjičavi prema kupcu, da li je pouzdan i da li će imati dovoljno novca, i obezbeđuju se tako što potpisuju predugovor i uzimaju kaparu. Banke prilikom podnošenja dokumentacije zahtevaju predugovor na uvid, a neke banke zahtevaju da on bude i overen u sudu. Rafajzen banka i dalje neće tražiti overen predugovor, a u momentu realizacije potreban je overen kupoprodajni ugovor, koji bi svakako morao biti overen u procesu kupoprodaje. Kasnije slede troškovi realizacije kredita. Na prvom mestu to je kamatna stopa. Poslovne ban-

ke jasno ističu visinu efektivne kamatne stope, a mi savetujemo građanima da od službenika banke traže i obračun njihovog budućeg mesečnog zaduženja koga moraju biti svesni pre ulaska u zaduženje.

Sledeća značajna stavka troškova je bankarska provizija odobravanja kredita koja se kreće od jedan do dva odsto. Rajfajzen banka je odlučila da ove jeseni uvede specijalnu akciju tako da su svi korisnici koji podnesu zahtev do kraja 2010. godine oslobođeni ove provizije. Za kredit od 50.000 evra to iznosi 750 evra, što nije zanemarljivo i može se iskoristiti za druge troškove koji prate kredit.

Na kraju, polisa osiguranja nekretnine je neminovan trošak. Godišnje plaćanje osiguravajućim kompanijama i obnavljanje osiguranja predstavlja značajno opterećenje, tako da je Rajfajzen banka odlučila da plaća premiju za prvu godinu za klijente koji podnesu zahtev do kraja godine.

Iako je u Srbiji do sada odobreno oko 70.000 kredita i ovi krediti čine polovinu kredita građanima i dalje ima prostora za njihov rast, ocenjuje **Mirko Španović**, član Izvršnog odbora Hipo Alpe Adria banke.

- Stambeni krediti čine više od 50 odsto ukupnih plasmana stanovništvu u aktivi banaka. Broj klijenata koji su uzeli stambene kredite u našoj zemlji je oko 70.000, dok je ukupan broj

potencijalnih klijenata bankarskog sektora oko 4,5 miliona. Ukupno zaduženih fizičkih lica u banakama ima oko 1,2 miliona. Znači da učešće korisnika stambenih kredita u potencijalno aktivnim klijentima banaka iznosi oko dva odsto, a učešće u ukupnom broju fizičkih lica koji imaju neki kredit u bankama je sedam odsto. Sa druge strane iznos kojim su banke finansirale stambenu izgradnju čini više od 50 odsto plasmana stanovništvu, što taj segment čini izuzetno važnim.

Aleksandar Čortan, zamenik direktora poslovne mreže Alfa banke ističe da se dugoročna orijentacija Alfa banke ka srpskom tržištu najbolje ogleda u ponudi stambenih kredita, u kojoj je marža banke fiksna veličina.

- Ponuda stambenih kredita je specifična, jer posle pete godine omogućavamo prevremenu otplatu kredita, bez bilo kakvih troškova ili

penala. Trudimo se i da svakodnevno poboljšavamo servis i uvodimo inovacije kada se radi o stambenim kreditima. Ugovor o stambenom kreditu predstavlja odnos između banke i klijenta, koji traje i do 30 godina. S obzirom da se radi o dugoročnom odnosu, trudimo se da klijentu predstavimo sve prednosti, ali i mane ovako dugoročnog odnosa i da pokušamo klijentima da pomognemo u donošenju prave odluke. O ispravnosti ovog pristupa najbolje govori činjenica da nemamo nijednu aktiviranu hipoteku kada su u pitanju stambeni krediti odobreni fizičkim licima.

Da građani prepoznaju Alfa plan ponudu stambenih kredita, govori i činjenica da ove godine imamo rast od 70 odsto u odnosu na 2009. To je utoliko značajnije kada vidimo u kakvoj situaciji se nalazi tržište nekretnina i građevinska industrija.

Sa stanovišta bankarskog sektora stambeni krediti, iako su sa najnižim kamatnim stopama, važe za najsigurnije i najstabilniji deo plasmana sa stanovišta naplate, ističe Mirko Španović.

„Stambeni krediti u odnosu na gotovinske kredite, kreditne kartice, prekoračenja po tekućem računu čine najstabilniji deo plasmana procentualno. Ta osobina tih plasmana dovodi nas u vreme krize na otvaranje pitanja da li smo pravilno postupili u trenutku nastupanja krize. Pored smanjene tražnje i mi smo zaustavili aktivnosti na stambenim kreditima. Mislim da ćemo se veoma brzo sa veoma različitim proizvodima vratiti na naše aktivnosti. Nekoliko banaka ponovo izlazi sa atraktivnim proizvodima i kamatnim stopama koje će pospešiti buduću tražnju“, najavljuje on.

U proteklom periodu država je preko Ministarstva finansija subvencionisala različita kreditiranja građana i različitim merama pomogla građevinskoj industriji. To je omogućilo da naši građani dođu do svog stana po nešto povoljnijim uslovima od onih koji su bili na tržištu. Imajući u vidu izjave predstavnika države, možemo očekivati da se sa ovakvom politikom nastavi i u narednim godinama.

Ana Ružić, Izvršna direktorka Rajfajzen lizinga, ističe da postojeći Zakon o finansijskom lizingu podrazumeva samo finansiranje pokretnih dobara, ali ne i nepokretnosti.

„Svima je jasno koliko je tržište nekretnina bitno za Srbiju i da bi se tržište u uslovima krize aktiviralo, potrebni su adekvatni finansijski proizvodi. Jedan od takvih proizvoda bio bi lizing nekretnina. Pre nekoliko meseci predstavnici ministarstva izneli su mišljenje da je moguće finansirati lizing nepokretnosti prema Zakonu o obligacionim odnosima. Sve je to lepo na papiru, ali je u praksi gotovo neizvodljivo. Postojeće lizing kompanije su registrovane samo za obavljanje finansijskog lizinga. Da bi finansirale lizing nekretnina, morale bi da osnuju drugu kompaniju koja bi korisnicima lizinga davala nekretnine u dugoročan zakup, sa pravom preče kupovine na kraju perioda lizinga. To bi stvorilo dodatne troškove za korisnike. Takođe, Zakon o obligacionim odnosima ostavlja u magli mnoga knjigovodstvena i poreska pitanja, kao što je PDV na kamatu, što čini ovaj proizvod skupim. S druge strane, plaća se PDV na početku ugovora i porez na prenos apsolutnih prava na kraju ugovora. Zašto bi neko uzimao takav proizvod, kada mora porez da plaća dva puta. Zato je neophodna izmena Zakona o finansijskom lizingu koji bi omogućio finansiranje lizinga nepokret-

nosti. Mi već godinama pričamo o neophodnosti izmene tog zakona. Sve zemlje u okruženju omogućavaju lizing nekretnina. U ovakvim uslovima ni lizing kompanijama ni korisnicima lizinga nije u interesu da se proizvod prodaje na ovakav način.

Ratko Živković, direktor direkcije za marketing, PR i CRM Delta Đenerali osiguranja kaže da nakon što dođu do nekretnine, za gađane je najvažnije da je sačuvaju, a u tome veliku ulogu može da odigra i osiguravajuća kuća.

- Vrlo je rasprostranjena praksa da se stambena nekretnina za koju se izdaje kredit osigura i vinkulira na banku, kako bi u slučaju da se nešto desi, banka mogla da se namiri. Ono što je izuzetno važno i što su neke banke već uvidele, jeste šta se dešava ukoliko korisnik kredita umre. Neke naše banke koriste taj vid životnog osiguranja i postavljaju kao uslov za stambeni kredit da takvo osiguranje postoji i da bude vinkulirano u korist banke. To izgleda kao da se građanima nameće nova obaveza i trošak. Međutim, takvo osiguranje je vrlo pristupačno za građane. Za kredit od 30.000 evra takvo osiguranje košta oko 80 evra godišnje ako se radi o muškarcu od 35 godina, ili za kredit od 40.000 evra osiguranje iznosi 127 evra, odnosno deset evra mesečno. U momentu smrti ni porodica ni banka ne moraju da razmišljaju kako će se isplatiti preostali deo duga. To je vrlo elegantan način da se takva situacija prevaziđe i da građani znaju da mogu da nađu kreditno osiguranje koji će ih u celom periodu otplate učiniti spokojnim.

U Đeneraliju već nekoliko godina imamo iskustvo sa ovim oblikom osiguranja i sa bankama i sa građanima koji sami dolaze da traže ovo kreditno osiguranje. To je devizno osiguranje i obezbeđeno je od promena kursa. Može se pla-

ćati u banci kroz trajni nalog i mogu ga koristiti ljudi od 25 do 60 godina.

Tomislav Sekulić, direktor kompanije Euro-pa Ekskluziv posrednika u prodaji nekretnina, naglašava da bi lizing nekretnina mogao biti način da se prevaziđe kriza koja je pogodila građevinsku industriju.

- Kod većine vladajućih institucija i učesnika u prometu nepokretnosti postoji dobra volja da se iznađu načini da se prevaziđe situacija u kojoj se našla naša privreda. Lizing nepokretnosti je sajan način da se razvija još jedan način prometa, ali čini mi se da mu se jako malo poklanja pažnje. Šteta je da se propusti prilika da se napravi novi Zakon o lizingu, jer mi u svakodnevnom kontaktu sa potencijalnim korisnicima ovog proizvoda možemo da čujemo kakve su njihove želje i motiv da da za-kupe nepokretnost. Suština je da oni koji donose odluke moraju da vode računa o krajnjem korisniku. Svi smo u službi potrošača i ne vidim razlog da nepokretnost po isteku perioda lizinga ne može da pređe u vlasništvo onog ko je plaćao lizing. Treba dozvoliti davaocima lizinga da pokažu kreativnost i da se u tržišnoj utakmici izbore za potrošače. Nije tu glavna odgovornost na državi, već bi i svi ostali učesnici na tržištu trebalo da daju svoj doprinos. Ovakva vrsta proizvoda bi inicirala građevinsku industriju. Ja sam u kontaktu sa investitorima koji bi ustupili nekretnine koje ne mogu prodati, jer je tražnja smanjena. Ali nikome se to ne isplati, jer ne postoji pravni ambijent.

Petar Gavranović, generalni sekretar Asocijacija lizing kompanija, procenjuje da bi regulisanje lizinga nepokretnosti moglo privući značajne investicije u srpsku privredu.

- Pošto u Zakonu o finansijskom lizingu nije definisan lizing nekretnina, naše članice su osnivale ćerke firme i pokušavale preko rent kompanija da uđu u posao finansiranja lizinga nekretnina. Njima je zakonski okvir Zakon o obligacionim odnosima, ali u njemu je niz nedorečenosti i problema sa poreskog aspekta. Ključni problem je PDV na lizing nekretnina.

Mi smo zapostavili kreditiranje i finansiranje privrede. Lizing kao proizvod je pre svega namenjen pravnim licima. Tu je šansa da pokrenemo i našu privredu, koja je krenula na stranputicu nelikvidnosti. Drago mi je da smo na istom kolu-seku sa NBS i voleo bih kada bi i nadležna ministarstva shvatila problem, ali glavno pitanje je vreme. Nama prolazi vreme, okruženje realizuje svoje projekte, a mi i dalje tapkamo u mestu. Portfolio lizinga nekretnina u Evropi u prošloj godini iznosio je 205 milijardi evra. Novi plasmani u lizing nekretnina u 2009. godini iznosili su 24,5 milijarde. Od kada je kriza obuhvatila Evropu, plasmani u lizing nekretnina pali su za 30 odsto, ali to je i dalje ogroman novac. ◀

Miloš Obradović

Na ovoj stranici u štampanom
izdanju nalazi se reklama

Na ovoj stranici u štampanom
izdanju nalazi se reklama

► nuspojave

piše: Teofil Pančić

Fašističko bratstvo i jedinstvo

Šta biva kad oni koji se najviše ponose međusobnom mržnjom i poletno skandiraju klanju onih drugih najednom padnu jedni drugima na rutave grudi

Kad me vide kakvo sve štampano i virtuelno đubre bistrim ceo dan do podne, bliski ljudi, ali i slučajni nailaznici, brižno me pitaju: "pa dobro, kako možeš"?! Šta ćete – takav posao, odgovaram, sležući ramenima. Oni što se motaju po nuklearkama izlažu se riziku od pojačane radijacije, čistačice ribaju tuđa govna, šoferi svakodnevno nose i svoju i tuđe glave u torbi, poslanici Skupštine dolaze u kontakt s Natašom Jovanović, hirurzi kopaju po ljudskim utrobama, a o patolozima bolje da ćutim. Svaki zanat ima svoje rizike i opasnosti, stresne i nehigijenske nuspojave, baš kao i svoje veselje...

Tako sam – sve sortirajući i gdegdje analizirajući svakojaki verbalni šoder – s godinama prikupio i arhivirao pozamašnu kolekciju Javnih Ludaka, što ovdašnjih, što onih "iz okruženja". Pa ipak, moram da priznam da mi je Franjo Jurčević, župnik crkve sv. Jelene Križarice iz Kastva kod Rijeke, avaj, do sada bio sasvim nepoznat. Don Franjo iz Kastva?! Što jes' jes', zvuči kao nekakav osobito živopisan lik iz kakvog mahnitog romana s ganganjem i pucanjem iz dragocenog etnoantropološkog opusa Ante Tomića, ali nažalost nije. Don Franju, takvog kakvim nam se sam s velikim veseljem prikazuje, kanda ni Tomić ne bi napisao: ovaj pisac je ipak čovek humanista, koji neka-ko voli i najzaguljenije među svojim likovima.

Pa dobro, pitaćete me vi, ali šta smo mi koji antrag tom don Franji i šta je taj don Franjo nama? Ono što je zanimljivo glede don Franje jeste da se taj osebnjuni individuum nedavno na svom m.f. *blogu* (a no će bi?) radosno pozabavio beogradskom Krvavom Nedeljom u kojoj su ljupke falange Naših Malih Fašista bile navrle da "biju pedere" koji paradijaju a da njih nisu pitali za dozvolu, pa kad se ispostavilo da ne mogu da ih do'vate, onda su se (privremeno) zadovoljile razlupavanjem drugih, dostupnijih bića, stvari i pojava.

E, tu je don Franjo udario u slavu i hvalu "normalnih Beograđana" koji su osvetlali obraz vaskolikom balkanskom patrijarhalnom mužjaštvu, vapijući da je krajnje vreme da i "normalni Zagrepčani" pokažu istu dozu odlučnosti, a ne da im ti gnusni sodomiti i razvratne lezbejčure paradijaju okolo a oni samo stoje sa strane i nemoćno dobacuju, *ko pičkice*. Ove poslednje dve reči, doduše, nije napisao don Franjo nego sam ja tako preveo njegove reči "na srpski". Uostalom, na čistom i pravilnom hrvatskom (a po davnim titlerima filma *Rane*, tim nepravedno zaboravljenim klasicima primenjenog kretenizma) to bi se reklo *ko pizdice*, što je već čist' nekaž drugo. Nivej, blog veselog don Franje poprilično je odjeknuo po "regiji" i doneo mu naprasnu (ne) slavu, a ono zbog čega je znakovit – pa utoliko i važan – jeste što je on tek vrh jednog neobičnog ledenog brega, najprepoznatljiviji individualni ton u jednoj sveopštoj simfoniji *fašističkog bratstva i jedinstva*.

Ah da, pre nego što se pomnije pozabavimo ovim novim *pokretom*, ima nešto što vam o don Franji Jurčeviću nisam rekao, a što bi možda bilo zgodno da znate. Pomniji istraživači njegovog lika i dela (npr. Predrag Lucić u *Novom listu*) upozorili su javnost – dokumentovano, nego šta! – da je narečeni župnik & blogger inače sve samo ne

naklonjen tom njemu do nedavno tako egzotičnom narodu zvanom Srbi, da nikada ranije nije javno detektovao tragove bilo kakvog prisustva "normalnih Beograđana" igde u poznatom kosmosu, te da je tipus, naprotiv, štaviše i dapače, veliki i otvoreni simpatizer ustaškog pokreta i genocidne tvorevine Endehazije. Koja, hm, kako bih vam rekao, na Srbe nije baš blagonaklono gledala čak ni kad su atestirani heteroseksualci.

Don Franjo je, velim, samo najpoznatiji slučaj ove sorte. Beskrajna kloaka sajber-prostora napunila se bratskom podrškom beogradskoj fašističkoj rulji od kojekakve ustaške i proustaške sabrače iz Krocije & dijaspor, ili od bosanskih vahabita i njima sličnih ljubitelja neurednih brada i urednih burki, a i sa Kosova, bogme, pristiže nešto radikalnih albanskih glasova simpatije i podrške... Sve u svemu, oni koji se najviše ponose međusobnom mržnjom kao načinom života i svenatkriljujućim pogledom na svet, svi oni što entuzijastično skandiraju klanju i istrebljivanju onih drugih, najednom padoše jedni drugima na rutave grudi?! Karamba & karambita, kakav izliv *međumuške nežnosti*, da se i rahmetli Fredi Merkjuri postidi, da čedno obori pogled?!

Ako vam sve ovo izgleda čudno, čak *nastrano*, ne mogu vas kriviti. Možda je na ovom mestu najprikladnije upotrebiti amfilohijevski diskurs. Vaistinu, među fašistima raznih "bednih malih istočnoevropskih država" (Ištvan Bibo) povremeno umeju da buknu takvi izlivi strasti, to jest "pohota puti i pohota očiju", što bi rekao puk. Radović. Nije to neobično ni neobjašnjivo: u jarostima i nasilju drugih fašista, "prvi" fašisti prepoznaju sebe same, pa se sebi dive i na sebe onaniraju, kroz druge kao medijum. Pošto im je mržnja prema "pederima", "ciganima" i sličnim univerzalnim Dežurnim Krivcima zajednička, i pošto ne moraju da se otimaju oko nje – kao što moraju oko "pravednih nacionalnih granica" i sličnog – ništa im ne stoji na putu da podržavaju jedni druge, da se virtuelno ljube u usta, da ne rečem štagod sočnije. Međutim – šta? Ta je njihova privremena i varljiva ljubav – tu opet prizivamo Amfiloxija u pomoć – *jalova i bez poroda*. Zašto? Zato što je *neprirodna*. A zašto je neprirodna?

Umesto odgovora, evo jednog "sveevropskog" primera. Razne su se ekstremno desničarske i giga-mega patriotske stranke iz brojnih evropskih zemalja bile udružile u jednu poslaničku grupaciju u Evropskom parlamentu, po principu ideološke srodnosti – dakle, baš onako kako to čine, na primer, socijaldemokrate ili demohrišćani. Međutim, kako su se brzo i lako sastavili – još su se brže i lakše rastavili. Jer, jbgga, nema tog lepka koji će držati mađarske i slovačke nacionaliste, ili lepenovce sa islamistima, ili flamanske i valonske antiimigrantske harangere etc. U konačnom zbiru uvek pobeđuje njihova suština, a to je dubinsko palanaštvo, vapijuća malograđanština, parohijalizam, duhovna beda. Na kraju krajeva, možda je to sreća u nesreći: na svetu nikada nema dovoljno *pедера* da fašiste svih zemalja (o)drže na okupu.

“Ovaj put moraćete da nas držite za reč.”

MLADAN DINKIĆ, ministar za ekonomiju, na pitanje kako će javnost znati da se novac od Telekomu neće rasipati poput novca od privatizacije Mobtela (B92)

Svetlana Kitić,

najbolja svetska rukometašica, govori o svojoj ishrani: “Nisam sačuvala navike iz vremena kada sam se takmičila, jer da jesam sada bih imala sto kila. Tada sam jela dosta testenine, mesa, hleba, ali sam mnogo i trošila. U poslednjih godinu dana ne pamtim kada sam potražala, a kamoli se ozbiljnije posvetila sportu. Valjda je to i normalno, jer posle toliko godina treninga i odricanja dođe do zasićenja. Ali, zahvaljujući sportu, genetici, uravnoteženoj ishrani, ja i u pedesetim ne znam kako izgleda celulit, a kada se u kupaćem kostimu prošetam plažom, suprug prati znatiželjne poglede upe-rene u mene!” O muškarcima: “Čim muškarac počne više da uživa u hrani nego u meni, znači da je omatorio i da ga ne interesujem. Mislim da muškarci danas sve manje traže dobre kuvarice!” (“Gloria”)

Vesna Dedić,

novinarka Javnog servisa, odskora i književnica, ne pati od lažne skromnosti: “Ja čujem ovih dana po gradu mnoge lažne priče o sebi koje plasiraju, pretpostavljam, oni kojima sam utrčala na teren i dala gol. Nemam razloga da pravim nikakve skandale, s obzirom na to da sam za tri meseca doživela deset izdanja svog romana *Zauvek u srcu*.” (“Alo”)

Bojana Stojković,

manekenka i supruga golmana Vladimira Stojkovića, veliki je ljubitelj tetovaža, pa na pitanje da li planira još neku šaru na telu, kaže: “Tetovaže su one stvari na koje se odlučiš na brzinu, a kaješ se natenane. To se odnosi na tetovažu na leđima – devojkicu sa krilima orla, koja simbolizuje lakoću življenja. Što sam starija i zrelija shvatam da ‘šaranje’ po telu nije bila najpromišljenija odluka. Ali, sada su tu gde jesu i deo su mene. Na desnoj podlaktici imam ispisano ime supruge i to je bio moj poklon za prvu godišnjicu zabavljanja.” (“Press”)

N. N.,

meštanin iz sela Ljuba kod Šida, reporterima koji su došli da “provere kako izgleda mesto gde su vlasti umalo uhapsile Ratka Mladića”, o eventualnom komšiji kaže: “Kakav crni Mladić, kakvi bakračići! Pa ovde ptica kad sleti celo selo zna, a ne da se neznajac, pa još haški begunac krije, a da niko ništa ne primeti?! Nema nas 4000, već 400 u selu. Sve što možemo da vam kažemo jeste da je naš Stanko veliki domaćin, dobar čovek i dobar komšija! Bio je poznat po farmi koza i odličnom siru koji je pravio, hteo je i da proširi posao s tim, ali mu posle hapšenja sve to pade u vodu. Ipak, vi proverite, možda je angažovao generala da mu čuva te koze, ko zna.” (“Press”)

Kurir

Čitalac ovog lista je fotografisao Karlu del Ponte, bivšu glavnu tužiteljku Haškog tribunala, na Azurnoj obali u kupaćem kostimu, a poslanici i bivši političari veoma rado su komentarisali objavljenu fotografiju:

Dobrivoje Budimirović Bidža,

član Glavnog odbora SNS-a, nekada gradonačelnik Svilajнца iz SPS-a, ne bira reči kada ocenjuje Karlu del Ponte: “Hermafrodit ili šta već, al’ žensko, što se mene tiče, nije!”

Radivoj Milutinović,

poznatiji kako Muja Lopov, proglašen svojevremeno za predsednika “virtuelne Srbije”, prozio je Karlu del Ponte više puta, ali je njegova ponuda još uvek bez odgovora: “Nije sve u lepoti, već u žrtvovanju za svoju zemlju. To mi je bila osnovna namera kad sam se odlučio na prosidbu Del Ponteove.”

Dragan Šormaz,

samostalni poslanik u Skupštini, kaže da kad god se pomene Del Ponteova, u glavi ima scenu njenog čuvenog saplitanja na stepenicima: “Na nju nikad nisam gledao kao na ženu, iako je, naravno, žena. Previše je gruba i muškobanjasta za moj ukus.”

Radivoje Raka Radović,

nekada poslanik SPS-a i gradonačelnik Trstenika, sada predsednik partije Naš dom Srbija i odbornik u opštini Trstenik, kaže da mu se nimalo ne dopada Karla del Ponte, čak ni u kupaćem kostimu: “Kao muškarac u njoj ne vidim ništa ženstveno!”

Borka Milankov Crepulja,

“bivši švajcarski diplomata pri misijama OEBS-a i stručnjak za mir, govori o pozadini nemira na Paradi ponosa, sa koje je poslata poruka da NATO nema alternativu ni po cenu Evropske unije”: “Ova generacija koja je bila na ulicama ne može da prihvati ulazak u NATO alijansu, kao što vam niko ko je preživeo Jasenovac neće reći da je tamo bilo dobro i da želi da se vrati. Sve što govori da nešto nema alternativu označava ropstvo. Vi se možete odlučiti da li ćete biti dobrovoljni rob. Ako vodite neku zajednicu i govorite da nemate alternativu, to znači da vas neko vodi, a ne vodite sami sebe. Odnositi se prema NATO-u na ovaj način, da se mora nekom hrliti, to znači da trčite ka dželatlu. To vide mladi ljudi i zato su svoj protest pokazali na ulicama, to nisu huligani već deca koja ne žele da budu robovi. Ti mladi ljudi ne žele da gledaju promociju NATO-a u svojoj zemlji. Pobuna protiv nepravde je prirodna stvar.” (“Pravda”)

Ilda Šaulić,

pevačica i kćerka, kaže da nije baš ekspert za kuvanje: “Kod nas je normalno da žena bude i prava majka i domaćica iako je to izuzetno teško. Dopada mi se kada muškarac kaže: ‘Neću da mi žena bude u kuhinji i miriše na alevu papriku i zapršku, nego na parfem, i da mi bude lepa.’ Sebe prepoznajem u toj kategoriji, ali to zahteva da o materijalnom momentu brine neko drugi.” A kada mora nekoga da nahrani, to radi: “Uz pomoć raznih restorana! Trudim se da bude lepo i romantično, uz specijalnu dekoraciju, naročito odabran stolnjak, čaše. Već tako postavljen sto daje specifičan osećaj. Moja sestra nije u tom fazonu i zgranuta je kada čuje da kupujem stolnjake i servise i onda mi kaže: ‘Aman, Ilda, za koga to kupuješ!’ Volim da kupujem te lepe stvari!” (“Blic Puls”)

Dragoslav Bokan,

reditelj, u devedesetim vođa paravojne formacije “Beli orlovi”, danas glavni i odgovorni urednik novog časopisa “Vodič za život”, govori o listu koji uređuje: “Ljudima treba vedrina, potreban im je osmeh i podrška u osećanju da život ipak nije besmislen, uprkos svim nedaćama koje nas svakodnevno iskušavaju. Ovakav adrenalinski pristup koji nam vraća nadu jeste i sama suština ‘Vodiča za život’.”

U koje ideale danas veruje: “U iste one ideale u koje sam verovao nekad, u koje i dalje verujem. Verujem u život, onaj istinski, slobodni život, neuporedivo lepši i uzbudljiviji od sive svakodnevne koja nas je obmotala kao svileni gajtan, pa nas guši i davi odavno, od kad znam za sebe.” Kako danas gleda na svoj politički angažman iz protekle decenije: “Sa tugom, nostalgijom i osećanjem propuštene šanse čitave moje, i ne samo moje generacije. Kada to kažem, ne mislim samo na to što očigledno nismo uspeli u onome o čemu smo maštali, već na to da su svi naši ideal, gledano iz ove perspektive, bili deo nekakve nama tada nevidljive ‘društvene igre’ sa nacionalnim osećanjima na jednoj, ili želje za boljim životom na drugoj strani. I nije stvar toliko u tome da li ste formalno pobedili ili izgubili, već da li je vaša borba imala smisla, da li je bila, kako bi to samuraji rekli, ‘dobra borba’ ili nije.” (“Pravda”)

Zorica Karanović,

autorka bestseler *Kako uloviti muža*, kaže: “Kada čujem da muškarci više varaju od žena, naježim se. Pa sa kim to muškarci varaju svoje žene nego sa drugim ženama.” (“Stil”)

(“Večernje novosti”, 19. 10. 2010)

Na ovoj stranici u štampanom
izdanju nalazi se reklama

► lisica i ždral

piše: Ljubomir Živkov

Nečista krv

Bi li se Anđelinin prvenac dao preurediti tako da postane ipak politički korektniji

Nisam obožavalac Anđeline Džoli (kao oni: nisam član nijedne partije, ali...), hteo ne hteo opet doznam štošta o njoj. Znam da joj je Željko Mitrović rekao istorijsko ne, preko glave je nama dela u kojima su Srbi stalno loši, vlasnik "Pinka" podsetio me je na ranog mene, pre trideset godina imao sam kao muzičar dosta posla, snimanja za RTS (VIS "Lole"), koncerti, turneje, ali sam se, zlu ne trebalo, bavio i kamernijom muzikom, svirao na kućnim zabavama i u kafanama, e, jedne je kobne večeri mladi gazda mene i gitaristu zamolio da sviramo tiše, premda su se gosti drali, a mi smo, mic po mic, hoteći da opravdamo svoju dnevnicu, možda zaista i zapevali malko preko glasa, uglavnom ja sutradan dam neopozivu ostavku, otkaz! Poslodavac se pozivao na svoj intimni osećaj da je muzika bila preglasna, ja sam krivicu svaljivao na raspojasanu klijentelu... "Pa ne mogu ja gostima da kažem da budu tiši!" – planuo je gazda. – "Ne možete ni nama, vi ste gazda restorana, ja sam svoj gazda i neću više kod vas da sviram." Niste vi dirigent, hteo sam da dometnem, ali sam odustao videvši da mu je dosta nadmudrivanja. E sad, bih li bio toliko svilen i toliko ponosit da mi je to bio jedini posao?! Teško. Tako i g. Željko. Moglo mu se da bude dobar rodoljub pa je to i bio.

Slavna pak glumica malo-malo pa u Bosnu, skokne i do Crne Gore, ostavljajući Hrvatsku i Srbiju da venu, predsednik Tadić primio je u Njujorku Roberta de Nira (ili Robert njega, svejedno), na Andrićevom vencu primio je vakcinu i Džonija Depa, zna se znači da je prijatelj i filma, a ne samo sporta, a Anđelina nedostupna pa nedostupna. U Hrvatskoj su joj se nekoliko puta nadali, čekali je te u Dubrovniku te ne znam gde, diva samo šparta po Bosni, merka lokacije ili posećuje izbeglice, pa ju je g. Dežulović opisao kao ženu koja voli kupovati cipele, usvajati djecu, tetovirati se i zajejavati Hrvate. Što važi i za nas Srbe: Srbija i Bosna u istom su klimatskom pojasu, sa istovetnom florom i faunom, reljefom, Drina im je čak zajednička, izbeglica u Srbiji ima napretek, ali nam nije pisano da budemo posećeni i vsjo!

Bićemo zato prikazani u filmu, ali kako?

Scenario prethodno ovenčan odbijenicom iz "Pinka" nije se dopao ni ženama u sarajevskom udruženju žrtava rata pa su izdejtvovala zabranu snimanja u BiH. Ta je ferbota povučena a ja sam tek danas dobrotom nepoznatog insajdera pročitao o čemu se radi: Srbin siluje Muslimanku, jer je takav adet ratni, ali se među nasilnikom i žrtvom nenadano rodi ljubav, on ju sakrije od svojih, voli je i donosi joj provijant, ali je na kraju filma ili na kraju rata ubija jer misli da je izdala njegove saborce. Hm. Barem u dva navrata našijenac ostavlja rđav utisak, prvi put kad kao član kolektiva siluje, drugi put kad opet zbog pripadnosti grupi glumi Tarasa Buljbu, kad lično ubija nekoga ko mu je dragocen.

Siže uopšte nije rđav, dapače, ali bi se mogao doterati tako da i

mi Srbi pohrlimo u bioskop, da iznajmljujemo film u video-klubu ili da ga kupimo od naših ličnih pirata. Trebalo bi ga samo malo doterati: mlada američka novinarka, ili jako lepa devojkica koja na Princetonu dovršava doktorat iz antropologije, sazna da je glavnog junaka odgojila baka (mati mu umrla od velikih boginja), pronađe baku u staračkom domu, ispostavi se da je potonja mimo svoje volje zanela sa poručnikom Crvene armije, ali nasilnik nije bio Rus, nego neki Azijat iz ne zna se koje sovjetske republike, poginuo posle u Berlinu; zet pa bakin, a otac njenog unuka, isto nije bio Srbin, roditelji su mu bili diplomate, mati Japanka, iz Kjota, otac rodom iz Omska, službovali u Egiptu, tako da unuk koliko ima srpske krvi?...

"Zet mi je još živ!" – dovikne baka dok joj posetiteljka maše sa kapije iznenađujuće prijatne ustanove za stara lica – "ima neke rudnike u Ukrajini..." Amerikanka zastane, a starica će: "Kad mi je ćerka umrla vratio se u Sovjetski savez i bio direktor nekog basena pa je taj basen otkupio..." Mlada novinarka ili doktorantkinja ti pravac Ukrajina, nađe tamo magnata, tamnoookog sredovečnika koji pleni šarmom te opštom kulturom stečenom što u Kairu što u prvoj zemlji socijalizma, ona mu ispriča šta se dogodilo sa njegovim sinom u Srbiji a po čijoj je ratnoj biografiji snimljen kandidat za Oskara, saznala je i gde sin živi, otac i novinarka njegovim avionom doleću u Srbiju, džipom odlaze u Banatsko Magličevo gde je ratni veteran kupio kuću sa patosanim dvorištem, okućnicom, dvema kotarkama, podrumom, štalom, bunarom, sve za dve hiljade evra, otac vidi sina prvi put posle toliko godina, stari meša ukrajinski, ruski i srpski, sin čuti i ne skida oči sa gošće koja ga podseća na onu koju je voleo i ubio, avaj, gošća je već vodila ljubav sa njegovim ocem u avionu, što ratniku budući pomalo i pijana poveri dok sede na banatskom porču. Iako tek natuca engleski ovaj sve razume te cijankalij koji je nosao da ne padne živ balijama u ruke uspe fino u očevu čašu sa komovicom, ali kobnom zamenom (jer nije umela da pije iz fićoka) otrov popije novinarka ili studentkinja koja poslednjom snagom kaže domaćinu da će biti optužen za ratni zločin, a možda i za ovo ubistvo, a da će otac jedan rudnik prodati kako bi platio advokate, dok će drugi rudnik pokloniti rudarima jer mu je sinulo da eksploatacija čoveka po čoveku ne vodi dobru; sin, iako šokiran, na rukama odnosi samrtnicu na zadnje sedišta džipa koji pa neće da upali te zovu on i njegov baba telefonom hitnu pomoć, ova iz Zrenjanina stiže za četiri minuta, bolesnica dobija protivotrov, bolje joj je, ali ima potpunu amneziju te nakon par dana počinje da uči ćirilicu i srpske reči...

Ovim dodatkom, koji ne bi trajao više od dvadeset minuta i koji bi koštao možda petnaest miliona dolara, priča bi dobila na slojevitosti, a autorka bi se otrešla zamerki da je srbo mrzac. ◀

Pozorište: "Rođeni u YU", JDP

Tragovi u krvi

Ova je predstava nešto sasvim drugačije od klasičnog "repertoarskog pozorišta". To je, moglo bi se reći, pre neka vrsta kolektivnog autobiografskog eseja ispisanog pozorišnim sredstvima

Na početku predstave *Rođeni u YU* (režija Dino Mustafić; Jugoslovensko dramsko pozorište), svi glumci koji su u njoj angažovani izgovaraju svako svoj "jedinствeni matični broj građana" ili JMBG; na kraju predstave ta se scena ponavlja, osim što sada izgovaraju i svoja imena i prezimena: Marko Bačović, Slobodan Beštić, Predrag Ejodus, Mirjana Karanović, Anita Mančić, Branka Petrić, Anđelika Simić, Milena Vasić, Radovan Vujović.

Nije li "klasična" ideja pozorišnog čina to da u njemu glumac bude "neko drugi"? Da se zove drugačije nego što mu to piše u ličnoj karti, da drugačije govori i čini, da *uprizoruje*

nekoga i nešto što nije on/ona, tamo izvan scene, sa one strane nevidljive, ali zato ne manje neprobojne pozorišne rampe? Na kraju krajeva, je li, zato je *glumac*?! Za Mustafića i ekipu dramaturga koji su radili na ovoj predstavi bez klasičnog dramskog tekstualnog predloška (Božo Koprivica, Filip Vujošević, Milena Bogavac; Maja Pelević, Miloš Krečković; JMBG-ovi nepoznati), kao i za "spoljne" autorske saradnike ili pridonosnike, među kojima su i Dušan Jovanović i Goran Stefanovski, radikalno razbijanje te konvencije, pa i razni drugi vidovi relativizovanja *pozorišne iluzije*, nisu bili samosvrhoviti teatarski "subverzivni" čin (uočljivo, i nije taj postupak tako nov i radikalan

Foto: Aleksandar Andić

da bi danas nekoga ostavio bez daha i da bi samim sobom bio neka vrednost), nego prikladno sredstvo kojim su naumili naglasiti specifičnost pozorišnog poduhvata zvanog *Rođeni u YU*. I u tome su svakako uspeali.

DECA JUGOSLAVIJE: Ova je predstava, naime, nešto sasvim drugačije od klasičnog "repertoarskog pozorišta". Ovo je, moglo bi se reći, pre neka vrsta *kolektivnog autobiografskog eseja*, ispisanog pozorišnim sredstvima. Kako sad to – autobiografsko, a kolektivno? Priča komada-bez-komada *Rođeni u YU* zapravo je niz fragmenata, krhotina i *memory gelera* (ako je i dolepotpisanom dozvoljeno autocitiranje) koje povezuje potraga za, hm, ne

toliko onim prustovskim *izgubljenim vremenom* (kako bi to bivalo sa klasičnim "jugonostalgičarskim" sentiš diskursom, koji ume da bude estetski problematičan kad u neprevrelom stanju istupi iz sfere privatnog) koliko za izgubljenim ili bar ozbiljno poljuljanim identitetom "dece Jugoslavije". A baš to su svi glumci i drugi akteri ove predstave, a svakako i gro njenih dosadašnjih i budućih gledalaca: svi smo mi *rođeni u Jugoslaviji* (i njeni smo sinovi i kćeri, šta god mislili i osećali prema preminuloj/ubijenoj "majci"). Pretežno onoj socijalističkoj, ali i Kraljevina dolazi u obzir (kao u slučaju Branke Petrić).

Kada jedan Frederik Begbede piše *Francuski roman*, u kojem među ostalim preispituje i to šta danas (za njega) uopšte znači biti "Francuz", on barem može da se pozove na predstavu – koliko god po mnogo čemu klimavu, zastarelu, čak lažnu – o jednom *stabilnom* identitetu, s kojim ćeš se konformisati ili koji će te, pak, žuljati, pa ćeš nastojati da ga redefinišeš, da ga proširiš u nekim do tada nezauzetim pravcima, što je sasvim normalno činiti sa *živim* identitetima. Biti, međutim, "rođen u YU" i biti bitno ljudski i identitet-ski određen time – a to su svi akteri ove predstave, osim možda Radovana Vujovića, godište orvelovsko, osamdeset i četvrto, jedinog dovoljno mladog da se na početku predstave "pobuni" protiv Beskrajne Priče o Jugoslaviji – znači proživeti godine pune zrelosti i snage u svojevrsnoj *vezanosti za mrca*: osloboditi ga se ne možeš jer ti je pod kožom; verovati da ga možeš sastrugati sa sebe ili je utopija ili podlaštvo – ovo potonje dokazuju brojni primeri onih koji su u tome "uspeali" tako što su postali nacionalistički konvertiti, neretko upadljivo histerični mrzitelji delova sopstvenog dojučerašnjeg identiteta. Mustafić i saradnici, dakle, svoje preispitivanje iliti *merenje tragova YU u krvi* svih nas koji – sa bilo koje strane rampe – sudelujemo u pozorišnom činu, prevashodno prepuštaju samim glumcima: otuda je "recitovanje" nečega naizgled tako nepozorišnog kao što su JMBG-ovi desetak građanki i građana koji su zaposleni kao "izvođači glumačkih radova" zapravo promišljen i duboko smislen potez: izvlačeći ih iz bezbedne (pa makar i vrhunski izvedene) rutine klasičnih glumačkih zadataka, reditelj i dramaturzi puštaju glumce da presudno kreiraju tok i oblik "dramske"

priče, ispunjavajući je ličnim uspomnama, emocijama, reminiscencijama na mladost i odrastanje u Zemlji Koje Nema, na sve lepo na šta ih asocira, ali i na simptome njene buduće propasti, kao i na krvavu i sramnu propast samu. Neizvalno je izdvajati nekog od aktera, od izvanrednih Ejdusa i Bačovića do Mirjane Karanović koja lako i prirodno zagospodari pozornicom pri svakoj "svojoj" sceni, no opet, scene Branke Petrić, naročito njena priča o životu sa Bekimom Fehmiuom, i o jednoj strašnoj umetnikovoj Samoći usred nesreće, samoći preko koje smo manje-više svi odveć dugo odviše olako prelazili, jesu nešto što će malo ko od gledalaca ove predstave ikada uspeti da zaboravi.

RITUAL I KATARZA: Katarzično dejstvo ovoga pristupa ne izostaje, što se jako dobro da osetiti u publici (dolepotpisani je gledao prvu reprizu), koja precizno oseća i proživljava sa glumcima ovaj svojevrsni oslobađajući *ritual očišćenja*. Kad smo već kod rituala i katarze: pri početku predstave intonira se himna *Hej, Sloveni*, koja će mnogima od nas *rođenih u YU* biti jedina u našim životima prema kojoj *nešto* osećamo; nemali broj ljudi u publici ustaje, neki i pevaju, što nije akt *pozorišne naivnosti* (jer gledalac dobro zna da je intoniranje himne, svejedno koje, deo dramskog čina, kojem on načelno tek "spolja" prisustvuje, isto kao što neće početi da beži ako neko Dramsko Lice sa scene pripuca ili poviče "požar!"), nego je svojevrsna *demonstracija*, akt solidarisanja i aktivne emotivne razmene, poruka koja glasi: razumemo se dobro, o istome govorimo.

Sa čisto "pozorišnog" stanovišta, *Rođeni u YU* sasvim je rizičan poduhvat. Stvar je lako mogla da krene po zlu ili da se naprosto negde raspadne; ruku na srce, ima tu i viškova i praznijeg hoda, dvočasovnoj predstavi treba neko vreme da se razmahne, ali se rizik naposljetku ipak isplatio. Umetnost koja se sistematski ne hvata u koštac sa bitnim, bolnim, kontroverznim značajkama identiteta samih umetnika i ljudi oko njih možda može biti "lepa", ali teško da može biti dobra, kamoli važna – ne u banalno socijetalnom, nego u emotivnom, dubinskom smislu. *Rođeni u YU* utoliko je i važna i odvažna predstava. A ako niste rođeni u YU – onda ništa...

Teofil Pančić
(JMBG poznat redakciji)

Put ka celini

“Oktobarski salon je nekada bila velika reprezentativna izložba. Sada se u njoj proglašava za umetnost ono što nije umetnost. Marina Abramović jeste umetnost, i to zato što su njeni potezi uvek veliki. Ali to samo jednom uspe, i bude dokument epohe. Likovna umetnost nije umrla. Samo, kod nas se ponašaju kao da jeste”

IZLOŽBA AKVAREL KAO znak, simbol, put ka celini, otvorena ovog ponedeljka u Galeriji Grafičkog kolektiva, prva je izložba akvarela Miodraga B. Protića u Beogradu. Prikazani radovi su nastali osamdesetih godina, uglavnom tokom studijskog boravka u umetničkoj koloniji Yaddo, Saratoga Springs, u Sjedinjenim Američkim Državama, s namerom da ilustruju Protićevu višedecenijsku produkciju radova na hartiji.

Miodrag B. Protić (1922) je slikar, kritičar, teoretičar, istoričar umetnosti, pisac i – osnivač i prvi i dugogodišnji upravnik Muzeja savremene umetnosti u Beogradu. Razgovarali smo u njegovom muzejski urednom ateljeu, pred velikim platnima koja upravo dovršava.

“VREME”: Dok smo ugovarali ovaj sastanak, insistirali ste da sačekam postavljanje izložbe zato što, objasnili ste, tek kada vidite svoje akvarele razmeštene u prostoru Galerije, moći ćete da govorite o izložbi. Delovalo je da izložbu doživljavate kao posebno umetničko delo.

MIODRAG B. PROTIĆ: Loša izložba i najbolje slike može da obezvredi. Ja, kao dugogodišnji direktor muzeja, to znam. Izložba je celina i mora da bude komponovana u zavisnosti od sadržaja i od prostora. Mislim da je izložba mojih akvarela u Grafičkom kolektivu postavljena kako treba. Imao sam izvesnu bojazan da li će moći da se sklope stakla za *Veliki znak* (*Maljeviču u čast*), krstoliki akvarel tri metra širok. Ali, pronađena je neka masa koja može da zalepi ta stakla, i sve je savršeno uspešno. Ranije tako nešto nije postojalo, morali ste da idete u staklorezačku radnju, da čekate da se to uradi...

Vaš izbor da u Grafičkom kolektivu pokažete prvu izložbu akvarela je i neka vrsta omaža vremenu kad ste i u ovoj galeriji počinjali slikarsku karijeru.

Jeste, tu su se sastajali umetnici iz grupe *Samo stalni*, a kasnije i mi iz *Decembarske grupe*, nastale kad je umetnost dobila izvesne slobode, kad je prestao socrealizam. Tada su se stariji umetnici, naši umetnički oci, povukli iz *Samo stalnih*, a mi mlađi smo ostali i osnovali *Decembarsku grupu*. Trebalo je da izlažem u Grafičkom kolektivu prošle godine, kad je obeležavana šezdesetogodišnjica te galerije, ali bio sam zauzet: imao sam veliku izložbu u Nišu, u Srpskoj književnoj zadruzi je objavljen treći deo moje knjige *Nojeva barka*, a morao sam da učestvujem i u tekućem umetničkom životu.

Zašto tek sad prva izložba akvarela, s obzirom na to da se tom tehnikom bavite još od osnovne škole?

Zato što mi akvarel, u izlagačkom smislu, nije bio prioritet. Izlagao sam ih u Zagrebu pošto sam se vratio iz umetničke kolonije Yaddo, i mislio da je to dovoljno. Ali, ispričaću vam dve anegdote iz tog vremena. Učitelj nam je diktirao basnu i tražio da je ilustrujemo. Odmah je primećio moj rad, pohvalio ga, i pokazao celom razredu. Od tada me je prozivao: “Protić, majka crtanja, izađi na tablu.” Mene je to, zbog reči *majka*, sećam se, sekiralo. A druga priča je sledeća. Jednom prilikom, šetajući sa roditeljima po glavnoj ulici Vrnjačke Banje u kojoj smo živeli, moj otac je ušao kod knjižara Grujića da nešto kupi. Tamo sam ugledao crnu plehanu kutiju sa okruglim bojama. Ne znajući da su to akvareli, niti čemu služe – u školi se bojilo drvenim plavazima – toliko su mi se dopali da sam zamolio

roditelje da mi ih kupe. Eto, tako je sve počelo. Moj otac je bio delovođa Vrnjačke Banje i sekretar Demokratske stranke Ljube Davidovića. Odselili smo se iz Banje kad očeva stranka više nije bila na vlasti i preselili se u Kraljevo gde jeste, pa sam tamo učio gimnaziju. Ubrzo se pokazalo da najbolje crtam i pišem u razredu. Moj profesor likovnog, plemeniti Vandel Badulji, Albanac, rekao mi je: “Protiću, s obzirom na to da ste kao odličan đak oslobođeni mature, pogrešićete ako mimoidete tu činjenicu da ste vi prvi umetnik od svih đaka koje sam u nekoliko pokolenja imao. Zato, budite ono u čemu ste vi jedini, a ne ono što i ostali mogu da budu.” Za vreme letnjeg raspusta, profesor Badulji je od mojih radova napravio izložbu u gimnazijskoj sali. Za sliku *Motiv sa Ibra* rekao mi je da bi je sigurno svaki žiri primio za izložbu, a kao potvrdu tog svog mišljenja dao mi je štafelaj. Kad je kasnije, u Beogradu, na početku učenja slikarstva, moj profesor Mladen Josić video tu sliku, rekao je: *Sa ovim se završava, a ne počinje.*

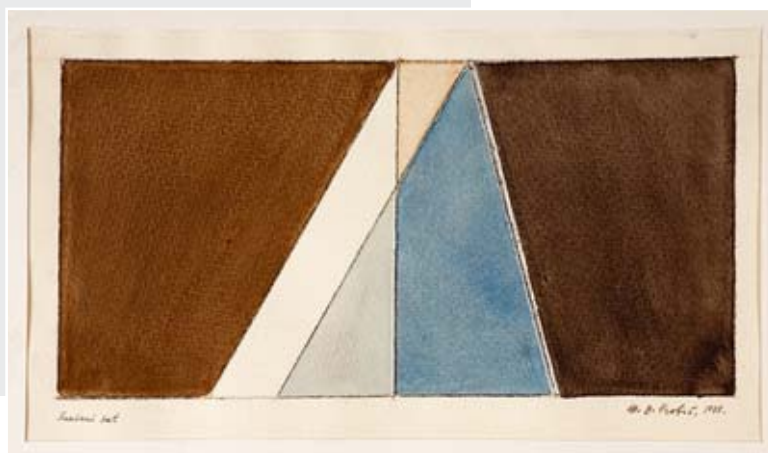
Vaši radovi govore da ste uvek bili verni modernizmu, pisali ste i likovnu kritiku.

Već je taj, maločas pomenuti *Motiv sa Ibra*, bio u sezanovskom stilu. Naslikao sam ga 1940. godine. Sezan me je privukao zbog strukture slike, geometrijske i promišljene. A prvu kritiku sam napisao o Miči Popoviću u “Glasu”. Kad je to pročitao Dobrica Ćosić, koji je tada bio u Centralnom komitetu Srbije, tražio je da predem u “NIN”. Tamo sam pisao o Konjoviću, o Lubardi i drugima. Konjović je posle tog mog teksta tražio da napišem

Miodrag B. Protić

Foto: M. Milenković

Sunčani sat, 1988.

monografiju o njemu, Lubarda da predstavim njegovu izložbu u katalogu. Za vreme socrealizma sam ćutao, kao da ništa ni o čemu ne znam. Samo sam slikao. I čitao sam, znao sam napamet *Savremenike* Renea Igoa, prikaz prvih decenija savremene francuske umetnosti. Kad sam progovorio o Mićinim slikama, svi su se pitali ko je to napisao zato što niko nije znao da ja i pišem. Pre toga sam se afirmisao samo kao slikar, izlagao sam na onim starim izložbama, socrealističkim. Održavanje su samo dve godišnje, i to kolektivne izložbe. U vreme socrealizma nisu priređivane individualne izložbe, i ako ste želeli da učestvujete, morali ste da slikate ono što vam se kaže. Ja sam znao, da tako kažem, jedan način kako da mi prime sliku na izložbu, a da ja ipak slikam ono što me zanima: slikao sam prividno socrealistički. Na primer, u predeo sa obale Dunava, na kome je veliko nebo, reka, dizalica, uključio sam jednog malog

čoveka koji gura kolica. To je bio radnik. Kako da odbiju sliku na kojoj je radnik? Inače, Ministarstvo kulture je tada otkupljivalo slike sa svake izložbe. Postojao je žiri najkompetentnijih umetnika – Lubarda, Peđa Milosavljević, Tabaković, Čelebonović, i ja kao član Ministarstva kulture zadužen za likovne delatnosti. Kupovali smo slike velikog formata, slike za neki budući svet, za velike, prostrane institucije, za muzeje. To je bio dokaz slobode, dokaz modernizma.

S obzirom na to da se skoro jednu deceniju čeka da počne rekonstrukcija zgrade Narodnog muzeja, ima se utisak da je šezdesetih godina, kada ste vi osnivali Muzej savremene umetnosti, bilo mnogo lakše napraviti muzej nego danas.

Varate se, i onda je bilo teško. Ali, desilo se da je umetnička elita tražila da ima galeriju. Tražili su i da ja budem upravnik, a ne Oto Bihalji. On je u vreme socrealizma napadao umetničku elitu, a zatim je, pišući o nemačkoj umetnosti dokazao

postavku srpskim parama, govorili mi da druge republike ne izlažu srpske umetnike. Ja sam odgovarao: "Zato što je Beograd centar, a ne provincija." Pravili smo izložbe najboljih umetnika, Pिकासovu, na primer, pa je Ušće, kako su svi zvali Muzej, postalo svetsko mesto. Arhitektura zgrade je bila jedinstvena, profesor Ivan Antić je toliko dobro projektovao zgradu da mi je direktor Njujorškog muzeja rekao: "Vi imate bolju zgradu od mene." Zašto? Zato što muzeji najčešće imaju izdijeljen prostor, a naš Muzej je imao pet nivoa, i vi ste sa bilo kog nivoa mogli da sagledate celinu. Naš Muzej je pružao osećaj jedinstva, a jedinstvo je i filozofski i estetski važno – o čemu smo pričali na početku ovog razgovora, o postavljanju izložbe.

Šta mislite, da li će Muzej savremene umetnosti nakon rekonstrukcije zgrade opet biti institucija za ugled?

Da, hoće. Ja verujem da ćemo slediti svet. Vi sigurno znate da su muzeji sada posećeniji od katedrala, da, recimo, Luvr dnevno poseti 40.000 ljudi. Blagodareći muzejima, dešava se jedna kapitalna novina: celokupna umetnost prošlosti postaje umetnost sadašnjosti. Kad gledamo *Mona Lizu* ne gledamo je juče, onda kad ju je Leonardo naslikao, gledamo je danas, istovremeno kad i današnje slike. Umetnost ne napreduje – nauka napreduje. U nauci je danas nešto dobro, a sutra je već prevaziđeno, pronađena je bolja atomska bomba, ubojitija, ili lekovitiji lek, svejedno. Zatim, umetnost, pa samim tim i muzeji koji je čuvaju i izlažu, podižu nivo globalne svesti. Da vam navedem i primer: Japan, koji je prvi osetio šta znači atomsko doba, daje ogromna sredstva Luvru da uredi Leonardovu dvoranu i dvoranu Venecijansku. Isto je to uradio i u Rimu sa Mikelandelovom tavanicom. Davao je najvećim ustanovama, onima koje su centri zbivanja, a ne siromašnim zemljama. Pitanje je – zašto? Odgovor je jednostavan: samo te velike države mogu brzo i globalno da podignu svest, male ne mogu. To vam je dokaz o dejstvu umetnosti.

Milena Barili, moguće, ne bi postojala da je vi niste otkrili javnosti...

Jednog dana sam u Ministarstvu kulture dobio pismo, molbu, Danice Barili, da se u Požarevcu, u porodičnoj kući, napravi spomen-kuća njene ćerke Milene. Objasnila je da bi kuću i Milenine radove poklonila državi. Napisala je kako je Milena živela, šta je radila. Pitao sam Peđu Milosavljevića i druge koji su bili u Parizu da li su čuli za Milenu kao umetnika, rekli su – ne. Ni ovde je niko nije znao. Prvo sam pomislio da i gospođa Danica Barili, kao i svaka majka, misli da joj je ćerka genije, ali me je njeno pismo, lep stil, gospodski

rukopis, navelo da ipak sam pođem u Požarevac i vidim o čemu je reč. U monografiji o Mileni opisao sam zaprepašćenje onim što sam tamo video: fantastične slike, jednu vrlo školovanu, otmenu damu, svetsku. Sve je bilo tačno što je gospođa Danica rekla o ćerkinim radovima, i više od toga – ja sam znao bolje od nje da procenim vrednost tih slika, a ona je znala samo šta se u svetu govorilo o slikama njene ćerke. Odmah sam učinio sve da se Milenine slike kupe za budući muzej.

U vašoj poznatoj knjizi *Slika i utopija* pisali ste o Dobroviću, Šumanoviću, Mileni, Peđi i Tabakoviću kao intelektualcima i slikarima kontinuiteta. Da li ste ih izabrali zato što i vas odlikuju te osobine?

Gete je rekao da dobra slika može biti samo ona koja je savršena. Sve ostale su samo – dobre. Zna te, ja nisam pisao knjige za studente. To bi, istina, bilo dobro za njih, ali bi bilo trivijalno za mene. Pisao sam da bih u ovu sredinu uneo jedno više razmišljanje o umetnosti. Pročitao sam najbolje knjige, mnogo putovao i sarađivao sa najvećim muzejima sveta, stekao znanje, i hteo sam da to sve prenesem svojoj sredini. *Nojevu barku* nisam pisao da bih pokazao šta znam, već da saznam. Jer, ako ne pišem, ja neću saznati. Pisati za mene je proces saznavanja. U knjigama sam pisao svoje saznanje, a ono je potrebno ovoj sredini. Nisam siguran da li sam odgovorio na vaše pitanje, ali to je ono što bih hteo da kažem o svom pisanju.

Šta mislite o Oktobarskom salonu? Nekoliko godina unazad likovna dela su vidno odsutna, za razliku od video-radova, instalacija i sličnog.

Oktobarski salon je nekada bila velika reprezentativna izložba. Sada se u njoj proglašava za umetnost ono što nije umetnost. Marina Abramović jeste umetnost, i to zato što su njeni potezi uvek veliki. Ali to samo jednom uspe, i bude dokument epohe. Likovna umetnost nije umrla. Kako može da umre kad je Luvr krcat? Samo kod nas se ponašaju kao da jeste. Taj osećaj je proistekao iz naše situacije u kojoj je umetnost skrajnuta. Nekad nije bilo tako. Kad sam u Veneciji primao nagradu (Međunarodna nagrada UNESCO-a na Venecijanskom bijenalu 1956. godine, p.a.), na dodelu su došli članovi Vlade, kao što sada dolaze onom ko dobije tenisku utakmicu.

Da li su slike koje sad radite slike za vašu narednu izložbu?

Jesu... To su slike koje se nastavljaju na one pokazane na izložbi u Nišu, i kojima dopunjavam svoju današnju poetiku.

◀
Sonja Ćirić

26. džez fest u Valjevu

Tanak dinar i muzička

Festival, na kome dominiraju domaći muzičari, održ'o visok nivo. Umetnički direktor sa svi prezadovoljan, a publika najzadovoljnija sa mladom Lenu Kovačević, koja imala komplet džez pojavu

PROTEKLE NEDELJE, SREDA–SUBOTA, u Valjevu (gde, ko i drugde, malo šta ima i štima) održan 26. džez fest. Uz domaće džezere, što je noseće opredeljenje organizatora, učestvovali i muzičari iz bivših jugoslovenskih republika, što je takođe u koncepciji festivala, te Češko-Slovački big bend. Po publici, i onima koji žive džez, bilo je tu dobre muzike, kako u glavnom programu tako, i naročito na džem sešnima, na kojima su se muzičari i publika usitnjavali do ranih jutarnjih sati.

NEGOVANA PUBLIKA: Ali, da novinar ne bi mnogo o temi za koju nije specijalista, da se čuje umetnički direktor Festivala Jovan Maljoković, jedan od naših poznatih džez saksofonista, sa kojim smo razgovarali po završetku festivala.

Jova ne krije oduševljenje uspehom festivala, što Valjevo, kao mali grad, ima dugogodišnju manifestaciju, što ovde, u kontinuitetu, sviraju najbolji muzičari Evrope. A najvažnije je, kako kaže, da se zadrži visok nivo, primer za to je Češko-Slovački big bend, kod njih više nema državnih orkestara, i Matuš Jakabčič mu je rekao da je ovde bilo ono najbolje što svira u Češkoj i Slovačkoj, i videlo se da su to strahoviti solisti, nastavlja Jova na temu.

Ne apostrofirajući sebe, Maljoković kaže da je vrlo važno da džez festivale vode ljudi iz džez-a, a ne, recimo, iz nekog rokenrola, jer onda imaš nivo dokle razmišljaš, i dalje ne možeš. Kao umetnički direktor ima dobru saradnju sa organizatorom, ali je ranijih godina imao pritiske, tražili da dovede onoga, ovoga, on im je rekao, ko vam brani da pravite festival šlagera, svirala i drombulja, ali ako hoćete džez festival, pustite da to bude džez festival. Zato ovaj festival ima najodgovorniju publiku, muzičari su to primetili, i ponosan je na to.

Posebna vrednost ovog festivala su džem sešni, koji se do duboko u noć održavaju po

završetku oficijelnog programa. A njegova osobenost, kaže Maljoković, je u tome što je uspeo da ostane prirodan, muzičari prosto stoje u redu da izađu i sviraju. Možeš da budeš iz Njujorka, Bratislave, Beograda, izađeš na scenu i sviraš, nema tu šta da se proba, jer to je taj univerzalni džez jezik, ili ga znaš ili ne znaš. Maljoković govori o još jednoj osobenosti Valjevskog festivala, o tome da primat imaju domaći muzičari. Kaže da se ovaj festival nastavio na Bledski, koji je bio najvažniji u bivšoj Jugoslaviji. Od početka ovde svira krem bivše Jugoslavije. Bilo je glasova koji su tražili da festival bude komercijalniji, ali su uspeali da to ne prevagne, i dobro je što sve ide u pravom smeru. Ono po čemu je ovaj festival prepoznatljiv, ističe Jova, jeste i to što na njemu od početka na otvaranju svira Big bend RTS-a. Koja je to dragocenost, šta to znači za omladinu, vidi se po tome što je publika znala da odreaguje i na najzahtevnije tačke ovogodišnjih programa. Zato Maljoković posebno zahvaljuje Big bendu, koji je čak za potrebe festivala uradio i nekoliko aranžmana “Valjevske podvale”, jer sve to nije mala stvar, ne radi se o 26 dana, nego o 26 godina.

ZNAK MINISTARSTVA: Prelazimo i na temu džez-a u Srbiji, toga kako ova muzika izdržava u vremenu opšte estradizacije. Maljoković

Žica

foto:
D. Todorović

Jovan Maljoković

kaže da se ne može reći da Srbija zaostaje na tom planu, da, iako je na neki način sklonjena, prati svetske trendove. Jer mnogo je talentovanih ljudi, plus mi imamo tu žicu, naginjemo na jug. U prilog tome kaže da je u bivšoj Jugoslaviji, recimo, Zagrebački Big bend uvek imao više akademskih muzičara od Beogradskog, ali je Beogradski bolje svirao, to su ti geni, poznato je da mi više sviramo kao Amerikanci, dok je sever Balkana nekako više austrijski. I kad se taj talenat spoji sa akademskim školovanjem, posvećenim vežbanjem, eto ti onoga što imamo danas, vrhunske džez muzičare iz Srbije.

Zahvaljujući tome je i džez scena živa, mladi slovenački klavirista, koji je svirao sa našim talentovanim bubnjarom vladom Konstatinovićem, rekao mu je da će svuda da priča kako se u Srbiji radi. A u Srbiji ima desetak džez festivala, Beograd, Niš, Šabac, Novi Sad... ima i koncerata, pogotovu u Beogradu. Priča se o velikom povratku džeza, mladi ljudi su se školovali po prestižnim svetskim akademijama, jedva čekaju da sviraju. Govori se da će se otvoriti i tri nova džez kluba u Beogradu, jedan od njih na Vračaru, u jednoj slikarskoj galeriji, gde će džez klub raditi dva dana u nedelji, sasvim dovoljno...

A što se tiče pomoći države, kaže da zna, bar što se tiče Valjevskog festivala, da Ministarstvo

kulture to pomaže. To jesu smešne pare, ali oni nisu dizali galamu zbog para, i sa malim parama su napravili veliku stvar. Video je znak Ministarstva u tim papirima, znači da su dali neke pare, nije važno kolike, važno je da su dali. Uostalom ovaj festival i ne radi na velike pare, recimo, kad je okrenuo najboljeg hrvatskog gitaristu Elvisa Stanića, i pitao da dođe, ovaj je rekao da dolazi, znači nije sve u parama.

Bez da se šta oduzme prethodnom, da novinar, kol'ko može i ume, znači ukratko, pređe program dva glavna festivalska dana. Festival je otvorio Big bend RTS-a, koji je sa svojim džez standardima, po mnogima, opet bio među boljim učesnicima. Kako je bio početak, publika dobila opomenu od dirigenta da više sluša, a manje priča. Majammisty tri iz Novog Sada, sa Majom Alvanović, te gostujućim vokalom Aleksandrom Drobac Čik, koji je izveo autorsku muziku "klasičarskog izraza sa džez elementima", kako treba odslušati. Prve večeri poslednja je nastupila Elvis Stanić grupa iz Rijeke. Najavljeni kao "džez fjužn bend koji spaja mediteransku melodioznost i tradicionalnu hrvatsku muziku s latino ritmovima", gosti iz Hrvatske su se baš našli sa publikom.

Završne večeri, u subotu, prvo je nastupio Matuš Jakabčič CZ – SK big bend. Big bend je ceo sat, za stati pa slušati, uz zapažene solo deonice svih muzičara, svirao obrade klasika i autorske kompozicije šefa big benda. Drugi po redu bio European jazz connection našeg mladog bubnjara Vladimira Konstatinovića, koji je na studijama u Americi. Ravnopravni mladom bubnjaru su bili španski kontrabasiista Andre Karvaljo, i slovenački klavirista Marko Črnčec. Završno, kao takoreći glavna zvezda, najavljena lično od umetničkog direktora Jove Maljokovića, nastupila Lena Kovačević. Mlada dama je imala i stas i komplet džez pojavu. Bilo je tu obrada klasike, autorskog etno zvuka, a najviše bilo obrada Bajage. Novinaru se sve to učinilo nekako nategnuto i visoko za uši, ali publika mladu damu primila kako treba i najbolje, takoreći uz ovacije. Na kraju obe večeri, u holu Centra za kulturu, bio džem sešn, na kome "domaćin" bio Jova Maljoković, ali, to se ne piše, tome se prisustvuje. ◀

Dragan Todorović

► reč o delu

KNJIGE

Semantički dinamit

- Jan Asman
- *Monoteizam i jezik nasilja*
- Prevod: Dejan Aničić
- Karpos, Loznica, 2009;

Nasilje tokom ratnog raspada Jugoslavije često se kitilo religijskim simbolima, a i vinovnici postratnih erupcija nasilja, poput one u vrijeme sarajevskog Kvir festivala prije dvije godine, odnosno ovomjesečne beogradske Parade ponosa, često se pozivaju na religiju. Na pitanje kakva je *tajna veza* između monoteizma i nasilja pokušava odgovoriti knjiga Jana Asmana *Monoteizam i jezik nasilja*.

Ova opsegom mala knjiga (jedva šezdesetak stranica malog formata) predstavlja zapravo neku vrstu transkripta predavanja koje je u vijećnici grada Beča (*Wiener Rathaus*) održao čuveni njemački egiptolog i kulturolog Jan Asman. U posljednjih dvadesetak godina, predavanja u Bečkoj gradskoj vijećnici predstavljaju projekat čiji je cilj da se pred brojnou i širokom publikom na stručan, ali i pristupačan način izlažu teme i pitanja važna za savremeno čovječanstvo. Kako ističe Hubert Kristian Ehalt u pogovoru priloženom uz ovu knjižicu, a u kojem se pojašnjava koncept *bečkih predavanja*, "publika potiče iz svih segmenata gradskog stanovništva: skoro na svako predavanje dolazi mnogo studenata sa univerziteta i visokih škola; međutim ono što je važno u slučaju ovog projekta jeste da u njemu učestvuje mnogo Bečlija koji inače ne posećuju naučna predavanja." Predavanje Jana Asmana savršeno se uklapilo u koncept i značajem teme i jasnoćom te pregnantnošću izlaganja. Na samom početku Asman ima potrebu pojasniti *povod* koji ga je naveo na razmišljanje o ovoj temi: "Oživljavanje religije, čega smo već nekoliko decenija svedoci, alarmantno je povezano s nasiljem, svešću o pretnji, mržnjom, strahom i proizvodnjom neprijatelja za primer. Stoga ne možemo izbeći pitanje o mogućoj vezi između monoteizma i nasilja." U svojoj refleksiji, Asman se poziva na ono što naziva ►

kulturnom semantikom i najprije se bavi starozavjetnim scenama “masakra, kaznene akcije, krvoprolića, proterivanja, nasilnog raskidanja mešovitenih brakova itd.” Njege u ovoj tački, naime, toliko ne interesuje nasilje, koliko *jezik nasilja*. Također, Asman na samom početku uspostavlja distinkciju između *inkluzivnog monoteizma* i *isključivog monoteizma*. Ovaj potonji se realizirao kroz judaizam, hrišćanstvo i islam, a samo takav *isključivi monoteizam*, po Asmanovom mišljenju, “govori jezikom nasilja”.

U nastavku se iznose izuzetno zanimljivi uvidi pa se tako, recimo, analizira teza stručnjaka za Stari zavjet Otmara Kela prema kojoj *jezik nasilja* potiče zapravo iz asirskih tekstova, i to ne religioznih, nego političkih. Asirsko kraljevstvo je, naime, od svojih vazala tražilo apsolutnu lojalnost, a takav koncept je zatim *preseljen* u religijski kontekst. Asman na nekoliko mjesta navodi i naročito okrutne fragmente iz Starog zavjeta, slične, uostalom, onima koje citira Ričard Dokins u *Zabludi o Bogu*, te podsjeća da je za neke od tih sadističkih opisa uništavanja i ubijanja Primo Levi kazao kako predstavljaju “nagoveštaj Aušvica”. Jezik nasilja je u staroorijentalnom svijetu sasvim odomaćen i vrši jasno definisanu funkciju, veli Asman i nastavlja: “On nastaje iz principa da su politika i pravo samo onda mogući kada za svoje nametanje posežu za fizičkim nasiljem i kada nasilje usmereno na njih mogu delotvorno da ostvare.” Pojednostavljeno govoreći, Asman zapravo tvrdi da se između politike i religije kontinuirano vrši svojevrsan *dvosmjerni povratak* u smislu da (monoteistička) religija integrira politički diskurs, a da se zatim politika inspiriše religijskom dogmom. Iako u ovdašnjem masmedijskom diskursu dominira vizija judaizma,

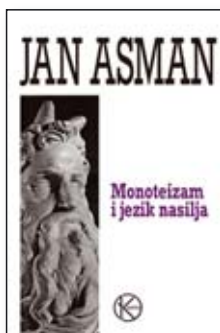
hrišćanstva i islama kao *abrahamskih religija* koje su sve zajedno *religije mira*, Asman pokazuje da se kao njihov najmanji zajednički sadržilac može ukazati i nasilje.

Svoju reputaciju jednog od najglasovitijih stručnjaka za monoteizam Asman opravdava i s nekoliko suverenih komparativističkih digresija poput one gdje pronalazi grčku i arapsku analogiju hebrejskog pojma *qana*; grčki ekvivalent je *zilotizam*, a arapski – *džihad*. Dojmljiv je i mali Asmanov ekskurs o temi pisma i pismenosti gdje uvodi dihotomiju *informativne* i *perforativne* upotrebe pisma te zaključuje da monoteizma nema bez one potonje. Posli-

je niza sjajno izloženih premisa, zaključak se čini nedvojbenim: motivi nasilja duboko su usađeni u temelje kulturne semantike monoteističkih religija, a jezik nasilja se zloupotrebljava kao resurs u političkim borbama za moć, kako bi se sa-

činile neprijateljske slike i potpirivao strah. Ipak, treba pomenuti i da Asman donekle relativizira svoju poruku kad ističe da “nasilje nije upisano u monoteizam kao nužna konsekvencija”, odnosno da se *semantički dinamit* iz svetih tekstova monoteističkih religija “na pali u rukama vernika, nego fundamentalista”. Jezik nasilja prisutan u svetim tekstovima Asman, dakle, naziva *semantičkim dinamitom*; u kontekstu dekonstrukcije njihovog destruktivnog potencijala i Asmanova knjiga, međutim, zaslužuje da se prozove *semantički dinamitom*.

Muharem Bazdulj

MJUZIKL

Ljubić za sve pare

- Dankan Šejk, Stiven Sater: *Buđenje proleća*, po Francu Vedekindu
- Igraju: Paulina Manov, Ivan Tomić, Đurđija Cvetić, Dragan Petrović
- Režija: Nebojša Bradić
- Beogradsko dramsko pozorište

Pitanje je afiniteta da li gledalac može da doživi dramsku književnost u muzičko-scenskoj formi kakav je mjuzikl. Sam razlog da se drama, koja podrazumeva tragički sukob i katarzu, pretoči u mjuzikl je želja za “olakšavanjem” žanra. Mjuzikl je nužno sveden na sentimentalnu priču sa muzikom, što je u osnovi samog termina melodrama (drama sa muzikom). Kao i u svetu, i kod nas je, zbog toga, ova forma postala vrlo popularna, ne samo u Pozorištu na Terazijama, koje neguje isključivo komediju i mjuzikl, već i na scenama na kojima se ova pojava ne očekuje.

U Beogradskom dramskom pozorištu upravo je izvedeno Vedekindovo *Buđenje proleća*, komad s kraja devetnaestog veka, koji govori o odrastanju, buđenju seksualnosti i društvenom odgovoru na to. Drastičan, u Nemačkoj dugo zabranjivan Vedekindov komad, više puta viđen kod nas (trenutno se, kao drama, igra u Malom pozorištu “Duško Radović”, u režiji Anje Suše), u mjuziklu je fokusiran na ljubavnu priču, u kojoj dvoje tinejdžera, Vendla (Paulina Manov) i Melhior (Ivan Tomić) bivaju brutalno ubijeni reakcijom odraslih

na njihovo “buđenje proleća”.

Nebojša Bradić, reditelj predstave, iskusnim rediteljskim rukopisom razvija na sceni priču o odjecima najtežeg doba u ljudskom životu, detinjstva. Nužno, kako zahteva žanr mjuzikla, radnja poprima preuveličane, groteskne motive. Đurđija Cvetić i Dragan Petrović Pele, kao roditelji, profesori, kao reprezentivni skučenog, zlog sveta odraslih, nose kroz mjuzikl taj scenski znak pomećenog, iskrivljenog morala, što ima za posledicu propast njihove dece i učenika. No, središte Vedekindove drame, intimno osećanje izgubljenosti mladih u lavirintima nepoznatih osećanja, mjuzikl iznosi na videlo, čineći eksplicitnim ono što aristotelovsko pozorište pokušava da sakrije u zapretenu dramsku radnju. I sve je u mjuziklu očigledno i sračunato na efekat songa koji, opet, nema mogućnost da izazove emotivni odgovor kod gledaoca, pa ni katarzičnu reakciju.

Uživanje u mjuziklu je drugačije vrste: iako nije milozvučan, song u rok varijanti predstave, kakva je *Buđenje proleća*, situira dramski tekst u naše vreme, čini ga nužno savremenim i dopušta gledaocu, čak iako mu ta vrsta muzike nije bliska (muzički direktor Vladimir Pejčević), da se oseti učesnikom u zaveri protiv ljubavi i, naročito, slobode.

Dankan Šejk (muzika) i Stiven Sater (tekst), autori mjuzikla *Buđenje proleća*, po tekstu Franca Vedekinda, nagrađenog sa osam Toni nagrada za 2007. godinu, Gremijem za 2008. i četiri “Olivije” nagrade za 2009. godinu, i u originalnoj prerađi teksta pomerili su njegovo značenje ka pitkijoj formi, sukobu generacija, bez pripadajućeg mraka očaja dece koja ne razumeju promenu sopstvenog bića. A beogradska varijanta mjuzikla *Buđenje proleća* je ukazala na mane ovdašnjih pogleda na slobodu izbora, bez obaveze da Vedekindovu dramu prebaci u dvadeset prvi vek.

Dragana Bošković

NOBELOVA NAGRAĐA ZA KNJIŽEVNOST 2010.

NAJZAD, DON MARIO...

NOBELOVU NAGRAĐU ZA KNJIŽEVNOST DOBIO JE PERUANSKI PISAC MARIO VARGAS LJOSA. SLUŽBENI GLASNIK JE U SVOJOJ EDICIJI "REČNICI I ENCIKLOPEDIJE SVAKODNEVNOG ŽIVOTA" NEDAVNO OBJAVIO NJEGOVU KNJIGU *REČNIK ZALJUBLJENIKA U LATINSKU AMERIKU*, KOJA JE UMNOGOME PIŠČEV AUTOPORTRET, ALI I MOZAIČKA FRESKA. U NJOJ LJOSA, PORED OSTALOG, GOVORI O POLUVEKOVNOM ANGAŽMANU ZA STVAR "ZELENOG KONTINENTA"

Piše: Milan Komnenić

Hirovit preko mere i sklon iznenađenjima, Nobelov komitet je ove godine dodelio nagradu jednom velikom piscu. Najzad, Mario Vargas Ljosa!... Pet stotina pedeset miliona stanovnika Latinske Amerike doživelo je trenutak ponosa, nade i utehe. Setimo se da nagrada nije dodeljena čak ni Tolstoju, Kafki, Valeriju, Borhesu, Darelu. Niz skandalozno zaobiđenih duži je od niza bezrazložno ovenčanih lovorom Švedske akademije, koji su ipak ubrzo potonuli u zaborav.

Vargas Ljosa čini čast nordijskoj ustanovi što ga je, posle dugog nećkanja, konačno uvrstila u dobitnike. U nemuštom obrazloženju ukazano je da je peruanski pisac sačinio "kartografiju struktura vlasti i saznao potresne slike čovekovih suprotstavljanja, pobuna i poraza".

Krstareći književnim prostorima poput viteza lualice, Vargas Ljosa se ogledao u svim žanrovima i napisao preko šezdeset dela: dvadesetak romana i priča, osamnaest knjiga eseja, devet drama, petnaest tomova poli-

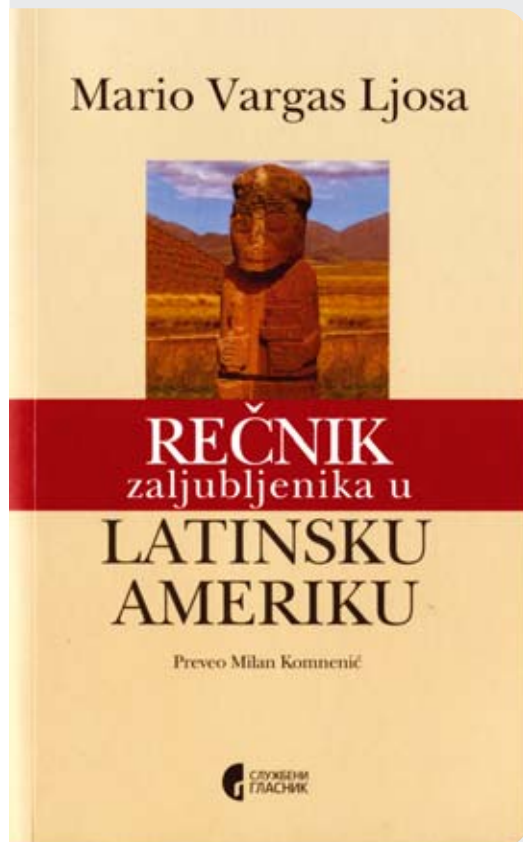
MARIO VARGAS LJOSA:

REČNIK ZALJUBLJENIKA U LATINSKU AMERIKU

PREVOD: MILAN KOMNENIĆ

BIBLIOTEKA: KNJIŽEVNE NAUKE, UMETNOST I KULTURA

EDICIJA: REČNICI I ENCIKLOPEDIJE SVAKODNEVNOG ŽIVOTA

Službeni glasnik je u svojoj ediciji "Rečnici i enciklopedije svakodnevnog života" nedavno objavio *Rečnik zaljubljenika u Latinsku Ameriku* Marija Vargasa Ljose, peruanskog pisca i aktuelnog dobitnika Nobelove nagrade za književnost. Reč je o autorskoj zbirci eseja, beležaka i komentara organizovanih u formi rečnika, posvećenih pojedinim ličnostima, pojmovima i fenomenima koji u najširem smislu čine konstitutivne elemente fluidnog i neuhvatljivog latinoameričkog identiteta. Tako su u koricama ovog jedinstvenog rečnika svoje odrednice dobili Markes i Eldorado, Pisaro i Frida Kalo, Rio de Žaneiro i Če Gevara, Borhes i Inke. Brazil i fudbal. "Ova knjiga je na svoj način višestruka mešavina, mada u mikroskopskom obimu, svega onoga što verujem da jeste Latinska Amerika", kaže Ljosa u predgovoru knjizi. "Ona se sastoji od tekstova pisanih odmah pošto sam shvatio da sam Latinoamerikanac, pa sve do dana današnjeg i obrađuje najraznovrsnije teme – revoluciju, fotografiju, svakojake kalambure narodnog govora, film, diktature, pejzaže, pisce, istoriju, humor, fudbal, putovanje, slikarstvo. U njoj se prepliću razni žanrovi, počev od novinske reportaže do uvodnika, od sećanja do izveštaja, od nekrološke beleške do hronike. Pošto su pisani u različitim razdobljima, među njima se uočavaju neusklađenosti i protivrečnosti; ne bi bilo pošteno na-

stojati da se one naknadno zaglade i prikriju. Izvesno jedinstvo daje im to što svi tekstovi, iz različitih uglova i sa raznim povodima, nastoje da u pisanom obliku uhvate jedan trenutak, jednu sliku tog neprekidnog vrtloženja kakvu predstavlja Latinska Amerika."

R. V.

Mario Vargas Llosa

Foto Reuters

tičkih oglada i članaka. Novinar, profesor na Princetonu i drugim univerzitetima, član više akademija, dobitnik velikih nagrada, kandidat za predsednika države... Četrdeset titula počasnog doktora... Visoko je uzneo misiju pisca. Danas bezmalo zanese njački zvuči takva uverenost u to pozvanje.

Vulkanskom energijom i preobiljem tema Vargas Llosa podseća na Balzaka, a metodom na Flobera. Njegovo delo u celini je jedna vrsta "ljudske komedije" XX veka. U istorijsko-društvenom smislu, ukorenjeno je u konvulzivnu stvarnost Južne Amerike, a po metafizičkoj višeznačnosti usmereno je ka svojevrsnoj utopiji. Ono je besumnje vatren odraz rastrzanog, baroknog, magijskog, eksplozivnog i paradoksalnog kontinenta gde čizma vojnih hunti i vlastodržaca često ide uporedo sa mistikom verskih fanatika, prekolumbovskim kultovima i bezumljima despotije.

"Književnost je vatra. Što pisac više voli svoju zemlju, dužan je da je sa većom strašću kriti-

kuje." To je vatren poklič upućen uzavreloj društvu Južne Amerike. Izgovorio ga je Vargas Llosa, koji nije slučajno rođen ispod vulkana, "čovjek svih strasti", u čijem pogledu ima nešto od senke kondora dok preleće Ande. Strast je čak preuzak pojam da obuhvati sve njegove opsesije tim mikrokosmosom u grčevitom vrtloženju. Tanan kao struna, u napetom luku poput toreadora – što je inače maštao da postane u životu – taj kosmopolita modernog stila i raskošne imaginacije ima klasičnu, pomalo starinsku stamenost dobro usklađenu sa plamenim senzibilitetom.

Šta znači osećati se Latinoamerikancem? "Pre svega, to znači biti svestan da su sva ta teritorijalna razgraničenja koja razdvajaju naše zemlje u suštini samo veštačka, političkim ukazom arbitrarno nametnuta u kolonijalno doba, a kasnije su vođi oslobodilačke borbe i republikanske vlade, umesto da ih potru i obesnaže, ozakonili i osnažili te granice koje dele i izoluju društva čiji je zajednički imenilac dublji od po-

jedinačnih različitosti. Ta prisilna balkanizacija... predstavljala je jedan od najbitnijih uzročnika naše nerazvijenosti i raspirivala nacionalne ratove i sukobe, u kojima su latinoameričke zemlje krvarile, uludo proćerdavajući ogromna sredstva koja su mogla poslužiti za njihovu modernizaciju i napredak."

Ne libeći se priznao je da ga je tek Evropa naučila šta znači biti Latinoamerikanac. U knjizi *Rečnik zaljubljenika u Latinsku Ameriku*, koja je umnogome piščev autoportret, ali i mozaička freska, on govori o poluvekovnom angažmanu za stvar "zelenog kontinenta: "Sve do danas ne prestaju moje zanimanje, radoznalost i strasna ljubav prema tom složenom, tragičnom, neobičnom svetu ogromne stvaralačke nadarenosti, neopisivih stradanja i patnji, u kome se najdivniji oblici kulture mešaju sa najgroznijim varvarstvom."

Stvarnost potresana vojnim prevratima, satkana od mitova, legendi, magije, kultova, krvi, stradanja, iluzija, strasti, društvenih razlika, zaostalosti, na-

silja, diktature i bola – to je "neprekidna orgija istorije" u kojoj sudeluje 550 miliona ljudi. Brutalnost je drugo ime južnoameričkog društva koje je stalno u iskušenju "vraćanja plemenu", kako je jednom prilikom rekao Karl Popper.

Vargas sa nostalgijom govori o propasti prekolumbovske civilizacije. Ali ujedno naglašava da je Evropa uvela potomke Maja, Inka, Tolteka, Ajmara, Kečua, Asteka u jezik Servantesa i strukture društvenih institucija, tako da latinoamerička civilizacija danas ima dvostruki identitet. Pritom, on surovo razobličava "tragiku nacionalnog bezumlja" i slepilo sjevlašća. Čovek može da postane tiranin, ali tiranin teško može ponovo postati čovek.

Pisanje za njega predstavlja uranjanje u društveni život. On nije fantasta poput Borhesa, nego kao sledbenik klasičnog realizma veruje da je stvarnost sama po sebi dovoljno fantastična. Književnost je "kasna kći" drevnog zanimanja: izmišljanja priča. Ona daje životu izuzetnu dimenziju, jer u izvesnom smislu predstavlja izraz jednog života koji nemamo, a o kome sanjamo, čak i kada se taj san pretvara u košmar.

Jednom je rekao: "Ja sam utopista u svemu osim u politici. Verujem da je čovek, makar posle tridesete, dužan da učini sve što može da bi postao realista i demokrata. Utopija je negacija demokratije ili, tačnije rečeno, demokratija je negacija utopije."

U Evropi se nikada nije osećao kao stranac. Ne samo zato što pripada zapadnjačkoj kulturi već i zato što "preuzimanje znatnog dela evropskog iskustva predstavlja jedini način da danas budete moderan čovek koji pripada ovom dobu".

Dakle, čoveku takvih uverenja i takvog angažmana ove jeseni dodeljena je Nobelova nagrada. Najzad i u dobar čas, don Mario!

EDICIJA "KORENI"

Pre više od jednog veka, znameniti naučnik Jovan Cvijić sa svojim saradnicima i učenicima započeo je vekovni poduhvat srpske nauke: antropogeografsko ispitivanje srpskih zemalja u sklopu koga su istraživana naselja, poreklo stanovništva i običaji. Studije nastale u okviru ovog projekta objavljivane su u "Srpskom etnografskom zborniku" Srpske kraljevske akademije i danas su prava bibliofilska retkost koju poseduje mali broj institucija, biblioteka i pojedinaca.

Edicija "Koreni" koju Službeni glasnik objavljuje u saradnji sa Srpskom akademijom nauka i umetnosti, ima za cilj da ove studije ponovo vrati u srpsku kulturu i to u izvornom obliku ali na nov način. Fototipskim izdanjem čuva se autentičnost njihovog prvog objavljivanja i istovremeno se naučnim radnicima olakšava njihovo korišćenje, pošto su u naučnim studijama nebrojeno puta korišćene kao nezaobilazna literatura. Na drugoj strani, njihovim grupisanjem po predeonim celinama one dobijaju na celovitosti i sadržaju. Uz studije objavljene u "Srpskom etnografskom zborniku", donosimo i one objavljene u drugim izdanjima koje svojim sadržajem i pristupom dopunjavaju prethodne. U pogovoru svake knjige ukazuje se na relevantne studije i rasprave objavljene u poslednjih pola veka, s namerom da se zainteresovanom čitaocu olakša dalje proučavanje svoga zavičaja i predaka, odnosno svojih korena.

Edicija "Koreni" narednih godina darivaće srpskoj kulturi biblioteku od preko 50 knjiga u kojoj će na jednom mestu biti sabrane studije koje će biti temelj za proučavanje porekla srpskih porodica i njihovih migracionih kretanja, običaja koji su sa sobom donosile u nove sredine i tu gubile ili delimično sačuvale. U prvih 17 knjiga ove edicije biće objavljene studije predeonih celina koje obuhvataju teritoriju centralne i zapadne Srbije: od Velike Morave na istoku, do Save na severu, Drine na zapadu, Rzava i Zapadne Morave na jugu.

Posle jednog veka pred čitaocima je ponovo "vukovski" poduhvat Srpske kraljevske akademije: "Naselja i poreklo stanovništva srpskih zemalja". U tri knjige koje će se pojaviti na beogradskom Sajmu knjiga obrađeni su naselja i stanovništvo opština Kragujevac, Knić, Batočina, Rača, Lapovo, Gornji Milanovac i delovi opština Kraljevo i Velika Plana.

GRUŽA – NASELJA, POREKLO STANOVNIŠTVA, OBIČAJI

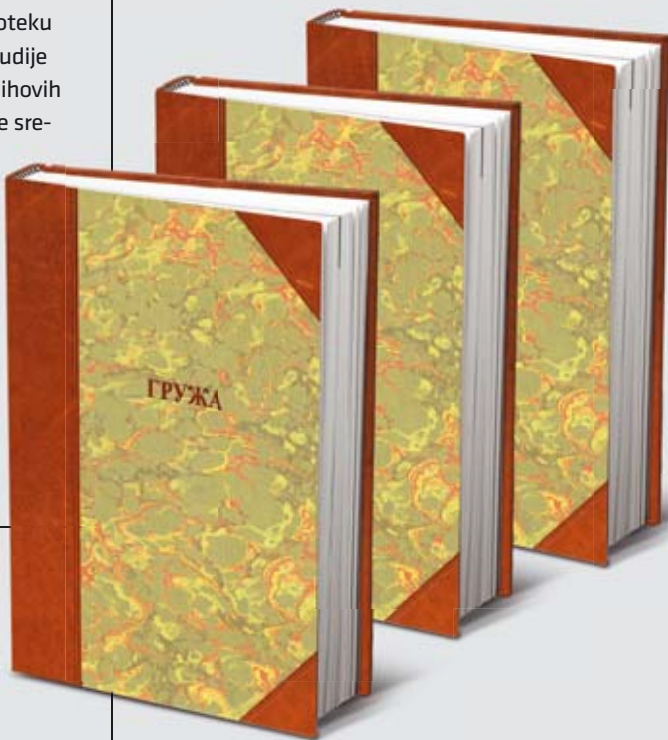
PRIRIEDIO: BORISAV ČELIKOVIĆ

U knjizi su fototipski objavljene studije "Gruža – antropogeografska istraživanja" Mihaila Dragića, "Život i običaji narodni u Gruži" Petra Ž. Petrovića i Mirka Barjaktarovića "Dva podatka o doseljenim Bratonožićima u Gruži". Istraženo je 59 gružanskih naselja i porekla stanovništva u njima od kojih 37 pripada opštini **Knić**: Bare, Bajčetina, Balosave, Bečevica, Borač, Brestovac, Brnjica, Bumbarevo Brdo, Vrbeta, Vučkovica, Grabovac, Grivac, Gruža, Guberevac, Guncati, Dragušica, Dubrava, Žunje, Zabojnica, Kikojevac, Kneževac, Knić, Konjuša, Kusovac, Leskovac, Lipnica, Ljubić, Ljuljaci, Oplanić, Pajsijević, Pretoke, Radmilović, Rašković, Sumorovac, Toponica i Čestini; opštini **Kraljevo** 15: Vitanovac, Vitkovac, Gledić, Godačica, Drlupa, Zakuta, Leševo, Milavčići, Milakovac, Petropolje, Pečenog, Ravanica, Sibnica, Stubal i Čukojevac; opštini **Gornji Milanovac** 7: Belo Polje, Gornja i Donja Vrbava, Lipovac, Prnjavor sa Vračevšnicom, Gornja i Donja Crnuća; opštini **Kragujevac** 1 naselje: Kamenica.

LEPENICA – NASELJA, POREKLO STANOVNIŠTVA, OBIČAJI

PRIRIEDIO: BORISAV ČELIKOVIĆ

U knjizi su fototipski objavljene studije "Lepenica" i "Naselja u Lepenici" Todora Radivojevića, "Kragujevac" Borivoja Drobnjakovića i "Batočina" Dragoljuba Milanovića. Istraženo je 90 lepeničkih naselja i porekla stanovništva u njima, od kojih 44 pripadaju gradu **Kragujevcu**: Adžine Livade, Baljkovac, Botunje, Vinjište, Mala Vrbica, Goločelo, Gornje i Donje Grbice, Grošnica, Desimirovac, Divostin, Dobrača, Dragobrača, Drača, Drenovac, Đuriselo, Erdeč, Jabučje, Gornje Jarušice, Jovanovac, Korman, Kutlovo, Lužnice, Maršić, Novi Milanovac, Mironić, Opornica, Pajazitovo, Poskurice, Prekopeča, Ramača, Resnik, Rogojevac, Gornja i Donja Sabanta, Trešnjevak, Trmbas, Cvetojevac, Cerovac, Čumić, Veliki i Mali Šenj i Šljivovac, a tu su i nekadašnja naselja koja su danas deo grada: Beloševac, Korićani, Ždraljica, Majnić, Mečkovac, Petrovac, Mala Pčelica, Stanovi, Teveridž i Trmčište; opštini **Rača** pripada 16 naselja: Adrovac, Borci, Viševac, Vojinovac, Vučić, Đurdevo, Donje Jarušice, Veliko i Malo Krčmare, Miraševac, Pinosava, Popović, Rača, Donja Rača i Sipić; opštini **Batočina** 11: Badnjevac, Batočina, Brzan, Gradac, Dobrovodica, Žirovnica, Kijevo, Milatovac, Nikšić, Prnjavor i Crni Kao; opštini **Velika Plana** 4: Novo Selo, Markovac, Radovanje i Rakinac, opštini **Lapovo** 2: istoimeni gradić i selo; opštini **Topola** 1: Svetlić.

TAKOVO – NASELJA, POREKLO STANOVNIŠTVA, OBIČAJI

PRIRIEDIO: BORISAV ČELIKOVIĆ

U knjizi su fototipski objavljene studije "Takovo" i "Takovci" Milenka S. Filipovića. Istraženo je 36 naselja takovskog kraja i porekla stanovništva koje u njima živi. Sva ova naselja pripadaju opštini **Gornji Milanovac**: Beršići, Brajići, Brezna, Brusnica, Velereč, Vrnčani, Gornji Banjani, Gornji i Donji Branetići, Grabovica, Drenova, Jablanica, Klatičevo, Koštunići, Leušići, Lozanj, Ločevci, Lunjevica, Ljevaja, Ljutovnica, Majdan, Nakučani, Nevade, Ozrem, Polom, Pranjani, Ručići, Svračkovci, Smedraž, Sinoševići, Srezojevci, Takovo, Teočin i Šarani.

KVANTITATIVNI OPIS STRUKTURE SRPSKOG JEZIKA (FREKVENCIJSKI REČNIK)

U saradnji sa Institutom za eksperimentalnu fonetiku i patologiju govora Leksikografska redakcija Službenog glasnika nastavila je objavljivanje kapitalnog naučnog projekta *Kvantitativni opis strukture srpskog jezika* koji je započet daleke 1957. godine pod rukovodstvom prof. dr Đorđa Kostića. U saradnji sa Institutom za eksperimentalnu fonetiku i patologiju govora, izdavački deo projekta biće realizovan tokom narednih nekoliko godina, sukcesivnim objavljivanjem frekvencijskih rečnika izvedenih iz gramatički obrađenih dijahronih korpusa ukupnog obima od oko 11 miliona reči i vremenskog opsega od XII do XX veka. Godine 2009.

objavljeno je prvo kolo u 3 knjige: *Srpski jezik od XII do XVIII veka – Domentijan*, a na ovogodišnjem Sajmu knjiga u Beogradu pojaviće se nova tri toma: knjiga 4: *Teodosije Hilandarac, Život sv. Save* i knjige 5 i 6: *Arhiepiskop Danilo II, Život kraljeva i arhiepiskopa srpskih*.

ENCIKLOPEDIJA DRUŠTVENIH NAUKA PRIREDILI: ADAM KUPER I DŽESIKA KUPER

Enciklopedija društvenih nauka koju je sačinio tim međunarodnih saradnika, pruža globalni uvid u ključna pitanja društvenih nauka. U oko 500 odrednica obuhvaćen je niz većitih, kao i novih, bitnih oblasti naučnih i istraživačkih metoda. Naučnici se fokusiraju na teorijske rasprave od neo-evolucionizma i teorije racionalnog izbora do poststrukturalizma, i nalaze rešenja za pitanja koja zadiru u društvene nauke. Kako geni utiču na ponašanje? Kakva je priroda svesti i saznanja? Koji su uzroci siromaštva i bogatstva? Gde su koreni sukoba, ratova, revolucija i genocidnog nasilja? Ova interdisciplinarna enciklopedija namenjena je svima koji su ozbiljno zainteresovani za savremeno akademsko promišljanje o mestu pojedinca u društvu, a kritičari su je označili kao klasično delo. *Enciklopedija* pokriva široko

polje pojmova, disciplina, oblasti i pristupa, sa autorskim člancima koji odslikavaju trenutno stanje u disciplinama kao što su antropologija, ekonomija, pedagogija, feminizam, geografija, politikologija, psihologija, lingvistika, pravo, kriminologija, socijalni rad, filozofija, sociologija itd. Ova enciklopedija, u čijem su stvaranju učestvovali stručnjaci iz mnogih zemalja, presek je stanja teorija i pristupa u svim društvenim naukama danas.

Priredivači *Enciklopedije društvenih nauka* su Adam Kuper i Džesika Kuper. Treće izdanje *Enciklopedije* preveli su na srpski jezik Nikola S. Krznarić i Predrag Marković, a među članovima stručne redakcije su prof. dr Mirjana Rašević, Aleksandar Stojanović, prof. dr Žarko Trebješanin i prof. dr Ilija Vujačić.

BORIS KRIVOKAPIĆ: ENCIKLOPEDIJSKI REČNIK MEĐUNARODNOG PRAVA I MEĐUNARODNIH ODNOSA

Više od 5.000 odrednica pruža iscrpan pregled razvoja međunarodnog prava i sveobuhvatan uvid u političke, bezbednosne, ekonomske, finansijske i dr. međunarodne odnose tokom istorije i danas.

Obraduje pojmove iz oblasti diplomatije, međunarodne politike, ekonomije, međunarodnog javnog, privatnog, privrednog i uniformnog prava, vojna i bezbednosna pitanja, bitke, ratove, ratno i humanitarno pravo, mirovne i dr. međunarodne konferencije i ugovore, međunarodne sporove, problem razoružanja, ljudska prava, međunarodno krivično pravo, pravo mora, rečno pravo, kosmičko pravo, pravo zaštite čovekove sredine, političku geografiju (istorijsku i aktuelnu), sve važnije univerzalne i regionalne međunarodne organiza-

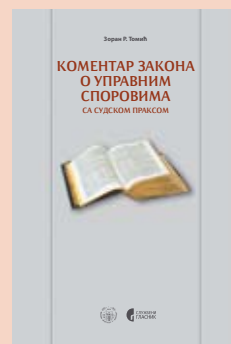
cije... Daje objašnjenja međunarodno-pravnih, političkih, ekonomskih i drugih instituta, uz bezbroj statističkih podataka i istorijskih zanimljivosti. Uz gotovo svaku odrednicu dati su poreklo termina, njegov ekvivalent na engleskom jeziku i uputnice na srodne pojmove obrađene u Rečniku.

Pouzdan vodič za (dobro) razumevanje odnosa u Evropi i svetu na početku XXI veka. Knjiga za svaku biblioteku.

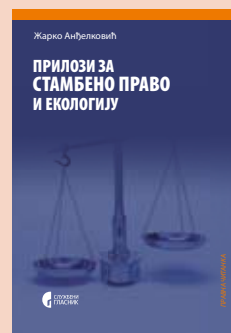
TIHOMIR VASILJEVIĆ, MOMČILO GRUBAČ: KOMENTAR ZAKONIKA O KRIVIČNOM POSTUPKU

ZORAN R. TOMIĆ: KOMENTAR ZAKONA O UPRAVNIM SPOROVIMA

ŽARKO ANĐELKOVIĆ: PRILOZI ZA STAMBENO PRAVO I EKOLOGIJU

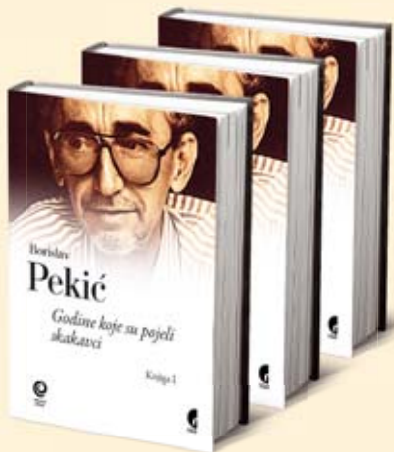
DRAGOLJUB SIMONOVIĆ: KRIVIČNA DELA U SRPSKOJ LEGISLATIVI

IZABRANA DELA BORISAVA PEKIĆA U 24 KNJIGE

GLASNIK JE U OVOJ GODINI ZAPOČEO PROJEKAT OBJAVLJIVANJA IZABRANIH DELA BORISAVA PEKIĆA U 24 KNJIGE, KOJA OBUHVATAJU NEKNJIŽEVNU GRAĐU. DO SADA SU OBJAVLJENE *GODINE KOJE SU POJELI SKAKAVCI* U TRI KNJIGE, A NA SAJMU KNJIGA U BEOGRADU POJAVIĆE SE *SABRANA PISMA IZ TUĐINE* I *SENTIMENTALNA POVEST BRITANSKOG CARSTVA*

U izdanju Službenog glasnika nedavno je u novoj opremi izašla trotomna epopeja o stradalništvu u realsocijalističkim kazamatima jednog od najvećih i najplodnijih pisaca srpske književnosti. Naziv trotomnog dela Borislava Pekića *Godine koje su pojeli skakavci* postao je u srpskom jeziku sinonim besmisla, bezumlja, mentalne i fizičke torture koju Pekić opisuje u svojim zatvorskim uspomenu. Pišući o ljudskoj prirodi, islednicima i doušnicima, provokatorima i zatvorskoj hijerarhiji Pekić ispisiuje dragocene stranice savremene srpske proze, koja se svrstava u najbolju domaću literaturu s kraja dvadesetog veka. Teme za koje u Pekićevim knjigama nije bilo mesta našle su se u šestominutnoj emisiji koja je dve godine emitovana na Bi-Bi-Siju pod nazivom *Pisma iz Londona*. Tako je nastala knjiga *Pisma iz tuđine*. U knjizi *Sentimentalna povest britanskog carstva* sakupljena su predavanja o istoriji Engleske koje je Pekić preko Bi-Bi-Sija držao pune četiri godine, od proleća 1988. do proleća 1991.

IZABRANI RAZGOVORI MILOŠA JEVTIĆA U 12 KNJIGA

IZLASKOM PRVE KNJIGE *ČUDO JEZIKA, RAZGOVORI SA LINGVISTIMA*, KOJA ĆE SE POJAVITI NA BEOGRADSKOM SAJMU KNJIGA, SLUŽBENI GLASNIK JE ZAPOČEO OBJAVLJIVANJE IZABRANIH RAZGOVORA MILOŠA JEVTIĆA U 12 KNJIGA

Kad je davne 1974. godine novinar Radio Beograda Miloš Jevtić predložio da redovno priprema i nedeljom u etar pušta jednodčasovnu emisiju razgovora sa istaknutim umetnicima i naučnicima iz cele Jugoslavije, sigurno nije mogao ni pretpostaviti kakva je neslućena sudbina namenjena tom njegovom originalnom naumu. Tokom bezmalo tri decenije, u više od hiljadu i po emisija, o životu, radu i pogledima na svet govorilo je preko osam stotina poslenika različitih struka i usmerenja, savremenika za koje je Miloš Jevtić smatrao da imaju šta da kažu i da to što njemu kazuju zavređuje pažnju najšire javnosti. Tomovi Glasnikovog izdanja *Izabrani razgovori* uređeni su prema oblastima delovanja Jevtićevih gostiju i prirodi njihovih svedočenja, i obuhvataju: nauku o jeziku (*Čudo jezika*), sasvim uslovno rečeno, filozofiju (*Podneblje duha*), nauku o književnosti (*Tačke oslonca*), istoriju i teoriju umetnosti, s arheologijom (*Čuvari tradicije*), poeziju (*Pečat vremena*), proznu književnost (*Radost čitanja*), likovne umetnosti (*Svetovi umetnosti*), pozorište i teatrologiju (*Život scene*), muziku i muzikologiju (*Lepota zvuka*), medicinu, prirodne i tehničke nauke (*Pouzdanost nauke*) i arhitekturu i urbanizam (*Snaga graditeljstva*), dok je predviđeno da poslednji, dvanaesti tom, naslovljen *Preplitanja*, sadrži petnaestak razgovora sa stvariocima različitih profila iz drugih republika bivše Jugoslavije. (Darko Tanasković)

DRAGIŠA MILOSAVLJEVIĆ:

IZGUBLJENA RIZNICA MANASTIRA MILEŠEVE

Delovi stare mileševske riznice, koja je od XIII do XVI veka nastajala i blistala na "sitnim česticama i čudesnom prahu" moštiju sv. Save – relikvije, crkveni mobilijar, povelje, rukopisi, knjige – nestajali su u usudima potonjih vremena, u poharama i u seobama, kad su ih mileševski monasi nosili u nedrima i u bisagama, skrivajući ih i predajući ih na reč ili na zapis starešinama drugih manastira, pokušavajući da ih sačuvaju za neka bolja vremena. Gotovo nijedan od tih predmeta neprocenjive kulturne vrednosti koji se danas čuvaju u riznicama manastira širom nekadašnje Jugoslavije, muzejskim i bibliotečkim zbirakama nekoliko zemalja Evrope i sveta, do danas nije vraćen Mileševi. Monografija Dragiše Milosavljevića predstavlja naučno dokumentovanu, bogato ilustrovanu povesticu o formiranju, usponu i tragediji riznice Velike lavre Mileševe, jednog od najznačajnijih srpskih srednjovekovnih manastira. Paradigmatična priča o srpskoj kulturnoj baštini.

NAJPRODAVANIJE GLASNIKOVE KNJIGE IZMEĐU DVA SAJMA KNJIGA

Darko Tanasković: **Neoosmanizam**
Slavoljub Đukić: **Političko groblje**
Pero Simić: **Tito, strogo poverljivo**
Vidosav Stevanović: **Dnevnik samoće**
Dobrica Ćosić: **Vreme zmija**
Mario Vargas Ljosa: **Rečnik zaljubljenika u Latinsku Ameriku**
Zoran Nikolić: **Beograd ispod Beograda**
Žarko Trebješanin: **Šta Jung zaista nije rekao**
Lu Andreas-Salome: **Moj život**
Julija Kristeva: **Neverovatna potreba da verujemo**

FREDERIK VITU:

REČNIK ZALJUBLJENIKA U MAČKE

PREVEO: MIODRAG MARKOVIĆ

BIBLIOTEKA: UMETNOST I KULTURA

EDICIJA: REČNICI I ENCIKLOPEDIJE SVAKODNEVNOG ŽIVOTA

Nakon *Rečnika zaljubljenika u vino*, *Rečnika zaljubljenika u Grčku* i *Rečnika zaljubljenika u Latinsku Ameriku*, u okviru Glasnikove edicije "Rečnici i enciklopedije svakodnevnog života" upravo je objavljena i četvrta knjiga iz originalne kolekcije francuskog izdavača "Tlon" – *Rečnik zaljubljenika u mačke*. Knjigu potpisuje Frederik

Vitu, francuski akademik, esejista, romanopisac, književni kritičar i – vodeći svetski mačkolog. Vitu eruditski i posvećeno vodi čitaoca u čudesan i očaravajuć svet mačaka. "To je neodoljivo zabavna knjiga, napisana pristupačnim stilom i krcata anegdotama", stoji na koricama ove knjige. Frederik Vitu nas, kroz mnoštvo odrednica ovog rečnika, vodi kroz literaturu (od Lafontena do Selina, od *Alise u zemlji čuda* do Kolet, od Patriše Hajsmiit do Radjarda Kiplinga) u društvu pisaca koji su voleli mačke, pisali o mačkama i živeli s njima; podseća nas na mačke ovekovečene u slikarskim i muzičkim delima; prenosi nam vlastita iskustva, budući da o mačkama može da govori jedino osoba koja je s njima dugo bila prisna; upoznaje nas sa poreklom takozvane domaće mačke, koja se pre otprilike deset hiljada godina odrekla života u divljini da bi se približila ljudima; vodi nas kroz različite istorijske epohe, tokom kojih je mačka bivala obožavana ili pak omrzuta i progonjena kao otelovljenje đavola; daje nam izbor najlepših misli izrečenih o mačkama; opisuje različite rase mačaka. Pozivajući na zajedničko putovanje u mačji svet, Vitu u predgovoru svog *Rečnika* kaže: "Voleo bih da čitalac, ako to želi, otvara ovu knjigu nasumice i da u njoj stalno nalazi nova iznenađenja, da prati slike i anegdote, da, u suštini, postane saputnik u ovoj šetnji kroz oblast u kojoj se odslikavaju najviše tekovine jedne civilizacije – jer čovek se, u izvesnom smislu, doista civilizovao tek kada je prihvatio mačku kraj sebe, kao slobodnog pratioca, kao sadruga, a ne kao domaću ili pripitomljenu životinju, što ova nikada nije želela da bude. Ona se radije opredelila za ulogu partnera, znalca otmenosti, posrednika lepote, a možda i mudrosti, budući da raspolaže neiskazanim uvidima u vaseljenske tajne."

DEZMOND DINAN:

MENJANJE EVROPE – ISTORIJA EVROPSKE UNIJE

BIBLIOTEKA: EVROPSKA UNIJA

Knjiga Dezmonda Dinana *Menjanje Evrope – Istorija Evropske unije* predstavlja veoma značajan doprinos već postojećoj literaturi na srpskom jeziku o Evropskoj uniji. Ovo je obuhvatna i temeljna istorija koja je istovremeno koristan uvod za "početnike", ali i vrsno politološko štivo za znalce. Dinan je pošao od pogubne istorije ratova i sukoba koji su Evropu doveli do najdubljih ponora čovečanstva tokom XIX i XX veka, kako bi pokazao zašto je došlo do "visoko institucionalizovanog oblika integracije kakav predstavlja EU" kao načina sprečavanja sličnih istorijskih katastrofa na tlu Evrope. Dinanova knjiga je višestruko značajna za nas jer podseća na temeljne ideje porekla i načina nastanka Evropske unije i samim tim daje okvir i uputstvo za upotrebu, vodič za pristupanje. Podučava da ne treba klonuti duhom kada raste evroskepticizam, da je današnja opasnost apatija, a dodao bih i cinizam, a ne ratovi. Mada je za nas u Srbiji, pa i za region, činjenica da smo se devedesetih sunovratili u evropsku "predistoriju" – rešavanje izazova na nasilan, krvav i poguban, ratni način, upravo je početna ideja o mirovnom političkom projektu evropskog ujedinjenja neophodno polazište. Valja postati deo šire porodice, podeliti deo svoje suverenosti kako bi se sačuvala nacionalni interes. Ostati izvan Evropske unije za zemlju kakva je Srbija može samo značiti mnogo veći stepen neizvesnosti nego biti njen deo i zajednički rešavati krupne izazove pred kojima danas stoje Evropa i svet. (Ivan Vejvoda)

DUŠKO LOPANDIĆ:

POSLUŽITI SVOME DRAGOM OTAČESTVU – Iz ISTORIJE DIPLOMATIJE SRBIJE 1804–1914.

BIBLIOTEKA: DRUŠTVO I NAUKA

Knjiga Duška Lopandića na popularan način, koristeći pouzdane izvore, bavi se istorijom srpske diplomatije u periodu između Prvog srpskog ustanka i Prvog svetskog rata. Tokom tih stotina godina srpska država se postupno transformisala od pobunjenog turskog pašaluka do nezavisne zemlje koja je uspeła da pitanje sopstvenih

nacionalnih interesa nametne kao važno evropsko pitanje. U tim procesima srpska diplomatija je odigrala ogromnu ulogu. Lopandić govori o ključnim događajima tokom borbe za nezavisnost i izgrađivanju međunarodnog položaja mlade srpske države tokom XIX veka, kao i o političarima, državniciima i diplomatama koji su sa punom svešću o potencijalima svoje zemlje i međunarodnom okolnostima kreirali srpsku spoljnu politiku tog vremena – od prote Mateje Nenadovića i Dimitrija Davidovića, preko Ilije Garašanina, Jovana Ristića i Stojana Novakovića do Milovana Milovanovića i Nikole Pašića. Knjiga *Poslužiti svome dragom otačestvu* zbog obilja malo poznatih činjenica iz istorije srpske diplomatije koristiće značajnicima i stručnjacima koje zanima ovaj uzbudljiv period nacionalne istorije, a njen pitak stil i način kazivanja čini je atraktivnom i za širu čitalačku publiku.

DŽORDŽ AKERLOF, ROBERT ŠILER: ŽIVOTNI DUH

PREVELA: VESNA PETROVIĆ

BIBLIOTEKA: NAUKA

EDICIJA: EKONOMIJA

Podnaslov ove studije glasi: *Kako psihologija čoveka pokreće ekonomiju i zbog čega je to značajno za svetski kapitalizam*. Naime, dvojica uglednih ekonomista, nobelovac Džordž Akerlof i njegov kolega Robert Šiler, bave se iracionalnim, neekonomskim motivima u ekonomiji, onim što je Džon Majnard Kejn nazvao "životni duh" i držao ga za glavni razlog ekonomskih fluktuiranja. Kao što je Smitova *nevidljiva ruka* ključna za klasičnu ekonomiju, Kejnsov *životni duh* je ključan za drugačije viđenje ekonomije – viđenje na osnovu kojeg može da se objasni suštinska

nestabilnost kapitalizma, smatraju autori. Sa ovog polazišta Akerlof i Šiler preispituju vladajuću ekonomsku teoriju koja nije bila u stanju da predvidi aktuelnu krizu kapitalizma i ne nudi valjana rešenja da se ona prevaziđe. Oni tvrde da je potrebno odbaciti pretpostavku o savršenoj racionalnosti ljudi i vratiti se Kejnsovoj ideji o životnom duhu, odnosno važnosti ljudskih emocija – ako su nekontrolisane one mogu da odvuču ekonomiju u opasne cikluse i krize, ali usmeravane od vlade one predstavljaju veliki izvor kreativne energije koji se kanališe u zdravi kapitalizam. Knjiga *Životni duh*, zahvaljujući neformalnoj naraciji, obilju anegdota i utemeljenošću analize, predstavlja manifestno delo jedne struje u savremenoj ekonomskoj teoriji i klasično delo savremene ekonomske misli.

HANA ARENT:

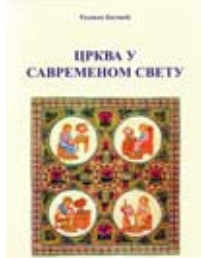
ŽIVOT DUHA

PRIREĐILA: MERI MAKARTI

PREVOD: ALEKSANDRA BAJAZETOV I ADRIANA ZAHARIJEVIĆ

BIBLIOTEKA: KNJIŽEVNE NAUKE, UMETNOST I KULTURA KOLEKCIJA: GLASNIK

Hana Arent (1906–1975) jedna je od najznačajnijih i najoriginalnijih političkih mislilaca XX veka. Njena istraživanja pojave totalitarizma, nasilja i zla u našem vremenu predstavljaju klasična dela političke teorije. Obimna studija *Život duha*, koju je Službeni glasnik upravo objavio u saradnji sa Alexandria Pressom i Centrom za ženske studije, predstavlja njeno poslednje delo. Reč je o svojevrsnom nastavku njene kapitalne studije *Vita activa* iz 1958, u kojoj se bavi istraživanjem pojma i sadržaja ljudskog delovanja i njenim shvatanjem političkog. U *Životu duha*, pak, Hana Arent prebacuje težište svog istraživanja sa aktivističkog delovanja na *vita contemplativa*, odnosno na same aktivnosti ljudskog duha. Podsticaj za svoju knjigu dobila je na suđenju nacističkom zločincu Ajhmanu sa koga je izveštavala za časopis "Njujorker". Tada ju je, naime, kod Ajhmana najviše zapanjila "banalnost zla", odnosno plitkost njegove duhovne aktivnosti i odsustvo mišljenja kao takvog. Tim povodom nametnulo joj se pitanje da li bi sama aktivnost mišljenja bila dovoljna da spreči i odvraća ljude od činjenja zla. Svoja istraživanja na ovu temu nameravala je da objavi u studiji *Život duha* zamišljenoj tako da se u njoj ponaosob obrade tri osnovne delatnosti duhovnog života – mišljenje, htenje i rasuđivanje. Međutim, Hana Arent je stigla da obradi samo pojmove mišljenja i htenja – iznenadna smrt ju je osujetila da svoje delo dovrši. Objavljena posthumno 1978. godine, studija *Život duha* predstavlja kapitalno delo za razumevanje kako celokupnog dela Hane Arent tako i sopstvenog mesta u zajednici ljudi.

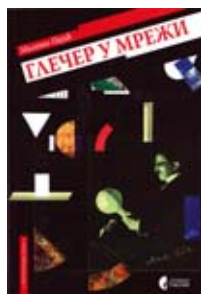
RADOVAN BIGOVIĆ:

CRKVA U SAVREMENOM SVETU

BIBLIOTEKA: NAUKA

EDICIJA: FILOSOFSKO-TEOLOŠKA

Dr Radovan Bigović, profesor Pravoslavnog bogoslovskog fakulteta u Beogradu, u ovoj knjizi bavi se položajem i ulogom Crkve u savremenom svetu. Novu epohu sa kojom se Crkva suočava jedni nazivaju postmodernom, drugi posthrišćanskom epohom, treći postistorijom ili postpolitičkim vremenom. U tom i takvom dobu koje obeležavaju permanentne krize na svim planovima, vremenu bez velikih pokretačkih ideja, ideologija i utopija, čovek se povlači u izolaciju i pretvara se u samozatvorenu monadu, grubog takmičara ili surovog profesionalca. Sa punom svešću o sopstvenom vremenu, Bigović analizira probleme savremene civilizacije i iznosi stavove Crkve, a posebno Pravoslavne crkve, o pitanjima koja pred nju i modernog čoveka postavlja ljudska svakodnevica početkom trećeg milenijuma. Spektralna tema kojima se Bigović bavi je veoma široka. Među njima su pitanja odnosa Crkve prema državi, naciji, evropskim integracijama, ljudskim pravima, ekumenizmu, kulturi, civilnom društvu, nauci, ekologiji, nasilju, socijalnim pitanjima, zatim prema poslovnoj etici, internetu, bioetici, genetskom inženjeringu, eutanaziji, veštačkoj oplodnji, transplantaciji organa, abortusu i drugom.

MILENKO PAJIĆ:

GLEČER U MREŽI

BIBLIOTEKA: KNJIŽEVNE NAUKE, UMETNOST I KULTURA

KOLEKCIJA: PROPLANCI ESEJA

Knjiga *Glečeri u mreži* književnika i likovnog umetnika Milenka Pajića, aktuelnog laureata Andrićeve nagrade koju je dobio za zbirku pripovedaka *Imam priču za tebe*, predstavlja neobičan kolaž tekstova i likovnih priloga raznorodnih po temi, formi i sadržini. Među njima se nalaze piščevi zapisi o umetničkom stvaralaštvu, skice, planovi, priče, eseji, intervjui, pisma, novinski članci, prikazi likovnih izložbi, crteži, fotografije, faksimili, stripovi, kolaži, kao i razni fragmenti nastali tokom četrdesetogodišnje autorove stvaralačke avanture. "*Glečeri u mreži – Otvorena knjiga 1* predstavlja neuobičajenu, neobičnu i sasvim originalnu knjigu po zamisli i umetničkim namerama" stoji u belešci Staniše Veličkovića uz ovu knjigu. "Ona je zbirka dokumenata iz piščeve stvaralačke radionice. Uobičajeno je da se objavljuje materijal iz piščeve zaostavštine, ali nije bilo primera da sâm pisac objavljuje materijal iz svog radnog stola i lične arhive. Zamisao Milenka Pajića obradovaće čitalačku publiku ali i istraživače književnosti, jer ovakve knjige omogućuju potpuni uvid u stvaralački proces, ali i uvid u piščevu poetiku."

RADOMAN KANJEVAC:

ČOVEK U SENCI

BIBLIOTEKA: KNJIŽEVNE NAUKE, UMETNOST I KULTURA
EDICIJA: SKLADIŠTE

U svojoj knjizi *Čovek u senci*, koja

će svakako predstavljati žanrovsko iznenađenje za poštovaoce njegove poezije, Radoman Kanjevac objavljuje kratke zapise na književne i društvene teme, zabeležene u raznim povodima tokom proteklih petnaest godina. U veoma zanimljivo osmišljenoj, uređenoj i dizajniranoj knjizi (dizajn Rastko Ćirić), Kanjevac piše o književnosti, nagradama, kritičarima, o vremenu, o ljudima, o narodu, o vlasti, o simbolima, o istini i laži, o veri u Boga, o zavičaju, o putovanjima, o gradovima... Radoman Kanjevac je u poeziju ušao na velika, nekada širom otvorena vrata rokenrola, napisavši neke od najupečatljivijih rok-pesama druge polovine osamdesetih i prve polovine devedesetih godina, kao što su: *Da li si spavala, Kad me pogledaš, Na tvojim usnama, Dodirni me, Skadarska*... Nakon uspešne saradnje sa rok grupom Galija, koja je interpretirala njegove stihove, objavio je nekoliko knjiga poezije koje su veoma brzo našle put do čitalaca i stručne književne javnosti. Profesor Aleksandar Jerkov rekao je da "Kanjevčeva poezija gotovo lagana, neprimetna, čarlija kao dah vetra, u kojoj slike, čak i kad sežu za nekom tamnom, dalekom pozadinom, uvek deluju pitomo, blisko, drago, kao jedna laka stvar koju pesnik hoće da nam saopšti", a dr Draško Redep je o njegovoj poemi *Mislim da ne znaš s kim imaš posla*, mala, napisao da, "posle Vere Pavladijske Matije Bečkovića, možda u našoj lirici opredeljeno ljubavnoj nije bilo štiva koje bi, kao ovo Radomana Kanjevca, vlastito okruženje posmatralo ne kao scenografiju nego i kao sudbinu". Profesor Zoran Paunović kod ovog pesnika uočava impresivnu ravnotežu prefinjene patetike i ne manje otmene ironije, Bojana Stojanović Pantović kaže da je Kanjevac pre svega pesnik atmosfere, pesnik jednog raspoloženja, a Sonja Koveljanić naglašava da je to pesnik koji piše poeziju koja se lako čita, ali dugo pamti.

“ČUVAR PROŠLOSTI – GLASNIK BUDUĆNOSTI”

GLASNIK JE IZMEĐU DVA SAJMA KNJIGA OBJAVIO 270 NOVIH NASLOVA ŠTO PREDSTAVLJA JEDINSTVEN IZDAVAČKI PODUH VAT KADA SE IMA U VIDU STRUKTURA I ZNAČAJ GLASNIKOVIH IZDANJA KOJA OBJEDINJUJU ŠIROK SPEKTAR NAJVAŽNIJIH NAUČNIH DISCIPLINA. OVOGODIŠNJI SLOGAN SAJAMSKOG NASTUPA “ČUVAR PROŠLOSTI – GLASNIK BUDUĆNOSTI” MOŽDA NA NAJBOLJI NAČIN OSLIKAVA RASPON AUTORA I TEMA OBJEDINJENIH U KNJIGAMA SLUŽBENOG GLASNIKA.

POSETITE NAS U ARENI HALE 1 I UPOZNAJTE SE SA ZNAČAJNIM KNJIGAMA I NJIHOVIM AUTORIMA

PROGRAM PROMOCIJA NA SAJMU KNJIGA

UTORAK 26. OKTOBAR

17.00 – o knjigama iz biblioteke Društvo i nauka: *Poslužiti svom dragom otečestvu – Iz istorije diplomatije Srbije 1804–1914, Ogled o ustanovama slobode i NATO i jugoslovenska kriza 1990–2001.* govoriće: Ilija Vujačić, Dušan Crnogorčević, Dragan D. Lakićević, Jasminka Simić i Dragan Simić

18.00 – o knjigama iz biblioteke Svedoci epohe: *Čudo jezika – Razgovori sa lingvistima, Iskušavanja slobode, Slavni gosti Srbije XX veka* i kolekciji Raskršća govoriće: Slobodan Gavrilović, Darko Tanasković, Miloš Jevtić, Nebojša Popov i Radovan Popović

SREDA 27. OKTOBAR

11.00 – Sala “Borislav Pekić” – Ediciju Koreni predstaviće: akademik Petar Vlahović, Slobodan Gavrilović i Borisav Čeliković

15.00 – o edicijama Pravne biblioteke govoriće: Jovica Trkulja, Bosa Nenadić, Momčilo Grubač, Žarko Anđelković i Dušan Vasić

16.00 – o knjigama iz edicije Evropska unija govoriće: Tanja Mišćević, Mihael Erke, Vesna Knežević i Nikola Jovanović

17.00 – o knjigama iz Ekonomske edicije govoriće: Boško Mijatović, Božo Stojanović i Marko Paunović

19.00 – Sala Slobodan Selenić – *Komentar zakona o upravnim sporovima sa sudskom praksom* predstaviće: Jovica Trkulja, Zoran Tomić, Marko Davinić i Ljubomir Pjakić

ČETVRTAK 28. OKTOBAR

12.00 – Sala “Borislav Pekić” – *Izabrana dela Borislava Pekića – Nekiževnu građu* predstaviće: Ljiljana Pekić, Gojko Tešić i Miodrag Raičević

16.00 – o knjigama iz biblioteke Književne nauke: *Pesnik tamnih stvari, Jovan Hristić, izbliza, Istorija, pseudologija, fama, Drugi svet, Pesnici i poklonici* i o kolekciji Velereč govoriće: Gojko Tešić, Maja Rogač, Gorana Raičević, Tanja Popović, Radivoje Mikić, Mirko Magarašević i Kolja Mičević

17.00 – o knjigama iz biblioteke Umetnost i kultura: *Čovek u senci, Snatrenja, Glečer u mreži i Dok anđeli spavaju* govoriće: Petar V. Arbutina, Radoman Kanjevac, Mario Liguori, Milenko Pajić i Marina Rajević-Savić

PETAK 29. OKTOBAR

14.00 – Sala “Slobodan Selenić” – *Enciklopediju društvenih nauka* predstaviće: Čedomir Čupić, Nikola S. Krznarić, Predrag Marković i Ilija Vujačić

15.00 – o knjigama iz kolekcije Glasnik: *Kabala konja pegazovskog i Život duha* govoriće: Jovica Aćin, Aleksandra Mančić, Daša Duhaček, Snežana Otašević i Dušan Veličković

16.00 – o knjigama iz biblioteke Umetnost i kultura: *Antologija francuskog eseja, Rečnik zaljubljenika u Latinsku Ameriku, Dnevnik pisan noću, Crna i Detinjstvo naroda*

govoriće: Branko Kukić, Milan Komnenić, Jelena Novaković, Biserka Rajčić, Dragan Babić i Žarko Trebješanin

17.00 – o knjigama iz kolekcije Srbija i komentari: Goran Petrović, Srđan Vučinić, Milan Đurić, Slavoljub Marković, Vladan Matijević, Basa Pavković, Svetlana Pejić, Mileta Prodanović, Milanka Todić, Mihajlo Pantić i Ljubica Arsić.

SUBOTA 30. OKTOBAR

15.00 – o knjigama iz biblioteke LEXIS: *Enciklopedijski rečnik međunarodnog prava i međunarodnih odnosa i Novi talas* govoriće: Miloško Knežević, Boris Krivokapić i Irena Bilić

16.00 – o knjigama iz Filozofsko-teološke edicije: *Zašto se moramo zvati hrišćani, Estetika otaca crkve i Ljudsko lice boga* govoriće: Radovan Bigović, Darko Tanasković, Zoran Krstić, Sima Avramović, Vladimir Vukašinović, Zdravko Jovanović, episkop Jovan Purić, Radomir Popović i Andrijana Mladenović.

NEDELJA 31. OKTOBAR

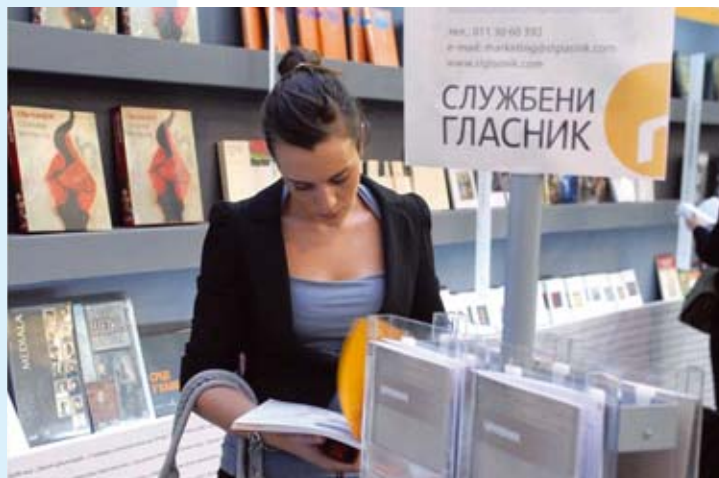
11.00 – predstavljanje projekta “Zvučna knjiga”

Sa čitaocima se druže i knjige potpisuju autori Glasnikovih najprodavanijih knjiga:

12.00 – Pero Simić “Tito strogo poverljivo”

13.00 – Slavoljub Đukić “Političko groblje”

14.00 – Darko Tanasković “Neoosmanizam”

ZVUČNA KNJIGA

Idući u korak sa savremenim tokovima izdavačke produkcije, Glasnik je među prvima u Srbiji započeo izradu i distribuciju audio knjiga na CD. Početak projekta “Zvučna knjiga” obeležava objavljivanje u audio formatu knjige *Čujte Srbi!* Arčibalda Rajsa, izabranih tekstova iz dela srpskih književnika – Ive Andrića, Miloša Crnjanskog, Isidore Sekulić, Jovana Dučića i dr., kao i antologija lirske, epske i rodoljubive poezije.

GUERRILLA BOOKSHOP

Povodom otvaranja 55. međunarodnog beogradskog sajma knjiga u Godini knjige i jezika izdavačka kuća JP Službeni glasnik i Radio Beograd u saradnji sa Opštinom Stari grad organizuju “Guerilla bookshop”. Kulturni hepening u neadaptiranom prostoru Radio Beograda, u kome će se prodavati knjige Službenog glasnika sa posebnim popustima, okupiće novinare, pisce, kritičare... “Gerilci” će uz podršku javnih ličnosti na improvizovanim punktovima unutar ruiniranog prostora prodavati knjige različite tematike, a posetioći će moći na aukciji da osvoje “džak pun knjiga”. Novac prikupljen od prodatih “džakova punih knjiga” namenjen je humanitarnoj akciji. Na kraju večeri biće saopšten prihod namenjen kupovini knjiga za neku od institucija sa teritorije opštine Stari grad.

“Guerilla Bookshop” održava se 25. oktobra od 21 do 24 sata.

Pridružite nam se!!!

Na ovoj stranici u štampanom
izdanju nalazi se reklama

Protesti u Francuskoj i trojni samit u Dovilu

Pariz gori, Sarkozy se češlja

U Francuskoj potresenoj štrajkovima, blokadom rafinerija i uličnim sukobima sastali su se Nikola Sarkozy, Angela Merkel i Dmitri Medvedev da razgovaraju o odnosima EU i Rusije, raketama, strategijama. Da li su ta dva događaja povezana

U vili "Le Cercle", u francuskom mestu Divil na obali Lamanša, u Donjoj Normandiji, departmanu Kalvados, u ponedjeljak i utorak 18. i 19. oktobra poverljivo su razgovarali lideri Francuske, Nemačke i Rusije. Naravno, važna pitanja dobro idu uz morske specijalitete u restoranu "Le Ciro's", čiji je kuvar Erik Provo priredio školjke zakićene šafranom, salatu od jastoga s tartufima, razne "or'd'evr" (lake zakuske) od plodova mora. Tako to, dok mu očito ide voda na usta, opisuje dopisnik ITAR-TASS-a.

Francusko-nemačko-ruski samit počeo je uz mnogo pompe i uz simbolične gestove,

(Merkelovoj su vikali "Dobro došla u Normaniju! Sukob je, hvala bogu, završen"), uz počasnu Republikansku gardu, naručene povike podrške Sarkoziju i uz mnogo policajaca, kojih je bilo više nego turista u postsezoni u tom odmaralištu koje nazivaju 21. arondismanom Pariza. Koko Šanel je tu svojevremeno otvorila jedan od prvih svojih salona, a kažu da se na dovilskom hipodromu održavaju najbolje trke u Francuskoj.

ŠTRAJK I SUKOBI: U ostalim pariskim arondismanima i u još 200 francuskih gradova oni što imaju skromniju trpezu protestuju. Gore automobili. Policija baca suzavac. Što bi rekli

Italijani kad naiđu "Delije", "che chaos!"

I Francuski predsednik Nikola Sarkozy, i nemačka kancelarka Angela Merkel i ruski predsednik Dmitri Medvedev su na taj samit došli sa sopstvenim problemima: Medvedev sa Čečenijom, Merkelova zbog izjave o multikulturalizmu, a Sarkozy možda s najvećim, čim je na tom svečanom mestu najavio obračun sa "izazivačima nereda" koji su blokirali čitavu Francusku, a koji napadaju policiju na protestima širom zemlje zbog najavljene reforme penzionog sistema.

Novi zakon koji, između ostalog, predviđa podizanje starosne granice za odlazak u

► Izveštaji uticajnih medija kažu da u Dovu nije bilo istorijskog događaja, ali da on svedoči o korisnoj promeni atmosfere

penziju sa 60 na 62 godine, prošao je u Donjem domu francuske skupštine, a pred glasanje u Senatu oko tri miliona zaposlenih u više sektora pridružilo se štrajku.

To je četvrti štrajk u Francuskoj u poslednja dva meseca. Višednevni protesti kulminirali su sukobom policije i srednjoškolaca u predgrađima Pariza. Policajci su upotreбили suzavac da rasteraju učenike koji su ih gađali kamenicama i palili automobile. Jedna škola je izgorela. Štrajkači već nedelju dana blokiraju rafinerije zbog čega je nestašicom benzina pogodoena svaka četvrta pumpa, a 4000 pumpi je presušilo. Nastao je saobraćajni haos. U Parizu je teško doći i do dizela, a ozbiljnih nestašica ima u Bretanji. Benzin se kupuje i "na flaše". Zbog nestašice kerozina na francuskim aerodromima u utorak 19. oktobra otkazano je 30 odsto letova. Međunarodna agencija za energiju kaže da je Francuska počela da uzima gorivo iz 30-dnevnih rezervi rafinerija za slučaj havarije. Francuska, kao i druge evropske zemlje, ima rezerve nafte za 90 dana. Francuskih 12 rafinerija je u štrajku već nedelju dana, a sirova nafta ne stiže u luke u Marseju, Avru i Nantu. Delimično je poremećen i železnički saobraćaj, a železničari počinju štrajk.

Masovni protesti, uz učešće mladih i radikalizaciju demonstracija protiv reforme tržišta rada, primorali su 2006. godine francusku vladu da odloži reforme. Do toga je došlo posle nereda i spaljivanja automobila u francuskim predgrađima 2005.

Uprkos protestima, Nikola Sarkozy je u Dovu ostao čvrst. "Ta reforma je esencijalna. Francuska je tome posvećena i Francuska će je sprovesti", rekao je novinarima. Tako i bogatija Francuska prolazi kroz isti potres kao pre nje Grčka i Španija, ne bi li do 2016. uravnotežila budžet koji je ove godine u minusu 7,7 odsto.

Da li su ta dva događaja povezana samo tako što je jednom sagovorniku "pamet bila" negde u Parizu? Povezana su direktnije, jer "voj-ska košta".

NEŠTO MNOGO SKUPLJE: Na trojnom samitu je razgovarano o vojnom i o ekonomskom aspektu bezbednosti i o globalnim monetarnim odnosima. Francuska se sprema da preuzme predsedavanje Grupom 20 sledećeg meseca,

a u 2013. predsedavanju "dvadesetoricom velikih" nada se Rusija. Evropski lideri imaju interes da usaglase pozicije s Moskvom u predvečerje novembarskog samita "dvadeset velikih" u Seulu.

Osvrćući se na trojni samit, Medvedev je premetio da takvih susreta nije bilo već pet godina. Međutim, i Pariz i Berlin su se prethodnih dana prilično trudili da ubede Vašington da je reč samo o "breinstormingu", razmeni ideja, da neće biti donošene nikakve odluke, da trojni sastanak nije isti kao onaj antiamerički razgovor na liniji Pariz-Berlin-Moskva pred američku invaziju na Irak 2003, koji je održan u francuskom Kompenju.

Samit u Dovu 2010. je održan bez konsultacija s drugim članicama EU, a nekoliko istočnoevropskih zemalja, posebno Poljska i Baltičke države, ga je upravo zbog toga i kritikovalo. Istočnoevropske zemlje su izjavljivale da se boje da će njihova bezbednost biti potkopana, ako Francuska, Nemačka i Rusija ožive politiku sfera uticaja.

Medvedev je predlagao unapređenje ekonomske i bezbednosne saradnje između Rusije i Evrope i tražio ozbiljan globalni odgovor na ruski predlog o novoj evropskoj bezbednosnoj strukturi. Najavio je da će prisustvovati samitu NATO-a u Lisabonu 20 novembra, što se vidi kao ozbiljan napredak s obzirom na to da su Rusi sumnjičavi prema novoj strategiji NATO-a i prema tzv. raketnom štitu. Sa Zapada sada Rusima nude kooperaciju u izgradnji raketnog štita od Vankuvera do Vladivostoka.

PRINCIPIJELNO SAGLASNI: Amerikanci, koji u Nemačkoj još drže 20 atomskih bombi i lome ruku s Rusima oko stepena atomskog naoružanja, izgleda da ipak ne vole da njihovi evropski saveznici bez njih o tome razgovaraju s Rusima, bez obzira na to što i sami resetuju odnose s Moskvom.

Pre ovog samita u Briselu su se sastali ministri inostranih poslova i odbrane članica NATO-a, na kojoj su Nemci objavili da su "principijelno" saglasni da učestvuju u izgradnji sistema protivraketne odbrane NATO-a i manje pominju atomsko razoružanje. U Moskvi se mršte i na novi plan, pa se može naslutiti da je to malo pomračivalo susret "trojke" u Dovu.

Kada se kancelarka Angela Merkel srela sa ruskim predsednikom Medvedevom u junu blizu Berlina, predloženo je da se ustanovi novi komitet za politička pitanja i bezbednost Rusije i EU. I francuske diplomate su ispitivale ideju o novoj zoni ekonomske i bezbednosne kooperacije EU i Rusije, dok su nemački zvaničnici otvoreni za ideju o participaciji Rusije u političkim i bezbednosnim komisijama odgovornim za evropsku spoljnu politiku.

Merkelova traži kontrauslugu – da Rusija, kao znak dobre volje, pomogne da se reši konflikt u Transdnjestrovlju, kojim upravljaju ljudi pod ruskim uticajem koji traže nezavisnost od Moldavije. Rusi tamo drže 1100 vojnika "iz bezbednosnih razloga", kao što u Kalinjingradu drže rakete kao protivtežu američkim bombama u Evropi.

Nemačka kancelarka se na konferenciji za novinare u Dovu, u društvu Sarkozija i Medvedeva, založila za ubrzan rad na novoj strateškoj saglasnosti o saradnji Rusije i EU.

Medvedev je pokrenuo pitanje o uvođenju bezvignog režima između Rusije i Unije. Dobio je pragmatičan odgovor da će se na tome raditi etapno. Predsednik Francuske prognozirao je, a trudio se da to zvuči i kao obećanje, da će za 10-15 godina EU i Rusija imati zajedničko ekonomsko prostranstvo, zajedničku koncepciju bezbednosti i bezvigni režim... Možda je to propagandno koketiranje jednog francuskog političara u škripcu s Degolovom Evropom od Atlantika do Urala, ali pošto o tome govore i druga dva lidera koji zastupaju interese oko 220 miliona ljudi, biće da je to nešto ozbiljnije. Izveštaji uticajnih medija kažu da u Dovu nije bilo istorijskog događaja, ali da on svedoči o korisnoj promeni atmosfere.

Tako dva događaja, jedan na vrhu, u mon-denskom letovalištu u departmanu Kalvados, a jedan u dubini francuskog društva, sinhrono odslikavaju socijalne, ekonomske i bezbednosne izazove i traganja kroz koje prolazi Evropa. Zašto vredi skrenuti pažnju na to? Zato što se ovde, u Srbiji, gde neki na Evropu gledaju samo kao na obećanu zemlju, a drugi samo čekaju da se podigne Rusija, teško shvata i razume dalekosežnost tog mogućeg otvaranja. ◀

Milan Milošević

Polumesec nad Brandenburškom kapijom

Nemuštom populističkom izjavom da je ideja multikulturalnog društva u Nemačkoj propala, kancelarka Angela Merkel pokušala je da popravi svoj katastrofalan rejting. Čini se, međutim, da bi to moglo da joj se obije o glavu

JEDAN OD NAJPOPULARNIJIH ljudi u Nemačkoj je fudbaler Mesut Ezil (Mesut Özil), rođen 1988. godine u Gelzenkirhenu. On je već šesnaest puta bio član državne reprezentacije zemlje u kojoj se rodio, ali naglašava da to nikako ne znači da se odrekao svojih turskih korena.

Čem Ezdimir (Cem Özdimir), rođen u nemačkom gradiću Bad Urah 1965, kaže da se u njegovoj porodici isključivo govorilo turski, a da je nemački naučio na ulici. On je danas predsednik partije Zelenih, koja je, kao što ankete pokazuju, po broju potencijalnih glasača gotovo sustigla Socijaldemokratsku partiju i od dobronamernog autsajdera postala ozbiljan politički faktor. Na pitanje da li bi on mogao da postane prvi Turčin predsednik Nemačke, kao što je Obama postao prvi crnac predsednik SAD, odgovorio je: "Prvi nemački predsednik turskog porekla biće izabran kad u Nemačkoj više niko ne bude pitao kojeg je nacionalnog porekla kandidat za predsednika."

Nemački ministar zdravstva ima posve germansko ime, Filip Resler (Philipp Rössler), ali on je Vijetnamac rođen 1973. godine u selu Soc Trang, a kao ratno siroče je usvojen od nemačke porodice Resler. Njegov izgled je stoprocentno azijski. Član je vladajuće hrišćansko-demokratske partije CDU.

Ajgil Eckan (Aygül Özkan), rođena 1971. godine u Hamburgu, ministarka je za socijalne poslove u vladi nemačke pokrajine Donja Saksonija. I ona je članica CDU-a.

Kancelarka Nemačke i predsednica CDU-a, koja je Vijetnamka postavila za saveznog ministra zdravlja i Turkinju za pokrajinsku ministarku, Angela Merkel, izjavila je prošle nedelje da je ideja multikulturalnog suživota u Nemačkoj propala. U zemlji sa najjačom privredom u Evropi koja je nedavno postala i nestalna članica Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija od

čijih političara se očekuje naglašena politička korektnost istog časa se digla zgrožena gromoglasna dževa sa svih strana. Tako je kopredsednica partije Zelenih Klauđija Rot poručila Merkelovoj da je "pokrenula hajku na ljude kojima je Nemačka postala zavičaj".

Ne radi se, međutim, ni o kakvoj promeni nacionalne politike, nego o tome da se predsednica vlade, našavši se u uzburkanom tesnacu između Scile i Haribde, u pokušaju nemuštog populizma nasukala na jednoj obali ne bi li izbegla čudovišta na onoj drugoj.

POGLED UDESNO: Iako je usred svetske ekonomske krize Nemačka prva izašla iz recesije, ove godine beleži porast bruto društvenog proizvoda od 3,5 odsto i ima manje nezaposlenih nego u poslednjih osamnaest godina – popularnost Merkelove počela je da opada tako naglo da mediji već uveliko pišu o mogućnosti njene smene usred drugog mandata. Opasno mumlanje se čuje baš u njenoj sopstvenoj partiji. Očajnički je počela da traži saveznike i očigledno misli da ih može naći na desnici.

Žestoku diskusiju o strancima koji žive i rade u Nemačkoj inicirao je bivši član upravnog odbora Narodne banke Tilo Saracin, svojom knjigom pod naslovom *Nemačka ukida sebe*, u kojoj je, pored ostalog, rekao da su muslimani "nesposobni da se razvijaju", da je "inteligencija kod njih nemoguća". Jevrejima Saracin, doduše, ne odriče inteligenciju, naprotiv, tvrdi "da svi imaju isti gen". On je zbog rasističkih izjava bio prinuđen da dà ostavku.

Nasuprot njemu, predsednik Nemačke Kristijan Vulf u jednom govoru rekao je da je danas "...i islam deo Nemačke". Vulf dolazi iz redova CDU-a, a upravo je Merkelova progurala njegovu kandidaturu.

Aktuelnu multikulturalnu uzbunu izazvali

su medijski izveštaji o tome da u priličnom broju nemačkih srednjih škola stranci već predstavljaju većinu, u jednoj berlinskoj školi čak 90 odsto. Naslovne strane novina punile su priče o učenicima koji su poreklom Nemci, a koji su u svojim školama ostali u manjini, te se žalili da ih "strana" deca maltretiraju, da se više ne usuđuju da u školskom dvorištu, u svojoj rođenoj zemlji govore svojim maternjim jezikom. Predloženo je čak i da se u školskim dvorištima i privatno zabrani razgovor na stranim jezicima.

Bavarski političar i vođa Hrišćansko socijalne unije, CSU – tradicionalne "sestrinske partije" CDU-a – Horst Zehofer, uskliknuo je da je "multikulti propala stvar" i da "Nemačka nije imigraciona zemlja". Angela Merkel je upravo njemu htela da dà podršku, kada je nešto slično poručila na konferenciji hrišćansko-demokratske omladine.

Suočena sa pitanjem da li time odbacuje izjavu predsednika države Vulfa da je "Islam deo Nemačke", odgovorila je usplahireno "Ne, ne, to nisam učinila", te pokušala da objasni da islam jeste deo Nemačke, "pa to se vidi po

fudbaleru Ezilu". Merkelovoj sve češće prebacuju da su joj uzde kliznule iz nekada "čeličnih" ruku i da ne zna ni u kom pravcu bi povela naciju.

IMIGRACIONO POREKLO: Savezna Republika Nemačka ima oko 81 milion stanovnika od kojih 7,3 miliona tu legalno živi i radi sa stranim pasošem. Formalno je svaki državljanin

se spuste barijere za dotok stranaca. Oni tvrde da nedostatak visoko kvalifikovane radne snage, koja se može dovesti samo iz inostranstva, predstavlja najveću kočnicu razvoja zemlje i njenog privrednog razvoja. Predsednik Nemačkog instituta za ekonomska istraživanja Klaus Cimerman kaže da godišnje 700.000 ljudi napušta Nemačku, a isto toliko dolazi u nju,

naravno, dobro poznato, za 18. novembar ona je zakazala "sastanak na vrhu" da bi se diskutovalo koliko je imigranata potrebno na osnovu sadašnjeg nedostatka stručne radne snage. Istovremeno ona pomno proračunava na kojoj strani može da povрати pristalice i čini se da je mnogo ne zanima šta će se dogoditi kroz deceniju ili dve, već kako da se održi na vlasti do kraja svog mandata. Ona polazi od toga da mnogim Nemcima, njenim potencijalnim biračima, padaju u oči oni Turci koji se napadno odvajaju od sredine u koju su došli, kao što su zabrađene devojke i žene. Trenutno se, na primer, predlaže promena nemačkog krivičnog zakona, tako da bi se "nasilne uđadbe" tretirale kao krivično delo i kažnjavale i sa preko pet godina zatvora.

U pogledu svoje izjave o propasti "multikulturalnog" društva čini se da je shvatila da se u najmanju ruku nespretno izrazila. Naknadno poručuje da je samo htela da objasni da stvari ne funkcionišu ako pridošlice prenose sve navike iz svoje postojbine, da ne mogu da žive "samo po svom guštu", nego da moraju da se integrišu. Merkelova podseća da bez dobrog poznavanja nemačkog jezika nije moguće ni da se građanin ili građanka uključi u društvo i nađe odgovarajući posao. S tim se, naravno, slaže i većina organizacija nacionalnih grupa u Nemačkoj.

Stavove nemačke "gvozdene lejdi" trude se da ublaže mnogi, pa i inostrani mediji. Tako rimski "Korijere dela Sera" komentariše: "Ne radi se o tome da Angela Merkel iznenada iz Nemačke hoće da izbac i sve turske i arapske useljenike, kada – kao prošle subote – tvrdi da je multikulti-društvo potpuno propalo. Ona je, baš naprotiv, shvatila da je nemačka politička klasa doživela poraz na polju integracije stranaca."

Andrej Ivanji

ZA SUŽIVOT I PROTIV NJEGA: Turkinje posmatraju protest ultradesničara protiv islamizacije Nemačke; ministar zdravlja Filip Resler (gore desno) i popularni fudbaler Mesut Ezil (dole desno)

Fotografije: REUTERS

Nemačke "Nemac", ali o licima koja su se ond kud doselila i ispunila uslove da steknu državljanstvo govori se kao o "Nemcima sa imigracionom pozadinom". Njih službeno ima 19 procenata. Ali koliko ih zaista ima zna se samo na osnovu podataka Zavoda za statistiku, koji se oslanja na podatke koje daju sami građani. Zbog toga se pretpostavlja da "ljudi sa imigracionom pozadinom" ima daleko više, jer mnogi ne vole da to priznaju, te da je u najmanju ruku svaki četvrti "Nemac" poreklom zapravo Turčin, Poljak, Čeh, Slovak, Srbin, Hrvat, Italijan, Grk...

Bez obzira na izjavu Merkelove o propasti multikulturalnog suživota u Nemačkoj, neki članovi njene vlade energično zahtevaju da

međutim, po njemu, trebalo bi da stigne "neto" bar pola miliona. Jedan od velikih problema Nemačke je i starenje nacije koje dovodi do disbalansa radno sposobnih ljudi i penzionera.

Nedostaje pre svega osoblja u oblasti zdravstva i nege starijih ljudi, visokokvalifikovanih zavarivača i radnika sličnih struka, a najviše – na desetine hiljada – inženjera i informatičara. U naredne dve decenije, što potvrđuje i računica Saveza privrednika, biće potrebno oko 430.000 novih stručnjaka, a kažu da je iluzorna ideja nekih desničara da se nezaposleni nemački radnici mogu prekvalifikovati u eksperte. Sve to opovrgava tvrdnje da Nemačka "nije" imigraciona zemlja.

POPULIZAM: Angeli Merkel je sve to,

REUTERS

Reuters is seeking an experienced economic journalist with excellent written English. Please send a resume, clips and recommendations to angelina.latinovic@thomsonreuters.com

Fotografije: REUTERS

Rudarska drama u Čileu

Put iz središta zemlje

Dugo je trajalo, bilo je veoma napeto, naporno, na trenutke frustrirajuće... Pa ipak, dosad najveća akcija spasavanja rudara zarobljenih duboko pod zemljom uspešno je završena

RUDNIK BAKRA I zlata San Hoze ima samo jedno okno dugačko oko sedam kilometara koje se, u obliku prostorne spirale, spušta do 750 metara dubine. Rudari, kojima je šihta umesto šest sati prinudno trajala 69 dana, radili su na pretposlednjem horizontu. Okno se urušilo na 450 metara dubine i prva ideja o spasavanju preživelih je bila da se urušeni materijal raskrči i da rudari izađu na isti način kao što bi to inače po završetku smene učinili. Međutim, dva dana po prvom urušavanju, dogodilo se još jedno na 500 metara dubine. Zbog opasnosti da se okno uruši još negde i tako ugrozi spasioce, od ovoga se odustalo.

U isto vreme započeto je i svrdlanje planine sa ciljem da se sondom "pogodi" mesto gde se rudari nalaze i tako im stavi na znanje da se radi na njihovom spasavanju. I tako, dan za danom, bez rezultata, a sumnja da preživelih ima uvećavala se, jer u skloništu za slučaj

opasnosti koje je postojalo na tom horizontu bilo je hrane i vode tek za dva dana.

RUPA DO RUPE: Ipak, sedamnaestog dana bušači su čuli kuckanje po burgiji dugačkoj 688 metara. Nesumnjivo, dosegnuto je mesto gde se rudari nalaze. Kroz probušenu rupu, široku pet inča, odnosno 12,7 santimetara, provučen je telefonski kabl i uspostavljena je prvo audio, potom i video veza: ispostavilo se da su živi svi, da su u dobrom stanju, mnogo boljem nego što bi se očekivalo od nekoga ko 17 dana nije video svetlo dana i tako u mraku čeka da se nešto dogodi, a da to nisu patnja, bol i smrt.

Potom su izbušene još dve malo šire rupe: jedna za upumpavanje vazduha, druga za dotur namirnica. Za ovo drugo korišćena je specijalno dizajnirana kapsula 1,6 metara dužine, kodnog imena "Paloma", golub na španskom, kojoj je trebalo više od sata da se spusti odozgo do dole. Tada je definitivno odlučeno da se

zarobljeni rudari izvuku kroz treću rupu, dovoljno široku da kroz nju može da prođe čovek. Plan je, u stvari, bio jednostavan: prvo da se izbuši "pilot" rupa tridesetak santimetara široka, pa da se potom proširi na sedamdesetak, da se "na vitlo" u dubinu spusti spasilačka kapsula i zatim nazad. I tako 33 puta.

Bušenje rupe 700 metara dugačke nije bogzna kakav izazov: za naftaše, na primer, bušenje na pet kilometara dubine je rutina. Sa druge strane, nije ni jednostavno. Nije, naime, reč samo o dostizanju određene dubine, već i o pogađanju određenog mesta na toj dubini: sasvim malo ugaono odstupanje bušotine u stranu vodilo bi nepovratno u neuspeh.

Bušenje "pilot" rupe započeto je 5. septembra, a završeno 17. sa delimičnim uspehom: ciljana prostorija na dubini od 622 metra jeste "pogođena", ali se burgija na samom cilju raspala. Tri sledeća dana su komadi zabijeni

u zidove rupe “pecani” jakim elektromagnetima, a bušenje, odnosno proširivanjem “pilot” rupe na zadati prečnik – 28 inča, odnosno 71 santimetar, započeto je 20. septembra, da bi 9. oktobra bio probijen poslednji metar.

“FENIKS”: Uporedo sa bušenjem otvora za spasavanje, inženjeri čileanske mornarice konstruisali su i pravili kapsulu za izvlačenje. U stvari, napravljeno ih je tri, u biti istih, jer su konstruisane za isti zadatak – da mogu da se spuste kroz izbušenu rupu, da u njih može da stane čovek, da može da se izvuče na površinu i da bude vođena tako da dok se kreće ne dodiruje oplatu.

Sve tri su cigarolike, spoljni prečnik im je 22 inča, odnosno 55 santimetara, unutrašnji inč manje (52 santimetra), na oba kraja imaju po četiri točka obešenih na opruge poduprte amortizerima: dok se kapsula kreće kroz tunel opruge točkove pritiskaju na oplatu i tako drže odstojanje od oplata, a amortizeri ublažavaju prelazak preko neravnina. Sve tri su opremljene dvosmernom audio/video vezom

i rezervoarima sa kiseonikom. Zapravo, razlikuju se po dužini i još jednoj, pokazaće se nepotrebnom sitnici: prva koja je izrađena bila je 2,7 metara dugačka, a poslednja – “Feniks”, koja je i upotrebljena, metar je duža i opremljena je sajlom na vitlu pomoću koga bi, u slučaju zaglavljivanja, rudar koji je u tom trenutku u kapsuli, kroz otvor za spasavanje na dnu mogao da se vrati tamo odakle je pošao.

OBEČAVAJUĆE PROBE: Prema prvobitnom planu, pre samog izvlačenja, u rupu je trebalo da se utisne čelična oplata na prvih 100 metara od izlaznog otvora koja bi trebalo da spreči prodiranje vode i eventualno osipanje i urušavanje zidova. Međutim, čelični tubus je utisnut samo na prvih 55, a onda su inženjeri odlučili da ne idu dalje, da je to što je urađeno dovoljno i da može da se započne sa izvlačenjem.

Za probu spušta se prazna kapsula, zadržavana na 12 metara od otvora u rudniku i vraćena prazna. Dok se kretala tamo i nazad, kamera u kapsuli je bila uključena, tako da je

mogao na površini da se prati direktan prenos. Nije primećeno ništa onespokojavajuće.

Čileanski ministar rudarstva Laurens Golborn je ovu probu opisao kao “veoma obećavajuću” i “veoma pozitivnu”, da je kapsula prošla putanju bez problema, da “čak ni prašinu nije digla”, a vraćanje kapsule na površinu tik pre nego što je na cilj stigla objasnio je kao izbegavanje rizika da neko od rudara u nju uđe pre nego što se ispitivanje završi.

FINALE U “TURBO MODU”: “Radna brzina” kapsule je 0,65 metara u sekundi, otprilike ista kojom se kreće većina beogradskih liftova, dok je maksimalna trostruko veća, predviđena da se koristi samo u slučaju da nekome u toku izvlačenja ozbiljno pozli. U “redovnom” režimu kapsuli je potrebno oko 16 minuta da se spusti, zbog gravitacije minut više da se vrati – vreme potrebno za celu turu – spuštanje, ukrcavanje, podizanje i iskrcavanje procenjeno je na oko sat, a trajanje celokupne završnice na između 36 i 48 sati.

Prvi je kapsulu u smeru nadole isprobao jedan spasilac – medicinar, koji je spušten da u direktnom kontaktu proceni psihofizičko stanje onog koga će kapsula prevesti na gore, sledećih pet tura su takođe imale putnike u oba smera.

Kako je posao odmicao i ulazio u rutinu, vreme potrebno za turnus je bilo sve kraće i kraće – 33 rudara za 22 sata, odnosno četrdeset minuta po glavi. Medicinari su izašli još brže – njih šestorica za dva i po sata, odnosno 25 minuta po osobi, što će reći da je za njih upotrebljen “turbo mod”.

Čast da od rudara poslednji iz okna izađe i kao takav bude upisan u Ginisovu knjigu rekorda pripala je Luisu Urzui, koji je svoj šefovski autoritet sa organizacije svakodnevnog rada preusmerio na organizaciju višenedelnog preživljavanja, a rudari su, kao i svakog dana u redovnim okolnostima, “slušali šefa”: raspoloživu hranu je racionisao na svega koji zalogaj konzervisane tunjevine, ugriz kreke-
ra i gutljaj vode, ali i organizovao svakorazne dnevne aktivnosti za “ubijanje vremena”, od molitvi, preko društvenih igara do pričanja viceva. Da tako nije bilo, iz rudnika bi izvesno bili izvlačeni leševi.

Tri dana po okončanju akcije, spaseni rudari sa porodicama i mnoštvom drugog sveta prisustvovali su na ulazu u rudnik svetoj misi zahvalnici, predsednik Čilea obećao je da će promeniti standarde bezbednosti u rudarstvu, a inženjeri se prihvatili redovnog posla.

Zoran Majdin

Korak po korak

5. avgust

Posle urušavanja okna rudnika bakra i zlata San Hoze u pustinji Atakama, Čile, 33 rudara ostalo je zarobljeno.

7. avgust

U novom urušavanju okno je dodatno zatrpano na nižim nivoima što je onemogućilo akciju spasavanja, a svi pokušaji da se stupi u kontakt sa zatrpanim rudarima bili su bezuspešni.

22. avgust

Spasioci su čuli kuckanje po burgiji na dubini od 688 metara, što je bio prvi dokaz da u rudniku ima preživelih. Kroz napravljen otvor spušta se video kamera. Na snimku se videlo da su svi živi i da su u dobrom stanju.

23. avgust

Kroz otvor su spuštene hrana, voda i oprema za uspostavljanje veze.

30. avgust

Konačno je odlučeno da se izbuši vertikalni tunel do mesta gde su rudari i da se kroz njega izvuku napolje.

9. oktobar

Zarobljeni rudari proslavili su probijanje poslednjeg metra tunela.

11. oktobar

Probno spuštanje i podizanje kapsule obavljeno uspešno.

13. oktobar

Izvučen prvi rudar.

14. oktobar

Akcija spasavanja uspešno okončana.

Banja vs. terme

Istraživanje na terenu: kakve su evropske a kakve srpske banje

Dugo sam maštala o banji u kojoj ću moći da se lečim, a da se pri tom ne osećam prerano ostarelom. Kako patim od misteriozne kombinacije reumatoloških oboljenja, često sam odbijala posete banjama. Domaće su mi “socijalne”, a strane nepristupačne. Prošlog leta sam posustala i posetila Vrdnik na Fruškoj gori. Predlog prijateljice da pođem sa njom, njene dve kćerke i majkom (koja će čuvati decu) delovao je obećavajuće. Ipak, moje lečenje se zadržalo samo na leškarenju pored jedinog otvorenog bazena. Istina, pogled na napukle bele pločice, preplanule penzionere i vetar koji im suši kosu pruža osećaj ugodnog smiraja. Visoke breze šušte i gibaju se uz zvuke nostalgičnih pop pesama sa lokalne radio-stanice. Sve to čini da se čovek oseti kao da je upao u neki Kunderin roman. Ipak, pogled iznutra kaže: “Beži iz bolnice!” Zato sam odustala od svih ambulantnih sadržaja u hotelu. Uprkos cenama poput onih u “kućnim” salonima, đakuzi i masaža nisu bili u ambijentu koji sam zamišljala. Miris bolesti me je opredelio da ostanem napolju. Bila sam zahvalna svojoj intuiciji da se opredelim za privatni smeštaj. Kada sam otkrila da u vikendici u kojoj smo noćili ima i bicikl, provozala sam se svim asfaltiranim putevima. Stigla sam do manastira Ravanica, a potraga za hlebom posle deset sati pre podne – prava je avantura. Kada sam poželeva potpuno da se osamim, umesto da odem na bazen, iznela sam ležaljku u voćnjak, jela neprskane jabuke “direktno sa grane” i duboko udisala čist vazduh. Nezaboravan je bio i naš odlazak iz Vrdnika. Pošto taksi ne postoji, do autobuske stanice smo vukle kofere i nosile decu sigurno sat vremena. Da li će autobus doći, jer ide samo jednom nedeljno za Beograd, takođe je bilo neizvesno. Taj osećaj pojačao je očajnički komentar koji sam uhvatila u razgovoru dve meštanke koje su nas spazile: “Bože, šta traži ovaj narod u Vrdniku?!” Na kraju, autobus je stigao. Dok smo se vozili kroz fruškogorske vinograde preko kojih je zalazilo sunce, osetila sam da sam se ipak odmorila. Mada nisam bila izlečena.

Mnogo sam slušala o austrijskim i nemačkim banjama u kojima i mlađi od 70 leta mogu da se leče i uživaju. San da posetim jednu modernu evropsku banju ispunio mi se u maju i trajao je jedan dan. Pozvana sam u čuvenu slovenačku banju Terme Čatež na otvaranje nove kamp-atrakcije – Gusarskog zaliva. Sam smeštaj je bio grofovski. Noćili smo u hotelu Mokrice, srednjovekovnom zamku, koji se nalazi blizu granice sa Hrvatskom, a od banjskog kompleksa udaljen je deset minuta vožnje. Miris sveže pokošene engleske trave, pogled na golf terene i bašta sa umetničkim bistama uverili su me da je Evropska unija udaljena samo 500 kilometara od Beograda. Tu atmosferu upotpunjuje i oklopni vitez na recepciji, kao i legenda o grofici Barbari, koja se tu ubila skočivši sa prozora zbog nesrećne ljubavi. Istorija zamka podignutog na Gorjanci brdu doseže do 1444. godine, a posle Drugog svetskog rata preuređen je u hotel sa luksuznim restoranom. Zamak je danas deo deoničarskog društva Terme Čatež, a renoviranje

je finansijski potpomognuto iz Evropskog regionalnog fonda za razvoj. Predveče smo se spustili u glavni turistički kompleks koji objedinjuje tri hotela, dva kamp naselja, spa, velnes i akvapark, kafiće, restorane i prodavnice. Tu je još mnogo sadržaja kojima baš ne znam nameću. Kada sam videla više ogromnih tobogana sa animatorima i drugim ludorijama, setila sam se dece u Vrdniku, koja su se brčkala u bazenčiću za dezinfekciju nogu. Tada mi je tek sinulo da osim dve ljuljaške, za njih nije ni bilo druge zabave. Meni je najviše prijala topla lekovita voda koja u talasima i mlazovima protiče kroz zimsku i letnju termalnu rivijeru (zajedno dugačke 11.800 metara). Kako sam sve slobodno vreme provela u vodi, iznenadilo me je da iz unutrašnjeg mogu da isplivam na spoljašnji bazen i pri tom ne platim nadoknadu. Sve je podređeno gostu, koji se u ovom lečilištu oseća kao u dobrom hotelu ili spa centru. Zato su najčešći posetioci kompletne porodice. Cene su “evropske”, a jezik koji se čuje uglavnom nemački. U povratku, osećala sam se kao posle uspele masaže. Kako sad proceniti šta je blagotvornije?

ANA RADIĆ

Ovaj članak je napravljen uz podršku Evropske unije. Sadržaj ovog dokumenta je isključivo odgovornost nedeljnika “Vreme” i ni na koji način ne odražava stavove i mišljenje Evropske Unije. Projekat (“Vrline života u porodici evropskih naroda”) finansira Evropska unija kroz program Medijski fond u okviru evropskih integracija, kojim rukovodi Delegacija EU u Srbiji a realizuje BBC World Service Trust.

U AMBISU BEZAKONJA: Napad na čečenski parlament

GROZNI

Terorizam u parlamentu

Alina Lobzina
RIA NOVOSTI

Dok analitičari nagoveštavaju da teroristički napad u Groznom u utorak ujutro pokazuje ograničenja i posledice beskompromisnog političkog stava republičkog lidera Ramzana Kadirova, njegovi politički saveznici tvrde da to nije tačno. Ruski predstavnik Jedinствene Rusije u konfliktnom regionu insistira na tvrdnji da je reč o globalnom problemu, odnosno da nema dokaza da Čečenija propada u ambis bezakonja. Prema rečima Abdulbeka Vakhajeva, ne postoje dokazi za to: "Teroristi nemaju politička, nacionalna ni religijska ubeđenja. Ovde u Čečeniji postoji potpuno funkcionalan sistem državne administracije, politike i civilnog društva." Predstavnik stranke Jedinствena Rusija odbio je da komentariše reči Alekseja Malašenka, analitičara Karnegi centra, koji smatra da će Vladimir Putin biti "razočaran" razvojem događaja u čečenskom parlamentu. Vakajev kaže da se zbog terorističkog napada ne može reći da je Čečenija pred uvođenjem vanrednog stanja. "Ovaj napad je običan teroristički akt, nalik na ove što se dešavaju u Evropi, Americi i Aziji. Mi se u Republici Čečeniji borimo protiv terorizma u skladu sa ruskim zakonodavstvom."

Ali, pored strepnji od eskalacije konflikta

u regionu, čuju se i glasovi koji kažu da Kadirov, uprkos imidžu snažnog vođe, ne može da održava kontrolu i red. Napad u parlamentu pokazuje da Kadirov nije u stanju da obezbedi funkcionisanje najvažnije institucije u Čečeniji. Njegova politika se držala izvesno vreme, ali je sada jasno da on nije mogao da reši dugotrajne probleme u regionu. Ipak, bez obzira na to što će Moskva biti "šokirana", kako mnogi tvrde, ne postoji alternativa za Kadirova. Čini se da na političkoj sceni ne postoji kandidat koji bi mogao da zauzme njegovo mesto.

Napad islamskih ekstremista na parlament u Groznom, glavnom gradu Čečenije, počeo je u utorak rano ujutru, oko 8.45 po lokalnom vremenu, kada su prvi poslanici počeli da pristižu na posao. Jedan od njih aktivirao je bombu kojom je bio opasan, dok su se druga dvojica uz pucnje i poklike "Allahu Akbar" ("Alah je najveći") probijali do unutrašnjeg dela zgrade parlamenta. Kada ih je policija okružila, napadači su aktivirali bombe i razneli se pred očevicima. Agencija Intefaks izvestila je da su pobunjenici držali taoce (nije potvrđeno), da je povređeno 17 ljudi, dok su četvorica napadača ubijena.

PEKING

Kulturni rebalans Kine

Vej Gu
REUTERS

Kina bi uskoro mogla da lansira novi izvozni proizvod – kulturu. Komunistička partija je u novom, 12. po redu petogodišnjem planu objavljenom 18. oktobra, upravo kulturu i masmedije navela kao "stožer" celokupnog ekonomskog razvoja u narednom periodu. To je hvala vredan cilj nakon već ostvarenih državnih prioriteta poput razvoja industrije automobila i nekretnina. Razvijanjem kulture izbalansirao se privreda Kine, to je izvesno, ali država mora da bude svesna činjenice da je mnogo teže proizvesti kulturu, nego automobile ili stanove.

U narednom periodu u Kini se predviđa znatan rast filmske industrije, masovnih komunikacija ili turizma. Ove oblasti su do sada bile zapostavljene – prema zvaničnim podacima "Morgan Stenlija", prosečan Kinezi je na razonodu i slobodno vreme do sada trošio samo osam odsto sume (izraženo u dolarima) koju tipičan Amerikanac troši za iste stvari. Kada se situacija tako sagleda, termini poput "stožer" i "stub" zvuče manje neprikladno. Pogotovo kada se uzme u obzir činjenica da su prethodni petogodišnji planovi dali rezultate – statistika kaže da više od 88 odsto urbane populacije u Kini danas poseduje stanove, a da je kinesko tržište automobila jedno od najvećih. Prema podacima Kineske asocijacije filmskih stvaralaca, Kina bi do 2015. godine mogla da prestigne Japan i Indiju i postane druga zemlja na tržištu filmova. Korisnici mobilne telefonije u Kini pošalju 2,1 milijardu kratkih SMS-ova svakog dana, objavila je kineska državna služba za informisanje.

Najvažnije je to što su medijske i usluge iz domena kulture u funkciji ostalih državnih ciljeva. Razvijanjem ovih usluga može da se utiče na promociju potrošnje, a promocijom kineske kulture i jezika preko povećanog izvoza literature postiže se povećano razumevanje svetskih lidera, na primer, G20 ili MMF-a. Ali, da bi se taj stub postavio, Kina mora da otkloni neke prepreke. Intelektualna svojina još nije zaštićena na adekvatan način, što naglašavaju filmski stvaraoči, a to negativno utiče na razvoj kreativnosti i mogućnost zarade. Zašto da se mučimo ako neko može lako da nam ukrade ideju?

Čuvanje budućnosti

Čini se kao da broj uzoraka u Srbiji raste sa porastom broja budućih roditelja koji shvataju važnost čuvanja matičnih ćelija. Smatramo da će to uskoro postati normalna stvar u Srbiji kao što je to praksa u drugim evropskim državama i u svetu

Novi, XXI vek započeo je potpuno novom granom medicine – regenerativnom medicinom. Ideja da je matična ćelija sposobna da se diferencira u druge ćelije i tkiva i da se pomoću toga stvore uslovi za terapiju nekog oboljenja pokazala se kao revolucionarna, a terapije “adultnim” (odraslim) matičnim ćelijama su se intenzivno razvile u poslednjih deset godina, kada je tehnologija uznapredovala i uspela da ih bezbedno sačuva i u određenom trenutku bezbedno upotrebi. U poslednjih nekoliko godina, u čitavom svetu urađeno je nekoliko desetina hiljada ovih terapija kod velikog broja oboljenja.

Danas matične ćelije leče više od 70 bolesti, a naučnici kažu da se od njih u budućnosti očekuje još više. Oko 1000 dece iz Srbije (odnosno toliko njihovih najbližih srodnika) ne mora da strahuje za svoju budućnost. Njihove matične ćelije su na sigurnom – u privatnoj banci Cryo Save nadomak Brisela, koju je među prvim posetila ekipa “Vremena” (vidi tekst “Jednom u životu”, broj 988).

Osam meseci nakon te posete, 20. oktobra, u Beogradu je održan Međunarodni simpozijum o naučnim dostignućima, razvoju i tendencijama u regenerativnoj medicini na kome su govorili eminentni strani i domaći stručnjaci u ovoj oblasti. Tim povodom “Vreme” objavljuje ekskluzivni intervju sa direktorom najveće privatne banke matičnih ćelija u Evropi i čovekom koji je projektovao zgradu sa uslovima idealnim za njihovo čuvanje – dr Markom Vateršutom.

“VREME”: Jedno je sigurno, kada čovek ovlada svim tajnama matičnih ćelija, biće to prava revolucija u modernoj medicini. Koliko daleko smo već zakoračili u tu avanturu i koliko brzo naše znanje o matičnim ćelijama i njihovoj upotrebljivosti raste?

DR MARK VATERŠUT: Koračamo polako, ali odlučno. Već više od 74 različite bolesti leči se adultnim matičnim ćelijama. Što se tiče embrionalnih matičnih ćelija, ako pogledate na sajtu *ClinicalTrials.gov*, videćete da se tamo nalazi više od 3000 kliničkih ispitivanja koja se trenutno vrše i koja će sigurno biti korišćena u lečenju čak i u narednih nekoliko godina.

Da li se matičnim ćelijama mogu izlečiti i Alchajmerova i Parkinsonova bolest?

Studije su pokazale da su pacijenti koji boluju od Parkinsonove bolesti pokazali izvesno poboljšanje posle tretmana matičnim ćelijama. Što se Alchajmerove bolesti tiče, pojavili su se lekovi koji imaju izgleda da preokrenu tok bolesti nabolje. Ponosno mogu da istaknem da tretiranje bolesti dijabetesa i srca matičnim ćelijama pokazuju sve više pozitivnih efekata.

Na koji način se matične ćelije gaje u laboratoriji i na koji način se modifikuju u druge, potrebne ćelije?

Gajenje matičnih ćelija odvija se u najsavremenijim čistim sobama zaštitnim metodama. U našoj laboratoriji gajimo sva tri nivoa ćelija, počevši od embrionalnih do same pupčane vrpce.

Glavni cilj bioinženjeringa matičnih ćelija je da omogući kontrolu diferencijacije matičnih ćelija. Kako se to postiže?

Telo je samo inteligentno. To znači da mi ne moramo da kontrolišemo potpunu diferencijaciju ćelije. Tačna količina pupčanika (MSC) je sasvim dovoljna. I kada se oslobode faktori rasta u tkivu koje ih okružuje, MSC će se diferencirati unutar samog tela.

Kome se preporučuje ostavljanje matičnih

ćelija, ko sve iz porodice donora može da se leči matičnim ćelijama i koliko puta može da se koristi jedan uzorak? Na primer, da li je izvodljivo da se više članova porodice leči od različitih bolesti?

Čuvanje krvi matičnih ćelija ili samog pupčanika naročito je preporučljiv porodicama sa istorijom dijabetesa ili srčanih oboljenja. Detalji već izvedenih transplantacija mogu se naći na našem veb sajtu www.cryo-save.com. Ekspanzija matičnih ćelija (još uvek u fazi kliničkog ispitivanja) omogućiće nam da pribavimo još više ćelija, što će nam dati mogućnost da tretiramo i više od jednog člana porodice.

Da li je uzimanje matičnih ćelija uvek uspešno?

Foto: J'Yrgen Doom

U nekim slučajevima (dva-tri odsto) uzorak nije upotrebljiv. Razlozi su razni, na primer, kada su u pitanju komplikacije na porođaju pa se doktor, razumljivo, usredsredio na bebu i majku, umesto na uzimanje uzorka.

Kada ste se vi zainteresovali za proučavanje matičnih ćelija i kako je nastala ideja da se osnuje banka matičnih ćelija kakva je Cryo Save?

Budući da sam klinički patolog, oduvek me je fascinirala preventivna medicina. Za matične ćelije zainteresovao sam se 2000. godine. Fascinirala me ta nova metoda kojom lečimo bolesti, umesto da ih samo tretiramo.

Vi ste projektovali banku u Belgiji. Koliko je to bio veliki izazov za vas i koliko je zadatak bio težak?

Volim projektovanje. Do sada sam projektovao i izgradio nekoliko laboratorija u svetu. Nove prostorije su sigurno najveće i najlepše. I zaista mi je drago što sam izgradio jednu od najlepših i najboljih banaka ove vrste u svetu.

Prilikom projektovanja vodili ste računa ne samo o bezbednoj prezervaciji matičnih ćelija već i o tome da zgrada bude u potpunosti samoodrživa i bezopasna za životnu sredinu. Da li je Cryo Save pionir kada je o toj vrsti arhitekture reč?

Predstavnici nekoliko biobanaka su već dolazili da nas posete i implementiraju naše ideje. Pretpostavljam da to znači da jesmo pioniri u ovoj oblasti.

U kojim zemljama postoje Cryo Save laboratorije i da li su po standardu iste kao i laboratorija u Belgiji?

Imamo banke u Nemačkoj, Dubaiju, Indiji i Francuskoj gde čekamo dozvolu. Svi rade pod okriljem međunarodnih ili lokalnih ISO ili AABB standarda.

Da li je poznato u kojim zemljama je najviše uzetih uzoraka?

Španija je definitivno prva po broju uzoraka koji se čuvaju. To je, takođe, zemlja sa veoma dugom tradicijom doniranja organa, tako da im je ova tema poznata. U drugim zemljama ljudima je potrebno pružiti više informacija o ovoj temi.

Gde se Srbija nalazi kada je reč o broju uzetih uzoraka?

Za sada postoji više od 1000 uzoraka iz Srbije koji se čuvaju u banci Cryo Save. Čini se kao da broj uzoraka u Srbiji raste sa porastom broja budućih roditelja koji shvataju važnost čuvanja matičnih ćelija. Smatramo da će to uskoro postati normalna stvar u Srbiji kao što je to praksa u drugim evropskim državama i u svetu. ◀

Jasmina Lazić

Nobel 2010.

Božje dete iz epruvete

Ovogodišnja Nobelova nagrada za mir, dodeljena kineskom disidentu Lju Sjaobou, nije jedina koja je, osim pohvala, izazvala i oštra protiviljenja i kritike pojedinih strana. Naime, Vatikan, se dište Katoličke crkve, smatra "neprikladnom" odluku Nobelovog komiteta da nagradu za medicinu dodeli Robertu Dž. Edvardsu, zaslužnom za razvoj postupka vantelesne oplodnje.

Britanski naučnik, od početka oktobra – nobelovac, Edvards i njegov kolega Patrik Steptou (umro 1988. godine) pedesetih godina prošlog veka razvili su tehniku veštačke oplodnje tokom koje se jajne ćelije oplodjavaju izvan tela, a zatim se usađuju u matericu. Prva osoba rođena zahvaljujući ovom metodi je britanka Luiz Braun, rođena 25. jula 1978. godine.

"Veštačkom oplodnjom omogućeno je da se prevaziđe neplodnost, koja pogađa veliki deo čovečanstva, tačnije više od deset odsto svih parova u svetu", stoji u obrazloženju Komiteta za dodelu Nobelove nagrade iz Stokholmu. Pored ustaljene medijske pažnje, Edvardsu su, krajnje neuobičajeno, stigle na hiljade i hiljade čestitki od parova koji su zahvaljujući njegovom otkriću postali roditelji.

Do sada je "iz epruvete" rođeno oko četiri miliona beba. Međutim, ovaj rezultat ne vide svi jednako pozitivno.

"Da nije Edvardsa, ne bi postojalo tržište na kojem se prodaju milioni jajnih ćelija i ne bi postojao svet u kojem je veliki broj zamrzivača punih embriona", rekao je Injasio Karasko de Paula, zvaničnik Vatikana za etička pitanja i odbranu života. On je još rekao da bez Edvardsa svet ne bi došao u "neobjašnjivu situaciju, u kojoj decu rađaju babe ili surogat majke". Ova oštra kritika je, s druge strane, izazvala oštre kritike među zagovornicima veštačke oplodnje.

U Srbiji, međutim, gde svaki šesti bračni par ima problem sa sterilitetom, polemika nije primila takve razmere. Šta o ovom kažu u Srpskoj pravoslavnoj crkvi? Đakon Petar Dabić, inače kardiolog u Institutu za kardio-vaskularne bolesti na Dedinju, na jednom od predavanja o prihvatljivosti vantelesne oplodnje u Pravoslavlju, rekao je da se bračni sterilitet shvata kao bolest koju treba lečiti. Za istočne hrišćane "Bog je uvek taj koji isceljuje, lekari su njegovi posrednici, a lekovi i metode sredstva koja su nam Promislom Božijim stavljeni na raspolaganje".

Doktor Dabić je rekao da je sa pravoslavnog stanovišta "primena metoda biomedicinski potpomognute oplodnje prihvatljiva ukoliko su pacijenti isključivo braćnici, ako se isključuje učešće trećeg lica (donatora ćelija ili surogat majke)". Takođe je poželjna oplodnja najviše tri jajne ćelije pre vraćanje embriona u matericu (embriotransfera), dok je zamrzavanje embriona prihvatljivo samo uz obavezni naknadni embriotransfer.

U radu "Etičke dileme u prevenciji i tretmanu ometenosti" profesor Fakulteta za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju (nekada se zvao Defektološki fakultet) Nenad Glumbić piše da je zanimljivo da Katolička crkva, koja se uporno protivi veštačkom oplođenju i selekcionisanju embriona, ima blagonaklon stav prema genskoj terapiji. ◀

Mirko Rudić

Karikatura: V. Stankovski

Devojka iz komšiluka

Minka Keli odiše duhom obične Amerike, one koja sada najviše pati u krizi koja je zahvatila zemlju posle kraha na Volstritu. Kada Minka kaže da voli da kuva i da ne treba davati previše novca za odeću, to je ono što će i te kako biti prihvaćeno u vreme sve tanjih novčanika

Američki časopis za muškarce "Eskvajer" proglasio je najseksepilniju ženu na svetu za ovu godinu. To je Minka Keli (30), američka glumica koja je poznata po ulozi u TV seriji "Večernja svetla petkom". Eskvajerova nagrada za najseksepilniju ženu na svetu dodeljuje se od 2004. godine i do sada su je dobile Anđelina Džoli, Džesika Bil, Skarlet Johanson, Šarliz Teron, Hale Beri i Kejt Bekinsajl. Spisak dobitnica govori o tome da je ova nagrada ranije dodeljivana velikim zvezdama i da je Minka Keli prva koja ju je dobila, a da pre toga nije pripadala svetskom džet-setu. U seriji "Večernja svetla petkom", kojom je Minka Keli osvojila Amerikance, tumačila je ulogu

Lajle Gerti, tipične američke devojke koja živi u malom gradu i navijačica je školskog tima u američkom fudbalu. Ova serija smatra se primerom televizijskog proizvoda koji prikazuje život američke srednje klase, a sudeći po intervjuu koji je povodom nagrade Minka Keli dala "Eskvajeru", i ona sama je obična Amerikanka.

Govoreći o svom detinjstvu, ona se prisetila odlazaka u samoposlugu sa svojom majkom, u kojoj su, kada bi na namirnice potrošili stotinu dolara, baš mnogo pazarile, a potom je konstatovala da su cene farmerki danas previsoke jer je nerazumno platiti 500 dolara za jedne farmerke pošto bi njihova realna cena trebalo da bude 230 dolara. Objašnjavajući šta

je za nju idealno veče, ona je rekla da je to gledanje filma kod kuće, na kauču, na kome sedi ogrnuta ćebetom. Pošto zna i da kuva, ona je rekla da kada kuva za one koje voli, tom poslu prilazi pre svega srcem. Sve ovo govori da bi se Minka Keli sa mnogo prava mogla nazvati "devojkom iz komšiluka". Otac Minke Keli je bivši gitarista Aerosmita, Rik Dafi, koji je napustio porodicu, tako da ju je majka koja je radila kao striptizeta sama izdržavala. Sve do Minkine sedamnaeste godine, one su se stalno selile tako da glumica svoje detinjstvo opisuje kao "prilično teško". Ipak, ona nije završila u lošem društvu i za njeno ime se ne vezuje nikakav skandal. Javnosti su poznate

Najseksepilnije žene u svetu

"Eskvajer" je objavio i listu najseksepilnijih žena u svim zemljama sveta. Porednice u nekim zemljama su očekivane, kao što je to slučaj sa Francuskom gde je to Karla Bruni, Italijom i Monikom Beluči, ili Iman, koja je najseksepilnija Somalijka. N retko se kao najseksepilnije u pojedinim zemljama pojavljuju predstavnice tih zemalja na takmičenju za Mis univerzuma ili sportistkinje koje su svoju zemlju predstavljale na olimpijadi, iz čega biva jasno šta je bio osnovni izvor za sastavljanje ove liste.

Poneke porednice su titulu dobile iz političkih razloga. To je slučaj sa pevačicom Lindom Džordž, koja je proglašena za najseksepilniju Iračanku, iako decenijama živi u SAD, a po nacionalnosti je Asirka i hrišćanka. Slično je i sa Bahar Sumek, američkom glumicom, koja je Jevrejka, a poreklom je iz Teherana, a koja je najseksepilnija Iranka. Marija Resa napisala je knjigu o Al kaidi i to je osnovni razlog zašto je proglašena za najseksepilniju Filipinku, baš kao što je to slučaj i sa Malalom Džoja, poslanicom u avganištanskom parlamentu, koja je titulu dobila pre svega zato što je

DISKVALIFIKOVAN: Papa Benedikt Foto Reuters

oštra kritičarka talibana.

Pojedina "Eskvajerova" obrazloženja o tome zašto su žene iz nekih zemalja proglašene za najseksepilnije spadaju u politički nekorektna i da su data za neku Amerikanku naišla bi na osudu. Tamnoputa Talita Irkao je fudbalerka Papue i Nove Gvineje, a obrazloženje za njenu titulu koje glasi "zbog kose" dato je zato što se ona farba u platinasto plavo. Ovakvo obrazloženje zasigurno bi izazvalo buru da je rečeno za neku crkinju iz Amerike. Za Aureliju Flik, mini-

starku spoljnih poslova Lihtenštajna, rečeno je da je "zubata", iako njeni zubi nisu ništa manji od zuba Kondolize Rajs, za koju "Eskvajer" tako nešto ne bi nikada konstatovao. Trkačica iz Džibutija Fat Hinal Bural takmiči se za svoju zemlju u dresu koji je prilagođen islamskim običajima, ali je "Eskvajer" u obrazloženju za titulu naveo da joj je daje zato što ona tako obučena može da pretrči 100 metara za manje od 15 sekundi. Ovakav komentar predstavlja izrugivanje običajima jedne zemlje.

Na listi se našao i papa Benedikt sa napomenom da je diskvalifikovan i da on povodom toga nije "ništa izjavio, ponudio izvinjenje ili kaznu", što predstavlja svojevrsan komentar na držanje Vatikana povodom seks skandala koji potresaju katoličku crkvu.

BEZ SKANDALA I NOMINACIJA: Minka Keli

tri njene veze, od kojih su dve bile sa glumcima za koje se takođe ne vezuju nikakvi skandali. Minka je sada u vezi sa veoma uspešnim igračem bejzbola koji ima i svoju fondaciju koja odvraća mlade od droge i alkohola.

Ono što Minku razlikuje od prethodnih dobitnica "Eskvajerove" titule je to što se za nju ne vezuje promiskuitetnost kao za Skarlet Johanson, koja je titulu najseksepilnije žene dobila u godini kada je njena navodna raskolašnost bila udarna medijska tema; ona nije u četrdeset drugoj godini rodila vanbračno dete, kao što je to bio slučaj sa Hale Beri, koju je nekoliko meseci posle porođaja "Eskvajer" proglasio za najseksepilniju ženu sveta; kao rođena Amerikanka ona nije mogla da privuče pažnju medija time što bi postala naturalizovani američki državljanin kao što ►

Kod nekih žena su se pojavile greške u biografijama. Najveća se dogodila kod Širin Ebadi iz Irana koja je dobitnica Nobelove nagrade za mir, a koja je proglašena za Azerbejdžanku; Nikola Mar jeste Austrijanka i manekenka za donji veš, ali nije poslatica u austrijskom parlamentu, kao što je to navedeno u njenoj biografiji. Kamila de Burbon nikako ne može biti najseksepilnija žena u Monaku. Ova Italijanka se, doduše, udala u Monte Karlu, ali njen muž je Italijan i nije član vladarske kuće Monaka.

"Eskvajer" zaslužuje čestitke za proglašenje najseksepilnije žene San Marina. To je primadona Renata Tebaldi, koja je umrla 2004. godine. Obrazloženje za ovakvu odluku glasi: "Zato što njen glas još uvek živi".

Što se tiče prostora bivše Jugoslavije, situacija sa najseksepilnijim ženama je sledeća: najseksepilnija Slovenka je Marika Savšek, ovogodišnja predstavnica Slovenije na izboru za Mis univerzuma; kod Hrvatica to je Monika Jakšić, koja je u vezi sa Džordžom Klunijem; američka glumica Ivana Milićević je najseksepilnija Bosanka; manekenka Marija Vujanović je najseksepilnija u Crnoj Gori, a u Makedoniji je to manekenka Katarina Ivanovska. Mis Kosova Keštjela Pepši je najseksepilnija žena na Kosovu, a "Eskvajer" smatra da je to zato što ona može da nosi ogromnu punđu, a da ipak izgleda dobro. Mi bismo dodali da joj je uzor za nošenje punđe bila Jovanka Broz. Prema mišljenju "Eskvajera", najseksepilnija Srkinja je teniserka Ana Ivanović.

NA LISTI NAJ NAJ: Italijanka Monika Beluči Foto Reuters

je bio slučaj sa Šarлиз Teron, koja je to učinila u maju 2007. godine da bi u novembru iste godine dobila "Eskvajerovo" priznanje. Ako u Minkinoj biografiji nema dramatičnih padova

bila razlog njenog uspeha kod "Eskvajerovog" žirija.

Minka Keli odiše duhom obične Amerike, one koja sada najviše pati u krizi koja je

Mini suknje i maksi grudi

"Eskvajer" je objavljujući da je Minka Keli najseksipilnija žena na planeti saopštio da su u najužoj konkurenciji bile i Kristina Hendriks, glumica, i Bruklin Deker, manekenka specijalizovana za donji veš i kupaće kostime. Njih karakteriše bujno poprsje, što ih razlikuje od Minke Keli, koja ih je uprkos tome pretekla u trci za titulu najseksipilnije žene. Ukoliko se zna da modni kreatori kažu da u godinama ekonomskih kriza žene nose duže suknje, moglo bi se reći da za ženske grudi važi obrnuto. Tretiranje ženskih grudi na ovaj način nekada bi bio čist seksizam, ali u vreme rasprostranjenosti plastične hirurgije njihov izgled postao je modni detalj, pa se tako "Eskvajerova" odluka o tome da za najseksipilniju ženu na svetu proglasi Minku Keli može posmatrati i na ovaj način.

ili skandala, nema ni naglih uspona, jer nikada nije nominovana ni za jednu glumačku nagradu. Izgleda da je ta "praznina" u njenoj biografiji i karijeri i

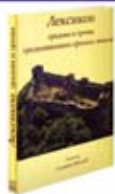
zahvatila zemlju posle kraha na Volstritu. Kada Minka kaže da voli da kuva i da ne treba davati previše novca za odeću, to je ono što će i te kako biti prihvaćeno u vreme sve tanjih novčanika. Zbog svega toga, moglo bi se reći da je Minka Keli oličenje novog američkog pogleda na seksipil po kome žena koja pretenduje na tu titulu treba da bude privlačna, ali ne i ekstravagantna u svojim prohtevima. Jednostavnije rečeno – seksipil jeste poželjan, ali to treba da bude niskobudžetni seksipil. ◀

Vladan Stojić

55. БЕОГРАДСКИ МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА ПРОМОЦИЈЕ

ЗАВОД ЗА
УЧБЕНИКЕ

Купа знања

25. октобар у 19⁰⁰
**ЛЕКСИКОН ГРАДОВА И ТРГОВА
СРЕДЊОВЕКОВНИХ
СРПСКИХ ЗЕМАЉА**
Редактор Синиша Мишић

26. октобар у 16³⁰
**ХОЛОКАУСТ
И ЊЕГОВО ЗНАЧЕЊЕ**
Ј. Гутман, Х. Шацкер
у 18⁰⁰
**ЕНЦИКЛОПЕДИЈСКИ РЕЧНИК
СРПСКО - ЕНГЛЕСКИ** Б. Хлебџ

27. октобар у 13⁰⁰
ИЗАБРАНА ДЕЛА
Николе Рота
у 16³⁰
СЛОБОДА ИЗБОРА
Мирослав Прокопијевић

28. октобар у 16³⁰
ПРЕДСТАВЉАЊЕ
**ЗБИРКЕ РЕШЕНИХ ЗАДАТАКА И ПРОБЛЕМА
ЗА УЧЕНИКЕ СРЕДЊИХ ШКОЛА**
М. Јовановић, Д. Тошић

У АРЕНИ ХАЛЕ 1

у 18⁰⁰ **КЊИГЕ ПОТПИСУЈУ: ЗОРАН ЖИВКОВИЋ,
АЛЕКСАНДАР ПЕТРОВ, МИЛЕНКО ПАЈИЋ**

29. октобар у 16³⁰
ГРАЂАНСКА ЕВРОПА
Чедомир Попов

у 18⁰⁰ **КЊИГЕ ПОТПИСУЈУ: ЛАУРА БАРНА,
ЈАСМИНА МИХАЈЛОВИЋ,
НЕНАД НОВАК СТЕФАНОВИЋ**

30. октобар у 18⁰⁰
**AN ANTHOLOGY OF MODERN SERBIAN
LYRICAL POETRY (1920-1995)**
editor Prof. Miloslav Sutic

A gde su naši

Otvaranje vrata

VREME 1032

Moram da iskažem mišljenje da je ovaj BEMUS prava sramota. Zašto? Zato što je bez koncepcije, dosadan, sa mnogo anonimusa da popune praznine.

Zašto je mnogo besplatnih koncerata? Pa, jer je program takav da ne bi prodali tri karte. Selektor i Jugokonzert su mislili da će ako dovedu Njujoršku filharmoniju, jedan koncert loš festival napraviti dobrim. E, pa neće.

Kako racionalno objasniti da su dve trećine budžeta festivala otišle na jedan koncert – Njujorške filharmonije? Taj jedan koncert košta 200.000 evra, a koliko karata treba da se proda da bi se makar pokrili svi troškovi i bili na nuli? Dve hiljade po ceni od sto evra po karti. Znači, država subvencionise Njujoršku filharmoniju, a kada treba da se dignu plate Beogradske filharmonije, onda nema para.

Ne shvatite pogrešno, nemam ništa protiv Njujorške filharmonije, treba da se čuje u Beogradu, ali mislim da ovo nije način, odnosno nije racionalno.

U programu su i simfonijski orkestar RTS-a i orkestar Opere NP, orkestri koji preživljavaju od danas do sutra, a Beogradske filharmonije već dve godine nema na BEMUS-u.

Ivan Milanović, Beograd

Muzika i reči

Ni čelava ni blesava

VREME 1032

Prvi put se dogodilo da imam nešto da zamerim stavu Teofila Pančića. Odnosno, dogodilo

se to da je Teofil prvi put “skliznuo” u malo-građanštinu. Ako je već odlučio da se osvrne na kolumnu koju je napisala gđa Jelena Karleuša, pritom pozitivno se izrazivši o stavu i stilu kojim je napisana, trebalo je da se na tome i zaustavi. Teofil nije odoleo a da ne kritikuje Karleušinu “osnovnu” profesiju i način kojim ova gradi svoju karijeru, valjda da čitaoci, za svaki slučaj, ne bi pomislili da Teofil uvažava sve što je JK ikada uradila i otpevala. I uopšte, zanimljivo je koliko ljudi, koji sebe vole da shvataju kao liberalne i “široke”, imaju predrasuda prema onima čija estetika ne podseća na njihovu. Tako da, Teofile, i da ste napisali celu stranu hvalospeva o JK, pravi liberali ne bi ni pomislili da slušate njenu muziku niti šta slično.

Nikola Denić, elektronskom poštom

Država i huligani

Teror nad Srbijom

VREME 1032

Miroslav Panić, specijalni savetnik direktora BIA, u emisiji na B92 rekao je da je procena ove agencije, vezana za pomenuti događaj, identična sa izveštajem iste agencije posle događaja. Ovo implicira da je BIA predvidela paljenje sedišta DS-a i SPS-a. Veoma je indikativno da to nije sprečeno.

Drugo, isti ti huligani već čitavu deceniju maltretiraju svoje sugrađane i bave se nelegalnim poslovima. Bilo bi lepo da nam neko objasni zašto je to toliko dugo tolerisano, a baš sada je trenutak za obračun.

Dobra stvar vezana za ovaj događaj je što će država, konačno, zlikovcima i ološu “pokazati

zube”. Loše je što ostaje utisak da i dalje ne postoji država koja je iznad političkih partija.

Dušan Ralević, elektronskom poštom

Kriterijum i pismo

Rune i druga pisma

VREME 1032

Mogu da razumem da gospodin Marjanović ima potrebu da, iako ga niko nije pitao, svima nama objasni svoje ćirilčno-latinične navike.

Mogu da razumem i da nije upoznat sa praksom obeležavanja novih naziva ulica u nekim istočnoevropskim zemljama posle pada komunizma.

Nešto je manje razumljivo zašto nam prodaje priču o nazivu irskog piva – primer je prosto glup jer su nazivi i domaćeg “Jelena” i bratskog “Nikšičkog”, da li zbog emancipacije, ekonomije ili samo zato što im se tako više sviđa, oduvek pisani latinicom. A “Jelen” upravo “runama”, istina nemačkim.

Donekle mogu da razumem i potrebu g. Marjanovića da nešto napiše o tekstu koji očigledno nije shvatio, čak i da ga začini nekim svojim konstrukcijama, valjda da bi zvučao zanimljivije. (Recimo to o pisanju ćirilice “manjim fontovima” – evo dva puta sam pročitao izvorni tekst, toga tamo naprosto nema.)

Ako gospodin Marjanović nije (neostvareni) psihijatar, ne vidim kako može iznositi svoje ocene o autoru, osim ako ga ne želi uvrediti. A to po meni nije kriterijum za objavljivanje pisma čitaoca u nedeljniku čije ime često prati epitet “ugledan”.

Goran Stajković, elektronskom poštom

>> prodaja&pretplata

ŠTAMPANO IZDANJE

	Beograd [kurir]	Srbija [poštom]	kontinentalna Evropa [površinskom poštom]	ceo svet [avionom]
6 meseci	3500 din	3300 din	75 EUR/99 USD	115 EUR/149 USD
12 meseci	7000 din	6600 din	150 EUR/199 USD	230 EUR/299 USD

INTERNET IZDANJE

	bez PDF-a	sa PDF-om
Srbija	750 din	1200 din
svet	16 USD	24 USD

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog.

VREME ELEKTRONSKA ARHIVA

	Srbija	svet
VREME DVD komplet 1997–2009	900 din	USD 29
dopuna kompleta za dosadašnje kupce	500 din	USD 15

Elektronska arhiva nedeljnika VREME u PDF formatu sa sačuvanim stranicama kao u štampanom izdanju i sa mogućnošću pretraživanja, obuhvata period od marta 1997. do kraja 2009. Diskovi se dostavljaju poštom u roku od 20 dana od kad dobijemo dokaz o uplati. Raniji brojevi Vremena ne postoje u ovom elektronskom obliku.

KNJIGE I DVD-ovi

Srbija	Svet
FILIP ŠVARM: knjiga i DVD Jedinica samo knjiga Jedinica	790 din 34 USD 670 din 23 USD
DRAGAN TODOROVIĆ: Živela naša Srbija	500 din 19 USD
BORIS VARGA: Putinova Baršunasta gerila	480 din 19.75 USD

U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene je uračunata poštarina. Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite na adresu **VREME, Mišarska 12, Beograd**, ili faksom na broj **011/3238-662**, sa naznakom za šta je uplata izvršena (pretplata za štampano/internet izdanje, knjiga ili VREME-DVD). Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME isključivo na račun **205-13281-15**. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja na internet adresi <http://www.vreme.com/pretplata> pomoću kreditne kartice, (cena u USD), kojom prilikom će se stanovnicima zemalja članica EU zaračunati i dodati odgovarajući PDV ili direktno na naš devizni račun – podatke možete naći na internetu na www.vreme.com/pretplata. Šestomesečna pretplata na štampano izdanje podrazumeva 26, a godišnja 52 broja. Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski od dana otvaranja naloga, a korisniku su na raspolaganju svi brojevi objavljeni na internetu od kraja 1998. godine.

LJUDI I ŽIVOTINJE

ALEKSANDAR ZOGRAF.

RAZGLEDAJUĆI FOTOGRAFIJE
KOJE PRIKUPLJAM NA BUVLJIM
PIJACAMA, POMISLJAM DA SU
ŽIVOTINJE, KOJE SU PONEKAD
USNIMLJENE, DOKUMENTOVANE
NA JEDNAKO ZANIMLJIV
NAČIN KAO I LJUDI. DA LI
KUĆNI LJUBIMCI PO PRAVILU
LIČE NA SVOJE GOSPODARE?

IPAK, ZANIMLJIVIJE JE KADA SE U KADRU NAĐU EGZOTIČNE ZVERKE, KAO MUSA I OLGA, KAMILE IZ BEOGRADSKOG ZOO VRTA, KOJE SU 1961. UČESTVOVALE U FILMU "STIPA" ITALIJANSKOG REŽISERA ALBERTA LATTUADA

NEKO JE U ZOO VRTU FOTOGRAFISAO NOVOROĐENO SLONČE, ŠTO I NIJE TAKO LOŠE OSTVARENJE ZA JEDNOG AMATERA. ZAMIŠLJAO SAM KAKO MORA DA JE AUTOR UŽIVAO POSMATRAJUĆI SVOJE POSTIGNUĆE.

... MOŽDA TA FOTOGRAFSKA SVEDOČANSTVA GOVORE DA JE TEŠKO ODUPRETI SE ŠARMU NEČEG TAKO SAVRŠENOG KAO ŠTO JE SLONČE. U IGRAČKAMA IMA NEČEG PRAIZVORNOG, IZVANRAZUMSKOG - JASNO JE DA NE POSTOJI LOGIČKA POTREBA DA KLACKALICA UOPŠTE BUDE UKRAŠENA FIGUROM SLONA...

Vera i Nada

Nisam bio pošao još ni u prvi osnovne kad sam shvatio pravi smisao aluzije da drug Tito leže s Verom, a budi se s Nadom. Bilo mi je jasno, po tonu kojim su tu rečenicu izgovarali, da moj otac, komunista, i moj deda, koji je društvenu pravdu video drugačije od mog oca, dele ako ne iste ideološke stavove, u svakom slučaju rešpekt prema Maršalu koga nije glas kao velikog švalera. I divio sam se visprenosti mojih starijih: ako ih pozovu na informativni razgovor, uvek mogu da kažu da to znači da drug Maršal ima istovremeno *veru* u budućnost radničke klase i *nadu* da ćemo ispuniti petogodišnji plan...

Ono s *nadom* sam shvatio dosta kasnije, dok mi je *vera* bila dnevno prisutna u tek započetom životu. A *vera* se u našoj kući sastojala, za mene, najviše od diskretnih svećanih trenutaka slave, Božića, i posta petkom, koji je poštovala moja baba, dok je deda postio svaki dan silom dijete koju mu je prepisao lekar zbog previsokog pritiska od koga je i umro rano i zgađen zejtinom koji je tada često bio užegao, onaj koji se točio u bakalnicu iz drvenog bureta. *Vera* je bio i miris tamjana kojim bi *popa* okadio kuću na dan slave, čudeći se svaki put što je domaćin, moj deda, baš tada morao da ode kod lekara da izmeri pritisak.

Deda je imao neku veliku pizmu na sveštenike, verovatno zato što je i sam bio iz svećeničke porodice, ali *veru* i Crkvu nije dovodio u pitanje. Uz zvončice za Vrbicu, retko uzimanje nafore, koju nikad nisam mogao da progutam (bezukusna, bajata i suva), povremeno mackanje po čelu nekog mirišljavog ulja (moja baba-tetka bi pre toga nešto diskretno došapnula *popi*), to je za mene bilo ono što se retko i spominjalo, dakle *vera*. Tada sam bio uveren da u *veru* spada i onaj čudni obred koji je izvodila moja baba kad je trebalo smiriti plač moje sestre, tek rođene bebe: sipala bi u veliku šolju za belu kafu malo vode iz česme, pa bi mašicama uzela iz šporeta užareni komadić uglja i ugasila ga u šolji vode. Zatim bi umočila u tu vodu tri prsta i njima macnula svoju sestru po čelu, obrazima i nožicama, a vodu proslula po uglovima sobe. Svaki put kad bi bebeći stomaci grčevi jako uznemirili moju sesticu, znao sam šta će baba da predloži zbunjenoj mami: *da joj gasimo ugljevlje*? Posle sam saznao da je to paganski ritual, ali – beba više ne bi plakala.

Kasnije sam iz crkvenog kalendara stekao prve maglovite predstave o Hristu i *veri* u besmrtnost, odnosno u zagrobni

život. Tada me to nije fasciniralo jer sam, kao i svako dete, mislio da je smrt samo incident koji se dešava drugima, a da sam ja besmrtn. A baba se nije ljutila kad bih se ja zacenjivao od smeha čitajući naglas *Bogorodice djevo*, zbog onog ... *plod čreva tvog*o, samo bi zavrtela glavom.

U ranoj adolescenciji, međutim, shvatio sam da je smrt neminovnost za sve nas i to je bio pravi šok. Satima bih, pre nego što zaspim, pokušavao da zamislim smrt i – nastavak. Kasnije sam kod Sartra pronašao šta je to: užas pred *ništavilom*. Počeo sam da odlazim u crkvu, na liturgiju, dopadalo mi se višeglasno pevanje hora i poneki glas sveštenika, ali nikako nisam mogao da se *uživim u materiju*, kako je govorila profesorka srpskog, previše mi je sve ličilo na bajku, a u bajke, u stvari, nikad nismo verovali, samo smo se ponekad divili maštovitosti naratora ili plemenitosti njihovih junaka. Putanju evolucije, koju smo učili u školi, nekako sam i uspevao da zamislim, ali sve one alegorije iz Biblije, koju sam uredno čitao, nikako: ni Hrista kako sedi s desne strane od Oca (ni na čemu sedi, ni gde tačno, i šta još rade i On i Otac), ni pakao i večno prženje grešnika (kako to da se nikad ne *isprže* do kraja), ni raj kao nalickani park u kome, pretpostavljao sam, *ne sme da se gazi trava*, jer se raj zaslužuje upravo poštovanjem bezbrojnih pravila i zabrana, uglavnom onog što život na zemlji čini lepim, i stalno s nevericom slušao odrasle, obrazovane, kako govore o *spasenju*. Jedino spasenje koje sam mogao da zamislim bilo je da me, posle smrti, vrata ovamo, da živim isti ovaj život koji mi se, i pored svih nevolja, sopstvenih i tuđih, ipak činio jedinim vrednim verovanja. Kasnije, u Ženevi, u beskrajnim razgovorima s jednim mladim dugokosim kalvinističkim pastorom i jednom divnom devojkom protestantkinjom, shvatio sam da će moji pokušaji iskrenog verovanja zauvek ostati uzaludni: nikako nisam mogao da prihvatim da oni oboje ozbiljno misle da moram *verovati* da bih *razumeo*. Jedino smo uspevali da se složimo (zahvaljujući talasima koji su još zapljuskivali našu mladost posle bure '68) da je religija, po meni *nastala* kao *opijum za narod*, a po njima to tek *naknadno postala*. Tu njihovu nijansu sam najzad i sam prihvatio. Kako je *nastala*, shvatio sam dok sam čekao da prođe onih deset godina posle operacije, bez recidiva. Za mene, naime, ni tada nije nastala, ali sam otkrio snagu i značaj *nade*, koju bih mogao da pišem i velikim slovom.

Možda malo kasno, ali teskobe pred ništavilom sam se oslobodio kad mi je jedan starac od preko 90 godina na pitanje da li se plaši smrti odgovorio: Zašto bih se plašio? – Idem tamo odakle sam i došao, a odatle nemam nikakvih ružnih uspomena. To je posle dopunio umirući predsednik Francuske, Mitteran, kad je na pitanje novinara da li se plaši smrti nostalgično odgovorio: Smrti se ne plašim – samo mi je žao života. Sad sve činim da bih imao za čim da žalim, radije nego da se plašim da ću zbog nečeg zažaliti.

Vladimir Pavlović

Na ovoj stranici u štampanom
izdanju nalazi se reklama

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec